

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการสร้างสรรค์ละครประยุกต์เพื่อสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กของเยาวชนไร้สัญชาติ
ที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานที่มาจากประเทศพม่าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร

โดย

นางสาวปวลักษณ์ สุรัสวดี

นายบุญพงษ์ พานิช

นางสาวชุติมา พุทธิกลางกูร

ธันวาคม 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการสร้างสรรค์ละครประยุกต์เพื่อสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กของเยาวชนไร้สัญชาติ
ที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานที่มาจากประเทศพม่าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. นางสาวปวลักษณ์ สุรัสวดี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. นายบุญพงษ์ พานิช นักการละครและผู้อำนวยการโรงละครเพื่อการพัฒนาเชอริ
เทียร์เธอร์
3. นางสาวชุติมา พุฒิกุลางกูร นักดนตรีและผู้อำนวยาการขับร้องอิสระ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทศว.)

(ความคิดเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สทศว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
บทที่ 1.....	1
บทที่ 2.....	6
บทที่ 3.....	21
บทที่ 4.....	29
บทที่ 5.....	111
ภาคผนวก.....	119
บทละคร.....	120
รายการอ้างอิง.....	125

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องโครงการการสร้างสรรค์ละครประยุกต์เพื่อสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กของเยาวชนไร้สัญชาติที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานที่มาจากประเทศพม่าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นงานวิจัยที่ทีมวิจัยลงไปทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ละครกับเยาวชนไร้สัญชาติในตำบลมหาชัยตลอดเวลา 2 เดือนครึ่งจนเกิดเป็นละครเยาวชนเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฝันที่มีจุดมุ่งหมายให้เยาวชนได้รับรู้และมองเห็นสิ่งที่ตนขาดได้แก่สิทธิขั้นพื้นฐานและความปลอดภัยในชีวิต ทีมวิจัยได้พาเยาวชนเร่แสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฝันในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาครจำนวน 5 รอบ ที่มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรีและกรุงเทพฯจำนวน 4 รอบ กระบวนการซ้อมและเร่แสดงละครเรื่องดังกล่าวทำให้เยาวชนเรียนรู้ความสำคัญเรื่องสิทธิเด็กซึ่งเป็นสิทธิติดตัวขั้นพื้นฐานของตน เรื่องราวในละครเป็นสื่อให้ผู้ชมเห็นความสำคัญของสิทธิเด็กโดยเฉพาะในเยาวชนไร้สัญชาติ เยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงมองปัญหาของตนเองในแง่บวกและมุ่งที่จะพัฒนาตนเองต่อไปอย่างมีเป้าหมายในชีวิต

คำสำคัญ: ละครเยาวชน, ละครประยุกต์, เยาวชนไร้สัญชาติ, สิทธิเด็ก

Abstract

The research project: Creating an Applied Theatre Production for Building Awareness of the Children Rights in the Stateless Youth and their Migrant Parents from Myanmar in Mahachai District, Samutsakorn Province, Thailand is a research project of which the research team had done an action research creating a youth theatre project with a stateless youth in Mahachai district called Mahasamut Sut Kob Fun for 2 and a half months. The youth theatre, Mahasamut Sut Kob Fun enables the youth to recognize what is lacking in their life, which are their basic rights. The research team had brought the youth for touring the performances in Mahachai district, Samutsakorn Province for 5 times and at Burapa University and in Bangkok for 4 times. The rehearsing and performing process makes the youth learned about the importance of their innated Children's Rights. The story of the performance enhanced the audiences to recognize the importance of the Children's Rights, especially in the stateless youth in Thailand. The youth look at their inborn problems in a positive way and tries to live their life with a grounded goal.

Keywords: Youth Theatre, Applied Theatre, Stateless Youth, Children Rights

บทที่ 1

บทนำ

1. บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร

ละครเยาวชนเชื้อชาติพม่าเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าเกิดจากทีมวิจัยลงไปทำงานในพื้นที่และสัมภาษณ์องค์กรในพื้นที่ รับรู้ปัญหาของแรงงานข้ามชาติและเยาวชนไร้สัญชาติในตำบลมหาชัยว่าปัญหาของการทำงานกับเยาวชนไร้สัญชาติคือ “เยาวชนไม่มีเป้าหมายในชีวิต ความไม่แน่นอนของกฎหมายไทยร่วมกับความซับซ้อนของเอกสารยืนยันตัวตนของเยาวชนไร้สัญชาติในการเข้ารับและการรับรองวุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต1: 25 มีนาคม 2562) ทั้งนี้เยาวชนผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยเป็นเยาวชนที่เปราะบางอยู่ในความคุ้มครองของมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานในตำบลมหาชัย มีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน อายุระหว่าง 11 – 18 ปี

เยาวชนเหล่านี้ไม่มีสถานะทางบุคคลและถูกละเมิดสิทธิได้ง่าย จึงนำมาสู่คำถามของการวิจัยในโครงการนี้ว่าทีมวิจัยจะใช้กระบวนการทางศิลปะและการละครเพื่อสร้างการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงแก่เยาวชนกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เขามีชีวิตเป็นอยู่ที่ดีสมศักดิ์ศรีของสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์คนหนึ่งควรจะต้องมีได้อย่างไร ทีมวิจัยได้พาเยาวชนเร่แสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาครจำนวน 5 รอบ ที่มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรีและกรุงเทพฯจำนวน 4 รอบ ทำให้เยาวชนได้แสดงให้กับผู้ชมละครที่เป็นเยาวชนลูกหลานของแรงงานข้ามชาติเช่นเดียวกับตัวเยาวชนเองและผู้ชมที่เป็นคนไทย กระบวนการซ้อมและเร่แสดงละครเรื่องดังกล่าวทำให้เยาวชนเรียนรู้ความสำคัญเรื่องสิทธิเด็กซึ่งเป็นสิทธิติดตัวขั้นพื้นฐานของตน เรื่องราวในละครเป็นสื่อให้ผู้ชมเห็นความสำคัญของสิทธิเด็กโดยเฉพาะในเยาวชนไร้สัญชาติ เยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงมองปัญหาของตนเองในแง่บวกและมุ่งที่จะพัฒนาตนเองต่อไปอย่างมีเป้าหมายในชีวิต ละครเยาวชนเชื้อชาติพม่าเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการสร้างละครประยุคต์เพื่อสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กของเยาวชนไร้สัญชาติที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานที่มาจากประเทศพม่าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร โครงการวิจัยดังกล่าวได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายมนุษยศาสตร์ พ.ศ.2561

2. ความเป็นมา หลักการและเหตุผล ความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติต่างๆในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นกลุ่มเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิในด้านต่างๆสูงเนื่องจากเยาวชนเป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในตำบลมหาชัย พ่อแม่เป็นแรงงานที่ต้องทำงานเพื่อมุ่งหาเงินเลี้ยงดูครอบครัวเป็นหลัก ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นสิทธิขั้นต้นของเยาวชนที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อนำสู่การเข้าถึงสิทธิด้านอื่นๆได้แก่ การอยู่รอด การปกป้องคุ้มครองและการมีส่วนร่วมต่อไปในอนาคตของชุมชนและประเทศที่เยาวชนอาศัยอยู่

ผู้วิจัยได้ทำงานร่วมกับเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนวัดศรีสุทธาราม (วัดกำแพง) มา 12 ปี โดยในปีพ.ศ. 2559 ผู้วิจัยร่วมกับคุณลัดดา คงเดชได้ทำละครเยาวชนเรื่องเจ้าผีเสื้อ ในประเด็นเกี่ยวกับตัวตน ความฝันและหวังของเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่ากลุ่มดังกล่าวโดยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ (มิวเซียมสยาม) เพื่อนำเสนอในนิทรรศการเรื่องพม่าระยะประชิดในปีเดียวกัน ต่อมาในปีพ.ศ. 2560 ผู้วิจัยและคุณเสาวนีย์ วงศ์จินดาได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำโครงการวิจัยสร้างสรรค์ละครเรื่องปลา...ที่ไม่มีขาเดินกับกลุ่มเยาวชนกลุ่มดังกล่าว โดยผู้วิจัยมีคำถามในการวิจัยว่าเยาวชนกลุ่มนี้เป็นเยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่าที่เกิดในประเทศไทย ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนไทยแต่พวกเขาไม่รู้ถึงข้อจำกัดในชีวิตของพวกเขาหรือไม่ ละครเยาวชนเรื่องดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อพัฒนามโนทัศน์ความเข้าใจในตนเองของเยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่าโดยผู้วิจัยและทีมได้พาเยาวชนลงชุมชนในมหาชัยให้เยาวชนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับแรงงานครอบครัวคนใกล้ตัวของเยาวชนตลอดจนได้พูดคุยกับผู้นำชุมชนที่เป็นชาวมอญพม่าในตำบลมหาชัยผู้คอยช่วยเหลือพัฒนาแรงงานในพื้นที่ผ่านทางการตั้งโรงเรียนพัฒนาแรงงาน โรงเรียนสอนธรรมะและการช่วยเหลือแรงงานด้วยตัวเอง เยาวชนกลุ่มดังกล่าวได้รับการเสริมพลังจากกระบวนการละครทั้ง 2 เรื่อง เยาวชนมีความกล้าแสดงออกและเริ่มเข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานของตนว่าตน เยาวชนทุกๆเชื้อชาติและแรงงานทุกคนในตำบลมหาชัยไม่ว่าเชื้อชาติไหนก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งเท่ากันทุกคนที่ต้องได้รับรู้และเข้าใจถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเพื่อที่จะสามารถปกป้องตนเองและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นต่อไปในอนาคต กระบวนการละครทั้งสองโครงการได้เสริมพลังให้กลุ่มเยาวชนสามารถที่จะดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยในประเทศนั้นๆได้อย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะทำงานต่อเนื่องกับเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัยกลุ่มดังกล่าวโดยในโครงการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะสร้างสรรค์ละครประยุกต์เพื่อสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กของเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าและผู้ปกครองของเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร

ในโครงการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งทำงานเพื่อพัฒนาเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่ากลุ่มเป้าหมายหลัก ทั้ง 15-20 คนที่เคยเข้าโครงการละครประยุกต์ของผู้วิจัยมาแล้วรวมถึงเยาวชนเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติพม่าคนอื่นๆที่สนใจ และต่อมาผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนกลุ่มเปราะบางอยู่ในความคุ้มครองของมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานในตำบลมหาชัย มีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน อายุระหว่าง 11 – 18 ปี รูปแบบของ

สื่อละครประยุกต์ที่ผู้วิจัยใช้ในครั้งนี้เป็นละคร 2 ภาษาได้แก่ภาษาไทยและภาษาพม่าที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับความสำคัญของสิทธิเด็กทั้ง 4 ประการของเยาวชนเอง โดยผู้วิจัยมุ่งสร้างการตระหนักรู้ในประเด็นเรื่องสิทธิเด็กผ่านการพูดคุย ตอบโต้ระหว่างเยาวชน ทีมงานและผู้วิจัยเอง เรื่องราวในละครจึงจะพัฒนามาจากการพูดคุยกับเยาวชน การสืบค้นของเยาวชนเมื่อไปลงชุมชนและการคัดสรรเรื่องที่จะนำมาแสดง โดยผู้วิจัยจะปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและคัดเลือกเฉพาะตอนที่ไม่มี ความรุนแรงและแสดงถึงการละเมิดสิทธิเด็กโดยตรงที่จะนำสู่ผลกระทบใดๆในทางลบแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการหาว่าประเด็นใดที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเด็ก สื่อละครจะมุ่งเน้นให้เยาวชนรับรู้ในสถานการณ์เสี่ยงต่างๆและรู้ว่าพวกเขาจะป้องกันตนเองหรือสื่อสารกับคนรอบข้างเพื่อให้เยาวชนไม่ถูกละเมิดสิทธิอื่นๆได้อย่างไร

สื่อละครประยุกต์เรื่องดังกล่าวเป็นทั้งรูปแบบละครที่แสดงเร่ได้ ในชุมชนซึ่งเป็นที่อยู่ของแรงงานข้ามชาติในตำบลมหาชัยและเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ละครประยุกต์ที่มุ่งเน้นพัฒนาที่ตัวของเยาวชนผู้เข้าร่วมกระบวนการ โดยผู้วิจัยจะนำกิจกรรมกระบวนการละครสร้างสรรค์ต่างๆ ให้เยาวชนลงชุมชนพูดคุยกับแรงงานข้ามชาติในตำบลมหาชัยเพื่อค้นหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กในประเด็นต่างๆ เยาวชนจะได้ฟังความสำคัญและการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรในพื้นที่ตำบลมหาชัยเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กเพื่อนำสู่การสร้างสรรค์ละครร่วมกับศิลปินนักการละครนาบุญพงษ์ พานิชและศิลปินนักดนตรี นางสาวชุติมา พุทธิกลางกูร มหาวิทยาลัยมหิดล ตลอดจนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งเป็นทีมงานของผู้วิจัยเพื่อนำละครที่สร้างสรรค์กลับไปเร่ให้เยาวชนไร้สัญชาติและครอบครัวของแรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่า ตลอดจนเชื้อชาติอื่นๆในตำบลมหาชัยชม รวมถึงผู้ชมที่เป็นนักเรียนเชื้อชาติไทยและพม่าที่กำลังศึกษาในโรงเรียนไทย ครู เจ้าหน้าที่ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนต่างๆในตำบลมหาชัยและผู้ชมชาวไทยนอกพื้นที่ตำบลมหาชัยที่ละครได้ไปแสดงเพื่อให้เกิดการสื่อสารและเรียนรู้เรื่องความสำคัญของสิทธิของเยาวชนทั้ง 4 ประการ

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้แนวคิด system theory

ในขั้นตอน In put

ทีมวิจัยทำการละครกับเยาวชนไร้สัญชาติ เชื่อชาติพม่าในตำบลห้วย 1-2 ครั้งต่ออาทิตย์เป็นเวลา 4 เดือน

จากนั้นทีมวิจัยพาเยาวชนไร้สัญชาติเชื่อชาติพม่าในตำบลห้วยได้รับรู้ เรียนรู้ จับประเด็นเรื่องสิทธิเด็กจากพหุสื่อและเรื่องจริง และลงชุมชนในตำบลห้วยเพื่อสืบค้นเรื่องราวประเด็นสิทธิมนุษยชน ด้านสิทธิเด็กให้เยาวชนได้รับรู้ เรียนรู้ จับประเด็นเรื่องสิทธิเด็กจากพหุสื่อและเรื่องจริง จากนั้นพาเยาวชนฟังเจ้าหน้าที่องค์กรในตำบลห้วยเล่าความสำคัญและรูปแบบการทำงานเรื่องสิทธิมนุษยชนขององค์กรต่างๆที่ทำงานกับลูกหลานแรงงานข้ามชาติ เชื่อชาติต่างๆในตำบลห้วยเพื่อนำสู่การตั้งคำถามและการพูดคุยประเด็นที่ได้เพื่อนำสู่การสร้างสรรค์ละคร

ขั้น Process

ทีมวิจัยสร้างสรรค์สื่อละครเร่ ในประเด็นความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชนทั้ง 4 ประการ และเร่แสดงละครประยุกต์เรื่องดังกล่าวในชุมชน ที่พักอาศัยของเยาวชนไร้สัญชาติและครอบครัวของแรงงานข้ามชาติเชื่อชาติพม่าตลอดจนเชื่อชาติอื่นๆในตำบลห้วย

ขั้น Out put

ผู้วิจัยประเมินผลว่าการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กในกลุ่มเยาวชนเป้าหมายเกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยหรือไม่

4. วัตถุประสงค์โครงการหรือกิจกรรม

1. เพื่อพัฒนาเยาวชนไร้สัญชาติ เชื่อชาติพม่ากลุ่มเป้าหมายหลักจำนวนทั้งสิ้น 6 คน อายุระหว่าง 11 – 18 ปี ด้วยกระบวนการละครประยุกต์และการทำงานกับชุมชนตำบลห้วย ในด้านการสร้างจิตสำนึกเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชนทั้ง 4 ประการ

2. เพื่อสร้างสรรค์สื่อละครเร่ ในประเด็นความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชนทั้ง 4 ประการ

3. เพื่อเร่แสดงละครประยุกต์เรื่องดังกล่าวในชุมชน ที่พักอาศัยของเยาวชนไว้สัญชาติและครอบครัวของแรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่าตลอดจนเชื้อชาติอื่นๆในตำบลมหาชัยและโรงเรียนเรียนร่วมของเยาวชนเชื้อชาติพม่าและไทยเพื่อให้เกิดการสื่อสารและเรียนรู้เรื่องความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชนทั้ง 4 ประการ

บทที่ 2

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

กระบวนการละครประยุกต์สามารถพัฒนาศักยภาพและสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กของเยาวชนไร้สัญชาติในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาครที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานที่มาจากประเทศพม่าได้

ในการวิจัยครั้งนี้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. พื้นฐาน (Background) ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเปลี่ยนจากกลุ่มเดิมเป็นเด็กเปราะบางที่อาศัยอยู่ในที่ปลอดภัย ไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่า อายุระหว่าง 11-18 ปี เพศหญิง 5 คนและ ชาย 1 คน อาศัยอยู่เมืองไทยเป็นเวลาตั้งแต่ 7 เดือนจนถึง 4 ปีกว่าและอยู่ที่มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานในตำบลมหาชัย เยาวชนทุกคนไม่เคยได้เข้ากระบวนการละครมาก่อน ส่วนเยาวชนกลุ่มที่แล้วขอยออกจากโครงการเพราะต้องไปช่วยผู้ปกครองทำงานแต่ผู้วิจัยได้บันทึกกระบวนการทำงานของเยาวชนกลุ่มแรกไว้ด้วยจนถึงวันที่ 2 เมษายน 2562

2. การละครประยุกต์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

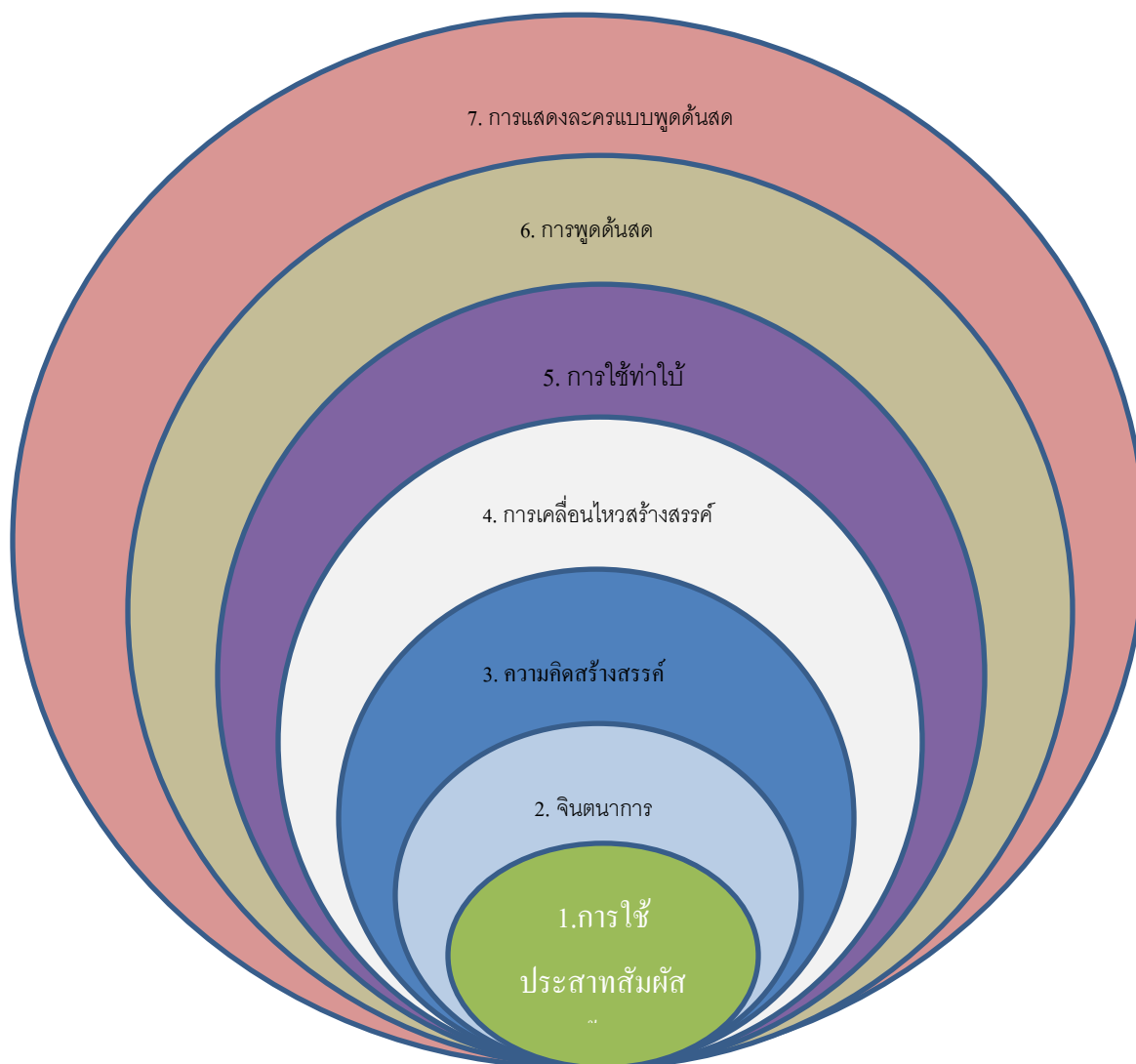
ละครการศึกษา (Educational Theatre) เป็นส่วนหนึ่งของละครประยุกต์ ละครการศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษในศตวรรษที่ 19 ตามแนวคิดทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับศูนย์กลางของการเรียนรู้ตามแนวคิดของรุสโซ (Rousseau) แนวคิดการเล่นเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ของเฟรเบล (Froebel) และแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Learning by Doing) ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (พริตต์ คำรุ่ง, 2557: 39) แนวคิดทางการศึกษาดังกล่าวนำสู่การใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) ในการเรียนรู้ของการละครเพื่อการศึกษา (Drama in Education หรือ (DIE) และการสร้างละครที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของผู้ชมในละครประเด็นศึกษา (Theatre in Education หรือ (TIE)

กระบวนการละครการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนา เครื่องมือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวมและเป็นกระบวนการเรียนรู้ในมิติของความเป็นมนุษย์ที่ใช้การคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆรอบตัวของเยาวชน

ตลอดจนการสื่อสารและรับรู้ด้วยความรู้สึกรักของเยาวชน กระบวนการละครการศึกษาจึงเป็นทั้งการสื่อสารเรื่องราวและประเด็นและสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนได้

กระบวนการในละครการศึกษาที่ทีมวิจัยใช้ในครั้งนี้ได้แก่ ละครสร้างสรรค์ การใช้บทบาทสมมุติ เกมทางการละครและกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้กำกับกับเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการ (Devising)

1. ละครสร้างสรรค์ คือละครกระบวนการที่มุ่งให้เยาวชนค้นหา พัฒนา แสดงและสื่อสารความคิด มุมมองและความรู้สึกผ่านทางกระบวนการทางการละคร (อดัม แบลทเนอร์, 2007: 79) ละครสร้างสรรค์จึงมีขั้นตอนและกระบวนการของการพัฒนาผู้เรียนตามทักษะทั้ง 7 ด้านในแผนภูมิมวงกลม (ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2546: 37) ดังนี้

2. การใช้บทบาทสมมุติ (Role Play)

บทบาทสมมุติเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการละครสร้างสรรค์ วูสเตอร์ โรเจอร์ (Wooster Roger, 2007: 1) อภิปรายถึงความสำคัญของบทบาทสมมุติต่อการเรียนรู้ในละครการศึกษาว่า “บทบาทสมมุติกระตุ้นให้เยาวชนตั้งคำถามเกี่ยวกับตนเองและโลกผ่านการเล่นสมมุติเป็นบทบาทต่างๆและยังมีพื้นที่ให้เยาวชนได้พูดถึงความต้องการของตนเองและสังคมผ่านทางการเล่นบทบาทสมมุติด้วย”

การเรียนรู้ผ่านทางการแสดงหรือการสวมบทบาทสมมุตินี้ยังเสริมสร้าง “การเลียนแบบพฤติกรรมอย่างลุ่มลึก (Absorption) และคุณลักษณะความจริงใจ (Sincerity)” (Peter Slade, 1995: 6) การแสดงละครเป็นการพัฒนาตัวตนของนักแสดงอยู่ตลอดเวลาจากบทบาทสมมุติในสถานการณ์สมมุติที่เทียบเคียงกับตัวตนและสภาพการณ์ในโลกของความเป็นจริง ละครคือการนำความจริงเกี่ยวกับชีวิตและจินตนาการของมนุษย์ที่ได้รับการเลือกเฟ้นแล้วตามทฤษฎีการแสดงของสตานิสลาฟสกี (Stanislavski) ดังที่สไตน์ พันธุม โกมล (2538: 49) อภิปรายว่า “ละครจะต้องไม่ใช่การเสแสร้งแกล้งทำ แต่เป็นการนำความจริงเกี่ยวกับชีวิตและจินตนาการของมนุษย์ที่ได้รับการเลือกเฟ้นและกลั่นกรองแล้วมาสร้างสรรค์เป็นศิลปะที่เสนอต่อผู้ชมในรูปแบบของการแสดงที่มีความงดงามในเชิงศิลปะ มีความจริงภายในและมีพลังดึงดูดที่ทำให้น่าสนใจช่วยติดตาม” การแสดงละครคือการแสดงที่มีความจริงและความจริงใจ เป็นการเรียนรู้ด้วยความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งรอบๆตัว กอร์ดอน เอล บาวเวอร์ (Gordon H. Bower, 1992: 3) อธิบายถึงความรู้สึกลึกซึ้งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ว่า “อารมณ์และความรู้สึกคือสิ่งที่ให้ความหมายแก่ชีวิตมนุษย์เพราะชีวิตของมนุษย์สัมพันธ์กับความต้องการ ความปรารถนา ความผูกพันและห่วงใย สิ่งเหล่านี้กำหนดการกระทำของมนุษย์ จากระดับของความต้องการทางกายภาพจนถึงการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคม” การฝึกการแสดงจะพัฒนาให้นักแสดงสื่อสารและสัมพันธ์กับผู้ร่วมแสดงตลอดจนเปิดผัสสะต่างๆในร่างกายเพื่อสื่อสารออกมาเป็นการแสดงที่จริงและมีพลัง การแสดงในละครเพื่อการศึกษาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาตัวตนของผู้เรียน สังคม และคุณค่าของมนุษย์ไปด้วยกัน

3. เกมทางการละคร (Theatre Game)

เกมในการละครเป็นกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการมีส่วนร่วมจากในระดับบุคคลของผู้เล่น การเล่นเกมทำให้ผู้เล่นต้องใช้พลังงาน ความสำเร็จอย่างฉับพลันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆตามกฎกติกาของเกม การเล่นเกมทำให้ผู้เล่นได้ใช้ร่างกายในการสื่อสารและนำผู้เล่นเกมเข้าใจทักษะทางการแสดงละครที่ต้องใช้การโต้ตอบสื่อสารอย่างฉับพลัน (วิโอลา สโปลิน, 1999: 4-17)

ไคลฟ์ เบเคอร์ (1989: 64) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้เกมในการพัฒนาละครว่า “เกมที่เด็กๆ เล่นสามารถเข้าถึงได้ง่ายและใช้เป็นกรอบในการปลดปล่อยพลังงานของร่างกายและอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่นและนักแสดง ในการเล่นเกมละครจะผู้นำกระบวนการจะมุ่งปลดปล่อยความกดดันต่างๆ ในสภาพนั้นๆ ผู้เข้าร่วมจะรู้สึกปั่นป่วนอิสระและไม่มีการมุ่งไปที่การวิพากษ์วิจารณ์ใดๆ จากกลุ่มผู้เข้าร่วมด้วยกัน เกมทางการละครเป็นการค้นหาศักยภาพของผู้เข้าร่วมโดยมีจุดมุ่งหมายหนึ่งคือการแบ่งปันประสบการณ์ทางร่างกายและสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มตลอดจนพัฒนาความเป็นกลุ่มก้อนของคณะละคร”

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้กำกับและทีมวิจัยได้ใช้เกมทางด้านร่างกายและการการละครเพื่อเปิดร่างกายของนักแสดงในขั้นตอนของการทำงานกับเยาวชน

4. กระบวนการพัฒนาละครแบบมีส่วนร่วม (Devising)

กระบวนการ Devising เป็นการสร้างสรรค์ละครระหว่างครูกระบวนการ/ผู้กำกับกับเยาวชนในโครงการ โดยกระบวนการการ Devising จะเริ่มจากการหาประเด็นของเรื่องเพื่อใช้เริ่มต้นการทำงานร่วมกัน จากนั้นครูกระบวนการจะค่อยๆ ค้นหา พัฒนาสร้างเรื่องราว รูปแบบการแสดงและการแสดงของผู้เข้าร่วม กระบวนการให้ชัดเจนขึ้นจนพร้อมที่จะแสดงต่อผู้ชม (Alex Mermikides และ Jackie Smart, 2010: 22-28)

อเล็ก เมอร์มิไคย์และแจ็กกี้ สมาร์ท (2010: 2) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาละครแบบมีส่วนร่วมว่า “เป็นกระบวนการที่เน้นความร่วมมือของผู้เข้าร่วมกระบวนการโดยผู้เข้าร่วมกระบวนการจะเล่าความคิดเห็นของตนในด้านต่างๆ ได้แก่ ความมุ่งหมายและการตอบรับของตนที่มีต่อประเด็นนั้นๆ แก่ผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ”

กระบวนการพัฒนาละครแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนดังนี้ 1. การหาและพัฒนาแนวคิดในการเริ่มต้นทำงาน 2. การพัฒนาข้อมูลและแนวคิดต่างๆ ตลอดจนการสร้างสรรค์จนเกิดเป็นโครงสร้างของละคร 3. ขั้นตอนของการแสดงแก่ผู้ชมและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชม

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

แจ็ก เมซิโรว์ (Jack Mezirow) (2009: 3-17) อภิปรายถึงองค์ประกอบหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงว่าประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ส่วนบุคคล 2) การคิดใคร่ครวญในเชิงวิเคราะห์-วิพากษ์ 3) การสานเสวนาในแนวราบ (dialogue) 4) กระบวนการสอนอย่างเป็นองค์รวมที่เน้นการรับรู้ทางด้านอารมณ์

ความรู้สึก 5) การตระหนักรู้ในบริบทของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคมและ 6) ความสัมพันธ์แนวราบ ความจริงจังและจริงใจที่ผู้สอนมีให้ต่อผู้เรียนรู้ในกระบวนการ

“1) ประสบการณ์ชีวิตส่วนบุคคล คือประสบการณ์สั่งสมของผู้เรียนก่อนการเข้ากระบวนการเรียนรู้ รวมถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเรียนรู้นั้นๆ ประสบการณ์ดังกล่าวนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดใคร่ครวญในเชิงวิเคราะห์-วิพากษ์ ประสบการณ์นี้ยังรวมถึงสิ่งที่ผู้สอนหรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้พาให้ผู้เรียนได้ใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองและสังคม หากผู้เรียนมีประสบการณ์ที่เข้มข้นก็จะนำไปสู่การสานเสวนาและการใคร่ครวญที่ลึกซึ้งเพื่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสังคมหล่อหลอมประสบการณ์ส่วนบุคคลนี้ ประสบการณ์จึงถูกรื้อสร้างและต่อยอดจากของเดิมได้ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้

2) การคิดใคร่ครวญในเชิงวิเคราะห์-วิพากษ์ ได้แก่การตั้งคำถามต่อความเชื่อและสมมุติฐานที่ถูกหล่อหลอมด้วยสภาพแวดล้อมทางสังคมของผู้เรียนรู้โดยผ่านทางเนื้อหาจากสิ่งที่เราเห็น คิด รู้สึกและสัมผัส ทางกระบวนการจากการแสดงตอบสนองจากการรับรู้ในเนื้อหา ทางการตระหนักรู้ในกระบวนการทัศน์เบื้องหลังของแต่ละบุคคล

3) การสานเสวนาในแนวราบ (Dialogue) เพื่อประสานประสบการณ์และการคิดใคร่ครวญในเชิงวิเคราะห์-วิพากษ์ของตนกับผู้อื่นเพราะการสานเสวนาในแนวราบเป็นสื่อให้การคิดใคร่ครวญในเชิงวิเคราะห์-วิพากษ์ ประสบการณ์ชีวิตและกระบวนการทัศน์ของแต่ละคนได้แสดงออกมาเป็นรูปธรรม

4) กระบวนการสอนอย่างเป็นองค์รวมที่เน้นการรับรู้ทางด้านอารมณ์ความรู้สึก ได้แก่การเรียนรู้ผ่านทางกระบวนการทางศิลปะต่างๆเพื่อนำสู่ประเด็นต่างๆที่ซ่อนอยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้เข้าเรียนรู้และเปิดให้ผู้เรียนรู้ได้ค้นหา ทำความเข้าใจและค้นพบตัวตนของตน

5) การตระหนักรู้ในบริบทของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคม สภาพแวดล้อมดังกล่าวได้แก่สภาพแวดล้อมในระหว่างที่จัดการเรียนรู้ ระดับและสถานะของผู้เรียนรู้ ตลอดจนภูมิหลังทางสังคมของผู้เรียนรู้

6) ความสัมพันธ์แนวราบ ความจริงจังและจริงใจที่ผู้สอนมีให้ต่อผู้เรียนรู้ในกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย การตระหนักรู้เท่าทันในตนเอง การเข้าใจถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนรู้ที่อาจจะแตกต่างจากผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมความจริงใจและการเปิดใจเพื่อนำสู่การสานเสวนาระหว่างผู้จัดกระบวนการและของผู้เรียนรู้ การพัฒนาปัจจัยและบริบทต่างๆที่นำไปสู่การฝึกปฏิบัติ การส่งเสริมให้เกิดการการคิดใคร่ครวญในเชิงวิเคราะห์-วิพากษ์ตลอดกระบวนการเรียนรู้”

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในละครประยุกต์

ละครประยุกต์มีรากฐานมาจากแนวคิดการศึกษาของผู้ที่ถูกกดขี่ (Pedagogy of the Oppressed) ของเปาโล แฟร์รี (Paulo Freire) (1972: 45-59) โดยแฟร์รีกล่าวถึงการศึกษาว่าต้องเป็นการศึกษาเพื่อการปลดปล่อยมนุษย์จากการถูกกดทับทางโครงสร้างทางสังคม การศึกษาของผู้ถูกกดขี่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นไททางการคิดโดยการตั้งคำถามกับสิ่งรอบๆตัวและคิดวิพากษ์วิจารณ์กับสิ่งต่างๆอย่างเท่าทัน

แฟร์รีกล่าวว่าการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในสถานะที่แท้จริงของมนุษย์ (Conscientization) ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปลดปล่อยมนุษย์คนนั้นๆให้เป็นอิสระจากการถูกกดทับด้วยอำนาจและโครงสร้างซึ่งแฝงอยู่ในระบบนามธรรมในสังคมต่างๆ แฟร์รีเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างและกำหนดประวัติศาสตร์ของตนเองโดยการสร้างประวัติศาสตร์และการต่อชดเชยเรื่องราวต่างๆของมนุษย์ตามแนวคิดทางการศึกษาของเปาโลแฟร์รีนี้เกิดขึ้นจากตัวมนุษย์ที่ตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโลกใบนี้ (Freire, 1972: 49) ตนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ต่างๆต่อออกจากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์รอบๆตัวที่ตนอาศัยอยู่ แฟร์รี (1972: 10) อภิปรายว่า การรู้ในสถานะที่แท้จริงของมนุษย์นี้จะเกิดขึ้น โดย “การเรียนรู้ให้เข้าใจถึงสถานะความขัดแย้งทางสังคม ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ เพื่อที่มนุษย์ผู้นั้นจะปฏิเสธสภาพที่ทำให้มนุษย์ต้องไร้ศักดิ์ศรีหมดคุณค่าแห่งความเป็นคนและยอมรับว่ามนุษย์นั้นมีความสามารถพอที่จะสร้างสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าได้” กระบวนการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์วิพากษ์ดังกล่าวเรียกว่า “praxis” (Freire, 1972: 52) ได้แก่การลงมือทำซ้ำร่วมกับการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ประกอบไปด้วยกัน (Action and Reflection) โดยกิจกรรมที่ทำนั้นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่หรือสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่เพื่อที่จะได้เกิดการคิดวิพากษ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางสังคมเพื่อให้เกิดการลงมือทำและการคิดวิพากษ์ต่อไป ตลอดจนความสัมพันธ์และการสร้างสุนทรียสนทนา (dialogue) ระหว่างมนุษย์ในสภาพแวดล้อมนั้นๆหรือที่ผู้วิจัยขอใช้ว่าการสานเสวนาในแนวราบเพื่อนำสู่การเปิดใจและสร้างความเข้าใจในมนุษย์ด้วยกัน ตลอดจนการเทียบเคียงตัวตนกับสถานการณ์ (Decodification) เพื่อให้เกิดการให้ความสำคัญกับการวิพากษ์เกี่ยวกับตัวตนและสถานการณ์นั้นๆในหลายมิติเพื่อนำสู่อิสรภาพจากการถูกกดทับด้วยอำนาจและโครงสร้างซึ่งแฝงอยู่ในระบบนามธรรมในสังคมต่างๆ

(Lauchner, Craig, 2017: 20) อภิปรายถึงแนวคิดการศึกษาของผู้ถูกกดขี่ของ เปาโล แฟร์รีว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์เพราะแฟร์รีเห็นว่าการศึกษาคืออยู่บนฐานของปัญหา (ที่

เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ) และจะมีอยู่อย่างไม่จบสิ้น ส่วนตัวมนุษย์หรือผู้เรียนคือผู้ที่อยู่ในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง การจะกลายและเป็น (ในเชิงของการพัฒนา) ที่ไม่มีวันจบสิ้นเช่นเดียวกัน

วิจารณ์ พานิช (2558: 192) กล่าวว่า “การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นเมื่อคนนำเอาประสบการณ์ในอดีตมาตีแผ่ด้วยทฤษฎีและแนวทางของ Mezirow ซึ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างความตระหนักรู้บริบทของเรื่องราวในอดีตกับความเป็นจริงในปัจจุบัน รวมถึงแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ของเปาโล แพร่ที่อยู่บนฐานบริบทของปัญหาชีวิตจริงและเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนจนทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้อย่างลึก”

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการเรียนรู้ในมิติของความเป็นมนุษย์ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน กระบวนการของละครประยุกต์มุ่งสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบกับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ ทดลองใช้กระบวนการทางศิลปะต่างๆ การพูดคุยเพื่อสืบค้นเรื่องราวในบริบทชีวิตและประสบการณ์จริงจากเยาวชนนำสู่การตั้งคำถาม สะท้อน การทำซ้ำๆ เพื่อให้เยาวชนคิดวิเคราะห์เพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลงในตนเอง

3. แนวคิดเรื่องจิตวิทยาเด็ก

สืบเนื่องจากการเล่นเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในแนวคิดของละครสร้างสรรค์ ทีมวิจัยจึงใช้รูปแบบของการพัฒนาเนื้อเรื่องละครบนพื้นฐานของการจัดความรู้และเนื้อหาที่เหมาะสมกับความพร้อมของเด็กในโครงการวิจัยตามช่วงอายุ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีกระบวนการรู้คิดในจิตวิทยาพัฒนาการของชอง ปีอาเจ แนวคิด Resilient และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เนื้อเรื่องในละครมาจากมุมมองของเยาวชนเองโดยกระบวนการละครในโครงการนี้จะต้องอยู่กับการเล่น การค้นหา การสื่อสารของเยาวชนเพื่อนำสู่ความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานของตัวเองตลอดจนทีมวิจัยหวังว่าเยาวชนจะมีเมล็ดพันธุ์ที่พร้อมจะเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากซึ่งมาจากภาวะเปราะบางในตัวของเขาได้ต่อไป

เด็กๆคิดต่างจากผู้ใหญ่และเข้าใจโลกไปตามขั้นตอนของพัฒนาการด้านการรู้คิดของเด็ก นักจิตวิทยาของ ปีอาเจ (ไคเรน กุลเลน, 2559: 35) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ของเด็กว่าจะเกิดขึ้นได้ดังนี้

“พัฒนาการด้านการรู้คิดเกิดขึ้นได้เนื่องจากเด็กได้รับโอกาสที่จะเรียนรู้ โอกาสเหล่านี้ต้องดึงดูดและทำให้เด็กสนใจจนกระทั่งยอมรับและใช้เป็นแนวทางในการคิดของเด็ก นั่นคือการซึมซับ (Assimilation) และการปรับโครงสร้างการรู้คิด (Accommodation) การปล่อยให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่สมวัย คือไม่สูงไปกว่าระดับของพัฒนาการด้านการรู้คิดของเด็กนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ครูจะต้องหาจุดสมดุลระหว่างการทำให้เด็กเกิดความสนใจกับการท้าทายกระตุ้นให้มากพอที่เด็กจะเกิดการพัฒนา”

ทฤษฎีการรู้คิดของปีอาเจจึงเน้นการเรียนรู้จากการตั้งคำถาม การมีส่วนร่วมของเด็กมากกว่าการฟังและการแสดงให้ดูเพียงเท่านั้น ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของปีอาเจพัฒนาการของเยาวชนแบ่งตามอายุ ในโครงการวิจัยครั้งนี้เยาวชนมีอายุระหว่าง 11-18 ปีจึงอยู่ในขั้นขั้นปฏิบัติการนามธรรม (Formal Operational Stage) ไคเรน คูลเลน (2559: 33) กล่าวถึงรูปแบบของพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 11 ขวบถึงผู้ใหญ่ว่า “เด็กเข้าใจเหตุผลและความคิดที่ซับซ้อน ละเอียดอ่อนเป็นนามธรรมยิ่งขึ้น กระบวนการสร้างสังคมที่กว้างขวาง เช่น ความยุติธรรมและความเสมอภาค” ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2547: 24-25) กล่าวถึงรูปแบบทางการเล่นของเด็กวัยนี้ว่า

“พัฒนาการด้านสมองของเด็กวัยนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงจากการคิดแบบใช้กฎเกณฑ์ เหตุผลอันเป็นรูปธรรมไปสู่การคิดที่เป็นนามธรรม หรือแม้กระทั่งความคิดแบบตั้งสมมุติฐาน วัยรุ่นนี้จึงต้องการการเล่นหรือการทำกิจกรรมที่ท้าทายพัฒนาการด้านสมองของเขา เขาต้องการกิจกรรมที่นำไปสู่การคิดในเชิงนามธรรม พัฒนาการด้านสังคมของวัยรุ่นนี้ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยต้องการการยอมรับจากเพื่อนๆ เป็นหลักในวัยเรียน มาเป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลพิเศษบางคน การเล่นหรือกิจกรรมของเด็กวัยนี้จึงควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เล่นได้มีโอกาสใช้การสื่อสารในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและได้มีโอกาสได้รับความสนใจจากผู้อื่น เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการพัฒนาด้านบุคลิกภาพของตนเป็นอย่างยิ่ง เป็นวัยที่แสวงหาอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและมั่นคง”

พรรัตน์ ดำรุง (2550: 76) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กวัยนี้ว่า

“เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างบุคคลและความแตกต่างของเพศชายและหญิง เป็นช่วงที่ร่างกายเตรียมความพร้อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ คิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ สนใจปรัชญาชีวิต มีเหตุผล มีหลักการ มีแนวคิดของตนเองเกี่ยวกับเรื่องความยุติธรรม มนุษย์และความเสมอภาค

เด็กในวัยนี้มีค่านิยมที่ชัดเจน ต้องการมีอิสระทางด้านจิตใจและอารมณ์ ต้องการมีพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ต้องการหลุดพ้นจากโลกของเด็ก แยกกลุ่มหญิง ชายน้อยลง สนใจเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพ ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการเข้าสังคมและการดำเนินชีวิตในอนาคต

ละครที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้เป็นละครที่เป็นการแสดงที่จริงจัง เข้มข้น เน้นความรัก อุดมการณ์และความยิ่งใหญ่ เด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้เรื่องศิลปะและทำงานหนักได้จึงเป็นวัยที่เหมาะสมจะฝึกฝนการละครและการแสดงพื้นฐาน”

นอกเหนือจากทฤษฎีทางจิตวิทยาที่กล่าวมาแล้ว ภาวะของความเป็นเด็กยังเกิดจากจากระบวนการทางสังคมด้วย (Save the Children, 2002: 5) เนื่องจากเยาวชนผู้เข้าร่วม โครงการนี้เป็นเยาวชนในกลุ่มเปราะบาง ทีมวิจัยจึงออกแบบกระบวนการละครและศิลปะที่มุ่งเยียวยาเยาวชนให้รู้สึกยืดหยุ่นต่ออุปสรรคและภาวะวิกฤติ (Resilient) สามารถพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากซึ่งมาจากภาวะเปราะบางในตัวของเขาได้จนเกิดความเข้มแข็ง เกิดความมั่นคงในชีวิตต่อไป

Save the Children (2002: 25) ประเทศฟิลิปปินส์กล่าวถึงกระบวนการทัศน์ด้านสมรรถนะของเด็กว่าประกอบไปด้วย “ร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ ในยามที่เกิดวิกฤติขึ้นกับเด็ก สมรรถนะด้านศีลธรรมและจิตวิญญาณจะปรากฏขึ้นซึ่งจะทำให้เด็กคนนั้นมีจิตใจที่เข้มแข็งและก้าวข้ามปัญหาได้ สมรรถนะทางจิตวิญญาณนี้คือความไว้วางใจในตัวคน เสียสละเพื่อผู้อื่นซึ่งคุณสมบัตินี้เรียกว่าความรู้สึกหรือสมรรถนะความยืดหยุ่นต่ออุปสรรค (Resilient) นั่นเอง

ศุภรา เชาวน์ปรีชา (2551: 312-313) กล่าวว่า “แนวคิด Resilience เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะเรื่อง เฉพาะเวลา อาจเกิดขึ้นทันทีหรือเมื่อเวลาผ่านไปนานแล้วก็ได้ แนวคิด Resilience มีลักษณะเป็นพลวัตร เป็นกระบวนการเพื่อศึกษากลไกหรือกระบวนการที่นำไปสู่ผลลัพธ์ทางบวกและเป็นสิ่งซึ่งมีความแตกต่างในแต่ละตัวบุคคล”

กระบวนการที่ Save the Children ใช้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้าน Resilient คือการมีส่วนร่วมของเด็ก

Save the Children (2002: 33) กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมของเยาวชนว่า

“การมีส่วนร่วมคือสิทธิและความรับผิดชอบ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กที่จะต้องมีโอกาสในการแสดงความรู้สึกรับรู้ของตนเอง และจะต้องฝึกให้มีความรับผิดชอบและช่วยเหลือชุมชนและสังคมของที่ตนอาศัยอยู่

การมีส่วนร่วมคือการแสดงความสามารถ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่เด็กจะต้องแสดงและยืนยันตัวตนในสิ่งที่ตัวเองเชื่อและศรัทธา ตลอดจนต้องพยายามทำให้สิ่งที่ตนเองเชื่อและฝันนี้ให้เป็นจริงให้ได้ เพราะเด็กคือผู้เปลี่ยนแปลงสังคมที่สำคัญ

การมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้และเติบโต ยิ่งเด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการต่างๆ มากเท่าไร เขาจะเรียนรู้ถึงความสามารถและข้อจำกัดของตนเองซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของตนเองต่อไป”

อัจฉรา สุขารมณ์ (2559: 216) อภิปรายถึงองค์ประกอบที่จะพาให้มนุษย์ก้าวสู่สมรรถนะด้าน Resilient ว่าได้แก่ “แนวคิด ฉันเป็น ฉันมี ฉันทำได้” ดังนี้

“สิ่งที่ฉันเป็นหมายถึง การเป็นคนที่มีการสนับสนุนจากปัจจัยภายใน ทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง ได้แก่ การเป็นที่รักของคนอื่นๆ การเป็นผู้มีความรัก ความเห็นใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นผู้มีความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นผู้ที่มีอิสรภาพในตนเอง เป็นผู้ที่มีความหวัง”

“สิ่งที่ฉันมีหมายถึง การรับรู้ถึงการมีแหล่งทรัพยากรภายนอกที่ดูแล ได้แก่ การมีความไว้วางใจในสัมพันธภาพ การมีความสามารถปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ต่างๆ มีต้นแบบ มีอิสระในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีแหล่งด้านสาธารณะสุข”

“ความสามารถที่ฉันมีหมายถึง ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับคนอื่น ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และผลักดันต่างๆ ความสามารถในการประเมินอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นได้ ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่จริงใจจากคนที่อยู่รอบข้างเพื่อสามารถขอความช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้สึก”

ศุภรา เชาว์ปรีชา (2551: 318) กล่าวถึงปัจจัยด้านจิตใจของกระบวนการ Resilient ที่เกิดขึ้นว่าเป็น “กลไกการจัดการปัญหาด้วยวิธีคิด ความเชื่อและการมองโลก และทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สามารถ

นำไปสู่การเกิด Resilient ได้ กลไกดังกล่าวประกอบด้วย ความรู้สึกมีคุณค่า ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อว่าเราสามารถกำหนดและควบคุมชีวิตของตัวเองได้ ความสุข ความสำเร็จเกิดจากสิ่งที่ตัวเราเองทำและไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอก ความเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากตัวเรา และไม่ใช่ว่าความผิดของเราแต่เกิดจากปัจจัยภายนอก ความรู้สึก ความเชื่อว่าเราเกิดมาอย่างมีความหมาย มีชีวิตเพื่อบางสิ่งบางอย่างที่ดีและมีคุณค่า ธรรมชาติของจิตใจที่มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถเยียวยาและดูแลตนเองได้ ความรู้สึกมีส่วนร่วมและรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความพึงพอใจต่อบทบาททางสังคมของตนเอง การเปลี่ยนแนวคิดและให้ความหมายใหม่ในเชิงบวกต่อประสบการณ์ในอดีต”

4. แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิเด็ก

4.1 ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนและการศึกษาสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิทางธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ทุกคน เป็นคุณค่าสากลโดยมนุษย์ทุกคนต้องรับรู้ถึงความสำคัญของสิทธิดังกล่าวเพราะเป็นเรื่องพื้นฐานที่นำสู่การปกป้องตัวเองตลอดจนการเลือกวิถีดำเนินชีวิตและนำสู่ความเคารพ การปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกันอย่างเพื่อนมนุษย์

ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

ในมาตราที่ 1 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวถึงสิทธิของมนุษย์นี้ว่า “มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรี และสิทธิ ต่างในตนมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ” (Amnesty International Thailand: 7 กันยายน 2562)

“ความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทุกคนคือแก่นกลางของแนวคิดสิทธิมนุษยชน แนวคิดนี้ถือเอามนุษย์เป็นศูนย์กลางความสนใจซึ่งตั้งอยู่บนฐานระบบคุณค่าสากลที่นับถือความศักดิ์สิทธิ์แห่งชีวิต สิทธิมนุษยชนได้พัฒนาเป็นกรอบของกฎหมาย แนวทางในการสร้างโลกที่ปลอดความกลัวและความขาดแคลน ดังนั้นความรู้ความเข้าใจในหลักการและกระบวนการสิทธิมนุษยชนช่วยให้ผู้คนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่กำหนดชะตาชีวิตของพวกเขาได้” (เบนเน็ค โวฟกัง, และนิโคไลวา มินนา, 2549: 17-18)

เฮอร์เคน ฮาร์เบอร์มาส (แอนดรู แคลปแฮม, 2559: 36-37) นักปรัชญาสมัยใหม่ กล่าวถึงความสำคัญของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์นี้ว่า “มีรากมาจากกฎหมายที่ให้คุณค่ากับความเท่าเทียมกันและความเป็นสากล แนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือข้อต่อทางความคิดที่เชื่อมศีลธรรมว่าด้วยการเคารพทุกคนอย่างเท่าเทียมกันเข้ากับกฎหมายบ้านเมืองและกระบวนการร่างกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตย” ในบทความเรื่อง ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความจริงอันเป็นอุดมคติของสิทธิมนุษยชน เฮอร์เคน ฮาร์เบอร์มาส (2010: 468-469) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในมนุษย์ว่า “เป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมที่ยอมให้ผู้คนมีเสรีภาพที่จะพัฒนาในฐานะปัจเจกผู้มีอิสระในการเลือกและในขณะเดียวกันก็ยอมให้เข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจของชุมชนได้อย่างเท่าเทียม แนวทางดังกล่าวยกระดับมนุษย์ผู้นั้นให้เป็น ‘พลเมือง’ ที่มีสิทธิเท่าเทียมกันและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์”

ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์คือศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ ใช้เหตุผลเพื่อเสรีภาพในการเลือกทางเดินชีวิตด้วยตัวเราเอง ดังที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย (ม.ป.ป.: 10) กล่าวว่า “สิทธิมนุษยชนคือสิทธิทางธรรมชาติที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด สิทธินี้คือศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ ใช้เหตุผลเพื่อเสรีภาพในการเลือกทางเดินชีวิตด้วยตัวเราเอง ศักยภาพดังกล่าวคือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ศักยภาพดังกล่าวคือสิ่งที่มนุษย์มีอยู่ตามธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนที่มีชีวิตเลือดเนื้อ ไม่ว่าจะยากดีมีจน มนุษย์ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีเท่ากันและต้องได้รับการเคารพจากเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ”

ปฏิญญาสากลและข้อตกลงระหว่างประเทศในปีพ.ศ.2509 (อ้างถึงในกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549: 27) กล่าวถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ว่าเป็น “อุดมการณ์ที่อิสรชนได้รับ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพจากความหวาดกลัวและความยากจน และได้รับสิทธินั้นอย่างเท่าเทียมกันและไม่สามารถพรากไปได้ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิที่มีมาแต่กำเนิด ไม่สามารถพรากไปจากบุคคลใดแม้ว่าจะได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น”

นักสังคมศาสตร์ของประเทศไทยได้แก่ เสน่ห์ จามริก จรัญ โฆษณานันท์ และธนศ อารณสุวรรณ ได้ศึกษาแนวคิดและมโนทัศน์ด้านสิทธิมนุษยชนกับบริบททางสังคมไทยดังนี้ เสน่ห์ จามริก (2549: 55) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชนคือ “สิทธิของคนเป็นคุณค่าของคนทุกคนโดยธรรมชาติและเป็นสากล สิทธิดังกล่าวมีรากฐานมาจากธรรมชาติของความเป็นมนุษย์อยู่ในตัวเอง ไม่ใช่สิ่งที่ใครผู้ใดหรืออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆหยิบยื่นหรือ

ประธานลงมาให้ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นการยอมรับคุณค่าสากล (Core values) บางอย่างร่วมกัน อาทิความเป็นธรรม การเคารพซึ่งกันและกัน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์”

จรัญ โฆษณานันท์ (2559: 129) กล่าวถึงความสำคัญของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในฐานะเป็นรากฐานของสิทธิมนุษยชนว่า “ความศรัทธาดังกล่าวคือความเชื่อมั่นในคุณค่าของมนุษย์ ในความมีมโนธรรมในศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นมนุษย์อันสมบูรณ์ตราบเท่าที่ยังมีลมหายใจอยู่ ศรัทธาดังกล่าวคือความเชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ต่างหากที่ทำให้เราต้องเคารพต่อความเป็นมนุษย์ของเขา”

ชเนศ อภรณ์สุวรรณ (2549: 73) อภิปรายถึง แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนผ่านการวิเคราะห์ข้อเขียนของเทียนวรรณซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาในตัวปัจเจกบุคคลตามแนวคิดของแนวคิดของเซอร์เกน ฮาร์เบอร์มาส ดังนี้

“ความเป็นมนุษย์คือความสามารถและความกล้าอันมีอยู่ในตัวของตนเอง ไม่ใช่ความสามารถที่มาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือได้มาจากประเพณีและความเชื่อแต่โบราณกาล ทั้งยังเป็นความสามารถที่จะสร้างจากการปฏิบัติให้เกิดขึ้นกับตัวเองและผู้อื่นได้ด้วย นั่นคือจุดหมายของความเป็นมนุษย์อย่างหนึ่ง คือการยกระดับสร้างสรรค์ตนเองให้ดีขึ้นเช่นเดียวกับการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเช่นกัน คุณสมบัติภายในตัวมนุษย์เองนี้ไม่ใช่บรรทัดฐานทางศาสนาดังเช่นแต่ก่อนที่ใช้อ้างเพื่อบรรจุจุดหมายของการสร้างระเบียบอันดีงามของสังคม หากแต่เป็นคุณสมบัติทางโลกของมนุษย์ที่สามารถดัดแปลงสังคมในโลกนี้ได้ด้วยตนเอง”

ชเนศ กล่าวถึงคุณธรรมของความเป็นมนุษย์ดังกล่าวว่าอยู่บนพื้นฐานของหลักการทางสังคมโลกแบบใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับมโนทัศน์สิทธิมนุษยชนตามแนวทางของโลกตะวันตกสมัยใหม่ที่เป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ปัจเจกที่มากับตัวเองและสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง คุณค่าดังกล่าวไม่ใช่จริยธรรมหรือคำสอนทางศาสนาและการพึ่งพาอำนาจในสังคม ขณะเดียวกันคุณค่าความเป็นมนุษย์ดังกล่าวของชเนศก็ยังให้ความสำคัญต่อ ภววิสัย (การมองโลกบนพื้นฐานของความเป็นจริง) ด้วย คุณค่าดังกล่าวคือมโนทัศน์เรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกันในความเป็นเจ้าของและที่มาของรัฐบาล มโนทัศน์เรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นคน การมีส่วนร่วมอย่างอิสระในกระบวนการตัดสินใจของชุมชนและสังคม และมโนทัศน์เรื่องความยุติธรรมทางสังคม (ชเนศ อภรณ์สุวรรณ, 2549: 60)

ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงเป็นหลักประกันว่าคนจะสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่และมีชีวิตที่มีศักดิ์ศรี และยังเป็นหลักประกันว่าคุณค่าความเป็นมนุษย์ของเราได้รับการยอมรับและคุ้มครองอีกด้วย (วัชร ฤทัย บุญธินันท์, เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว และนภารัตน์ กรณรัตน์ ตูตร, 2561: 16) คุณธรรมของความเป็นมนุษย์ดังกล่าวเป็นของมนุษย์ที่เข้าใจถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองและต้องได้รับการเคารพจากเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ในสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ ตลอดจนได้รับการปกป้องคุ้มครองจากรัฐจึงจะเป็นหลักประกันว่ามนุษย์ผู้นั้นจะยกระดับสร้างสรรค์ตนเองให้ดีขึ้นเช่นเดียวกับการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเช่นกันในฐานะพลเมืองของรัฐนั้นๆ

ในมิติของสิทธิมนุษยชนศึกษา แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย (ม.ป.ป.: 5) กล่าวว่า “สิทธิมนุษยชนยังหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพวกเราทุกคนกับสังคม การเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิมนุษยชนศึกษาจึงเป็นความพยายามที่จะสร้างวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน วัฒนธรรมแห่งการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน การเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนจะช่วยให้เราในฐานะพลเมืองของสังคมและของโลกเข้าใจปัญหาหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นและเป็นไปในสังคมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข”

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย (ม.ป.ป.: 6) อภิปรายถึงกรอบคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนว่า “จะช่วยให้เราเข้าใจว่าความขัดแย้งทั้งหลายทั้งปวงบนโลกเกิดขึ้นจากอะไรและเราจะแก้ปัญหานั้นได้ไหม เราจะหลีกเลี่ยงอคติและการเหมารวมได้ด้วยวิธีไหน ทำอย่างไรเราจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในสังคมที่ไม่จำเป็นต้องคิดและเชื่อเหมือนกันหมด ดังนั้นสิทธิมนุษยชนศึกษา ควรจะเอื้อให้ผู้เรียน 1) ได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ 2) พัฒนาทัศนคติ มุมมองและพฤติกรรมที่เคารพสิทธิของผู้อื่นและ 3) พัฒนาทักษะในการดูแลคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิทั้งของตนเองและผู้อื่น”

4.2 สิทธิเด็ก

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเกิดขึ้นครั้งแรกในปีค.ศ. 1959 จากนั้นได้พัฒนาเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปีค.ศ. 1989 อนุสัญญาดังกล่าวเป็นกรอบคิดทางศีลธรรมและกฎหมายที่เด็กซึ่งเป็นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีพึงได้รับการคุ้มครองสิทธิด้านต่างๆ (ยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2563) โดยแบ่งเป็นหลักการใหญ่ๆ 4 ข้อ ดังนี้

“ 1. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด เริ่มตั้งแต่เมื่อแรกเกิด เด็กๆ มีสิทธิที่จะมีชีวิตรอด ได้รับการจดทะเบียนเกิด มีสิทธิที่จะมีชื่อ ได้สัญชาติและได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน ไม่ถูกแยกจากครอบครัว รวมทั้งได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างเหมาะสม โดยรัฐมีหน้าที่ประกันสิทธิเหล่านี้ และจัดหาบริการพื้นฐานต่างๆ เพื่อให้เด็กๆ ได้มีชีวิตรอด และเติบโตขึ้นอย่างแข็งแรง ไม่ว่าจะเป็น การสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานในยามเจ็บป่วย ในด้านโภชนาการ ก็ต้องมีอาหารที่ดีมีประโยชน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก มีน้ำดื่มที่สะอาด ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน ที่สะอาด ตลอดจนโอกาสเข้าถึงการพัฒนาต่อไปในอนาคต ฯลฯ

2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง

เมื่อเด็กๆ ได้เกิดและรอดชีวิตมาแล้ว สิ่งต่อมาที่พวกเขาควรได้รับคือการปกป้องคุ้มครอง คือได้รับความคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรงทั้งร่างกายและจิตใจ และยังรวมไปถึงการคุ้มครองจากการใช้แรงงานผิดกฎหมาย การทำงานอันตราย หรือขัดขวางการศึกษา ในเรื่องสารเสพติดก็เช่นกัน เด็กๆ จะต้องได้รับการคุ้มครองจากสารอันตราย สารมีพิษ และสิ่งเสพติดต่างๆ อีกหนึ่งการให้ความคุ้มครองที่สำคัญยิ่ง ก็คือ คุ้มครองจากการค้ามนุษย์ การขายและการลักพาเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศ และการแสวงประโยชน์กับเด็กในทุกรูปแบบ โดยรัฐจะมีหน้าที่ต้องฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจ ได้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรีอีกด้วย

ในแง่ของกระบวนการกฎหมาย แม้จะเป็นเด็กก็มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากกระบวนการยุติธรรมเช่นกัน และมีลักษณะเฉพาะตัวอีกด้วย นั่นคือ ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การให้ปากคำ ตลอดจนถึงการพิจารณาคดี จะต้องถือประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ สำหรับเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว จะต้องได้รับการคุ้มครองดูแลอย่างเหมาะสม ตามภูมิหลังทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมของเด็ก ในภาวะสงคราม เด็กๆ ต้องได้รับการคุ้มครองจากภัยสงคราม ไม่ถูกเกณฑ์เป็นทหาร หรือมีส่วนร่วมในการสู้รบ ในกรณีที่เด็กเป็นผู้ลี้ภัย จะได้รับการช่วยเหลือ และได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษ

3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา

เพราะเด็กในวันนี้คืออนาคตของชาติในวันข้างหน้า การศึกษาและการพัฒนาการจึงเป็นอีกเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ เริ่มตั้งแต่ที่เด็กๆ จะต้องได้รับการพัฒนาปฐมวัย และได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่หลากหลาย โดยมีพ่อแม่เป็นผู้คอยช่วยแนะนำ ขณะที่เด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ เช่น เด็กพิการ ก็ต้องได้รับการดูแลให้มีชีวิตที่ปกติสุข ได้รับโอกาสพัฒนาและการศึกษาที่เหมาะสม ให้สามารถเติบโตพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนมีส่วนร่วมในชุมชน สิทธิด้านการพัฒนานี้ยังหมายรวมถึงการต่อยอดไปสู่ทักษะเฉพาะต่างๆ การพัฒนาความสามารถทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ที่จะทำให้เด็กๆ ได้ก้าวไปสู่อนาคตที่สดใส และมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

4. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม

เด็กๆ ก็คือสมาชิกคนหนึ่งในสังคม อาจจะตัวเล็กสักหน่อย แต่ก็มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมอย่างเต็มตัว

ทั้งการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี หรือเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะกับเรื่องที่ส่งผลกระทบ หรือมีส่วนโดยตรงกับตัวเด็กและเยาวชนเอง โดยความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง ตามสมควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็กคนนั้น

เด็กและเยาวชนแทบทุกคนมีศักยภาพที่ไม่สามารถมองข้ามได้เลย ในขณะที่ภาครัฐมีหน้าที่ที่จะเอื้ออำนวยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับชุมชนเป็นต้นไป ทุกภาคส่วนก็ควรจะมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กๆ และเยาวชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ได้แสดงความคิดเห็น มีพื้นที่ในการใช้ศักยภาพของตนเอง ที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีสู่สังคม”

ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ได้กำหนดกฎหมายที่สืบเนื่องจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กไว้ดังนี้

ในมาตรา 54 เป็นสิทธิการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ในมาตรา 71 เกี่ยวกับสิทธิด้านการคุ้มครองเด็ก โดยรัฐพึงสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและจิตใจที่เข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ผู้วิจัยพบว่าสิทธิของเยาวชนที่หายไปในรัฐธรรมนูญฉบับ 2560 คือ สิทธิการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน (มาตรา 80 ในรัฐธรรมนูญฉบับ 2550) และสิทธิการคุ้มครองแรงงาน (มาตรา 86 ในรัฐธรรมนูญฉบับ 2550)

ทีมวิจัยจะออกแบบกระบวนการละครเพื่อให้เยาวชนเข้าใจถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของพวกเขาตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของตามกรอบวิธีขององค์การยูนิเซฟ

บทที่ 3

ขั้นตอนและระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology)

ทีมวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วม (Action/Participation Research) ของทีมวิจัยกับเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัยผู้เข้าร่วมโครงการโดยใช้กระบวนการละครประยุกต์เป็นทั้งการสอน การพัฒนาเรื่องราวและการวิจัยร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1

: ทำกระบวนการละครกับเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัย 1-2 ครั้งต่ออาทิตย์ เป็นเวลา 4 เดือน

: พาเยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัย ลงชุมชนในตำบลมหาชัยเพื่อสืบค้นเรื่องราวประเด็นสิทธิมนุษยชน ด้านสิทธิเด็ก

: ให้เยาวชนได้รับรู้ เรียนรู้ จับประเด็นเรื่องสิทธิเด็กจากหนังสือและเรื่องจริง จากนั้นพาเยาวชนฟังเจ้าหน้าที่องค์กรในตำบลมหาชัยเล่าความสำคัญและรูปแบบการทำงานเรื่องสิทธิมนุษยชนขององค์กรต่างๆ ที่ทำงานกับลูกหลานแรงงานข้ามชาติ เชื้อชาติต่างๆ ในตำบลมหาชัยเพื่อนำสู่การตั้งคำถามและการพูดคุยประเด็นที่ได้เพื่อนำสู่การสร้างสรรค์ละคร องค์กรในพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำงานด้วยได้แก่ มูลนิธิเครือข่ายเพื่อคุณภาพชีวิตแรงงาน ศูนย์คาทอลิกนักบุญอันนาเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น มูลนิธิเตรียมชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ลูกหลานแรงงานข้ามชาติวัดศรีเมือง โรงเรียนเอกชัย โรงเรียนวัดใหญ่จอมปราสาทเป็นต้น โดยระหว่างกระบวนการดังกล่าวผู้วิจัยจะเน้นการพูดคุย ถามตอบกับเยาวชนเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิทธิเยาวชน การเล่นิทาน หนังสือและบทละครเด็ก เรื่องต่างๆ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนเองเพื่อหากรอบของนิทานที่เหมาะสมเพื่อนำสู่การสร้างสรรค์เรื่องเล่าในละครและการใช้บทเพลงไพเราะกินใจเด็กๆ บทละครจึงพัฒนามาจากการมีส่วนร่วมของเยาวชนกับผู้วิจัยและทีมงานที่อิงกับประเด็นสิทธิเด็กทั้ง 4 ด้าน และใช้ภาษา โครงเรื่องที่มาจากตัวเยาวชนเองเพื่อหลีกเลี่ยงศัพท์ทางวิชาการและเรื่องราวที่มีเนื้อหารุนแรงไม่เหมาะสมกับเยาวชน

เอกสาร: 1 1. แบบคำถามประชุมกลุ่ม (Focus group) ความคาดหวัง ความเข้าใจเรื่องสิทธิของเยาวชน

1.1 ทำไมเยาวชนจึงมาทำโครงการละครต่อ

1.2 เยาวชนมีความคาดหวังอะไรจากการทำกิจกรรมครั้งนี้ เยาวชนชอบอะไร
อยากได้อะไร

1.3 เยาวชนเข้าใจเรื่องสิทธิของคนใหม่ อย่างไร

2. แบบคำถามประชุมกลุ่ม บันทึกกิจกรรมของเยาวชน สิ่งที่ได้เรียนรู้และการสะท้อน
ย้อนคิดจากเหตุการณ์และกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นแบบนี้เพราะอะไร ใครเป็นอย่างไร เกิด อะไรขึ้น ในแต่
ละครั้ง

2.1 กิจกรรมที่เยาวชนทำวันนี้คือกิจกรรมอะไรบ้าง

2.2 เยาวชนชอบกิจกรรมใด เพราะอะไร

2.3 เยาวชนค้นพบอะไรในตนเองบ้าง หรือเยาวชนได้เรียนรู้เรื่องสิทธิประเด็นใด
จากกิจกรรมที่ทำ

2.4 ตอนที่เยาวชนทำกิจกรรม เยาวชนประสบปัญหาอะไรบ้างหรือไม่และ
เยาวชนแก้ไขปัญหาได้อย่างไร

3. แบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้วิจัยและเยาวชนต่อประเด็นของเจ้าหน้าที่องค์กร
ในพื้นที่ผู้ให้ข้อมูลเรื่องสิทธิเด็กแก่เยาวชน

3.1 ปัญหาด้านสิทธิของแรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่าและเชื้อชาติอื่นๆมี
อะไรบ้าง

3.2 ปัญหาด้านสิทธิของลูกหลานแรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่าและเชื้อชาติอื่นๆ
มีอะไรบ้าง

3.3 ท่านช่วยเล่าประสบการณ์เรื่องราวและการทำงานของท่านในประเด็นปัญหานี้
นั้นๆรวมถึงการแก้ปัญหานั้นๆของท่านและทีมงานด้วย

3.4 เยาวชนจะช่วยแก้ปัญหาด้านสิทธิอื่นๆได้อย่างไร

3.5 คนในชุมชนจะช่วยแก้ปัญหาด้านสิทธิอื่นๆได้อย่างไร

4. แบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเมื่อเยาวชนลงชุมชนเพื่อหาประเด็นทำละคร

4.1 ปัญหาด้านสิทธิของแรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่าที่ท่านเจอมีอะไรบ้าง

4.2 ปัญหาด้านสิทธิของลูกหลานแรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่าที่ท่านเจอมี
อะไรบ้าง

5. บันทึกภาคสนามของผู้วิจัย

5.1 ผู้ให้สัมภาษณ์มีปฏิกิริยาอย่างไรตอนที่ตอบคำถามหรือเล่าเรื่องด้านสิทธิของ
แรงงานและลูกหลานแรงงานข้ามชาติในตำบลมหาชัย

5.2 ความรู้สึกและปฏิกิริยาของเยาวชนไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัย
ที่มีต่อการลงชุมชน และในการทำกิจกรรมต่างๆ

5.3 สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการละครที่ทำในวันนี้มีอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 2 สร้างสรรค์สื่อละครเร่ ในประเด็นความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชนทั้ง 4 ประการ

เอกสาร:2. 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากบันทึกกิจกรรม การวางแผน การระดมสมอง ตั้งคำถาม
การวิเคราะห์ ประเด็นปัญหาที่เจอในชุมชน ปัญหาในกระบวนการและการพัฒนา
เรื่องราวการทำละครของเยาวชน แต่ละคน บันทึกโดยผู้วิจัย

1.1 ประเด็นที่เยาวชนเรียนรู้จากกิจกรรมการสร้างสรรค์ละครคืออะไร

1.2 ทำไมเยาวชนจึงตัดสินใจทำแบบนั้น ในการสร้างสรรค์ละคร เพราะอะไร

1.3 ปัญหาที่เยาวชนเจอในกระบวนการทำงานคืออะไร เยาวชนแก้ไขได้หรือไม่
อย่างไร

1.4 สิทธิเด็กคืออะไรบ้าง

1.5 องค์ประกอบของเพลงและละครเรื่องที่ท่านสร้างสรรค์อยู่เล่าหรือถ่ายทอด
เรื่องสิทธิเด็กอย่างไร ละครเล่า ถ่ายทอดประเด็นเรื่องสิทธิในชีวิตจริงที่ท่านได้เจอหรือ
ฟังมาอย่างไร

2. แบบสังเกตการทำงานของเยาวชนกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของผู้วิจัย

2.1 เยาวชนมีปฏิกิริยาการทำงานเดี่ยวเป็นอย่างไรในกิจกรรม เพราะอะไร

2.2 เยาวชนมีปฏิกิริยาการทำงานกลุ่มเป็นอย่างไรในกิจกรรม เพราะอะไร

3. Auto Ethnographic เกี่ยวกับการทำงานสร้างสรรค์ละครของทีมวิจัยร่วมกับการทำงานกับเยาวชน

3.1 การตัดสินใจพัฒนาเรื่องราวละครของผู้วิจัยเป็นอย่างไร เพราะอะไร

3.2 กระบวนการต่างๆที่ผู้วิจัยใช้และปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาเรื่องละครคืออะไรบ้าง

3.3 ผู้วิจัยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการอย่างไร

3.4 การทำงานร่วมกันระหว่างศิลปิน ทีมงานและผู้วิจัยเป็นอย่างไร

4. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกศิลปินและทีมงานเพื่อใช้สังเกตถึงความเปลี่ยนแปลง ศักยภาพที่เกิดขึ้นของเยาวชนใน กิจกรรมและกระบวนการทำงาน

4.1 ปฏิกริยาของเยาวชนในการทำงานเดี่ยวเป็นอย่างไรในการร่วมกิจกรรมของท่าน

4.2 ปฏิกริยาของเยาวชนในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างไรในการร่วมกิจกรรมของท่าน

4.3 ท่านแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างกิจกรรมของท่านอย่างไร

4.4 การทำงานร่วมกันระหว่างท่าน ทีมงานและผู้วิจัยเป็นอย่างไร

4.5 ทำไมท่านจึงเลือกใช้กิจกรรมดังกล่าวในการทำงานกับเยาวชนในครั้งนี้

4.6 สิทธิเด็กคืออะไรบ้าง เพลง เนื้อเรื่องและตัวละครที่ท่านสร้างสรรค์นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเด็กนั้นๆอย่างไร เพราะอะไร

ขั้นตอนที่ 3 เြแสดงละครประยุกต์เรื่องดังกล่าวในชุมชน ที่พักอาศัยของเยาวชนไว้สัญชาติและครอบครัวของแรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่าตลอดจนเชื้อชาติอื่นๆในตำบลมหาชัย โรงเรียนเรียนร่วมของเยาวชนเชื้อชาติพม่าและไทยเพื่อให้เกิดการสื่อสารและเรียนรู้เรื่องความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชนทั้ง 4 ประการ

เอกสาร: 3 1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับละครที่แสดง ประเด็นเรื่องสิทธิและศักยภาพของเยาวชนจาก ละครที่เยาวชนเร่ (เจ้าหน้าที่องค์กรต่างๆ ครูในโรงเรียนไทย ผู้ชมทั่วไป)

1. เพศชายหญิง

2. อายุปี

3. อาชีพ เจ้าหน้าที่รัฐ NGO ครู เจ้าของโรงงาน

4. การศึกษา.....

ข้อ		เห็น ด้วย	ไม่ แสดง ความ คิดเห็น	ไม่ เห็น ด้วย	ข้อเสนอแนะ
1.	เนื้อเรื่องและการนำเสนอ				
1.1	ละครที่เยาวชนแสดงทำให้ท่านเข้าใจ เรื่องสิทธิที่เยาวชนควรได้รับในการ ดำรงชีวิตในประเทศไทย				
1.2	ท่านชอบแนวทางการนำเสนอของ ละครเรื่องนี้				
1.3	ละครเรื่องดังกล่าวเหมาะสมที่จะใช้ สื่อสารเรื่องสิทธิให้แก่เด็กไร้สัญชาติ เชื้อชาติพม่าและเชื้อชาติอื่นๆในตำบล มหาชัย				
	ละครเรื่องดังกล่าวจะมีประโยชน์ถ้านำไปรณรงค์ที่				
2.	ศักยภาพของเยาวชน				
2.1	ท่านเห็นศักยภาพด้านการแสดงของ เยาวชน				
2.2	ท่านเห็นศักยภาพด้านความกล้า แสดงออกของเยาวชน				
2.3	ท่านเห็นศักยภาพด้านการตั้งคำถาม การสื่อสาร การตอบคำถามประเด็น ต่างๆของเยาวชน				

2.4	ท่านเห็นศักยภาพด้านพลังกลุ่มของ เยาวชน				
	ข้อเสนอแนะ อื่นๆ..... .				

2. แบบสัมภาษณ์เยาวชนเพื่อถามความคิดเห็นจากผู้ปกครองชาวพม่าในมหาชัย

2.1 ละครที่เยาวชนแสดงทำให้ท่านเข้าใจเรื่องสิทธิที่ลูกหลานของท่านควรได้รับ
ในการดำรงชีวิตในประเทศไทยหรือไม่

2.2 ท่านชอบแนวทางการนำเสนอของละครเรื่องนี้

2.3 ประเด็นอะไรที่เป็นปัญหาเรื่องสิทธิเด็กที่หนักที่สุดที่เกิดกับเยาวชนลูกหลาน
แรงงานข้ามชาติเชื้อชาติพม่าในมหาชัย และละครทำให้ท่านเข้าใจถึงแนวทางการแก้ไข
ปัญหานั้นอย่างไร

3. แบบโฟกัสกรุ๊ปเยาวชนไทยและเยาวชนเชื้อชาติพม่าที่ได้ชมละครในโรงเรียน ใน ประเด็นสิทธิเด็ก

3.1 ละครที่เยาวชนแสดงเกี่ยวกับอะไร ละครทำให้ท่านเข้าใจเรื่องสิทธิของ
เพื่อนๆชาวมอญพม่าที่ควรได้รับในการดำรงชีวิตในประเทศไทย อย่างไร

3.2 ท่านชอบละครเรื่องนี้ไหม อย่างไร

3.3 ท่านชอบตัวละครและการกระทำ (Action) ใดในละครเรื่องนี้ เพราะอะไร

4. แบบโฟกัสกรุ๊ปเยาวชนในโครงการถึงการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงที่ได้ ที่เกิดขึ้น

4.1 เยาวชนชอบกิจกรรมใดในโครงการนี้มากที่สุด เพราะอะไร

4.2 ละครเรื่องนี้เกี่ยวกับอะไร เยาวชนเรียนรู้เรื่องสิทธิเด็กอย่างไรบ้างจากการ
ร่วมโครงการนี้

4.3 เยาวชนเรียนรู้เรื่องอะไรจากการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้

4.4 เยาวชนไม่ชอบกิจกรรมใดในโครงการนี้บ้าง เพราะอะไร

4.5 เยาวชนมีปัญหอะไรในการร่วมกิจกรรมในโครงการนี้บ้าง และเยาวชน
แก้ปัญหาดังกล่าว อย่างไร

4.6 เยาวชนอยากให้ผู้ชมละครเรียนรู้เรื่องอะไรจากละคร

4.7 เยาวชนอยากจะทำอะไรให้ชุมชนต่างๆในตำบลมหาชัยต่อไปในอนาคต

บทที่ 4

การลงมือปฏิบัติ “กิจกรรม” เพื่อสร้างละครกระบวนการ

กระบวนการสร้างสรรค์ละครประยุกต์

ผู้วิจัยและนักวิจัยร่วมโครงการได้เริ่มทำงานกับเยาวชนจำนวนทั้งสิ้น 14 คน อายุระหว่าง 12-15 ปี แต่ทีมวิจัยได้ทำกระบวนการละครและศิลปะต่างๆกับเยาวชนกลุ่มดังกล่าวไปจนถึงวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2562 โดยเยาวชนขอลาออกเพราะต้องไปช่วยผู้ปกครองทำงานเพื่อหารายได้ช่วงปิดเทอม ทางทีมวิจัยจึงได้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการติดต่อกับมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร (LPN) จึงได้เยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่ากลุ่มใหม่ในความดูแลขององค์กรดังกล่าวมาเข้าร่วมกระบวนการละครจำนวน 6 คน อายุระหว่าง 11-18 ปี เยาวชนทั้ง 6 คนอาศัยอยู่ที่ประเทศไทยโดยมีมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานเป็นผู้ดูแล เยาวชนทั้ง 6 คนไม่เคยทำกิจกรรมละครมาก่อน โดยเยาวชนทั้ง 6 คน (4 เมษายน 2562) ได้สะท้อนความรู้สีก่อนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ไว้ดังนี้

เยาวชน 3 กล่าวว่า “ไม่เคยเลยล่ะ พอมาก็อยากลองทำดูล่ะ หนูมีใจที่ชอบแสดงล่ะ ชอบดูหนัง เห็นเขา แสดง ก็ชอบล่ะอยากแสดงแบบเขา ได้ความรู้จากการแสดง รู้จักทำ เป็นความโชคดีที่มีโอกาสได้ทำ”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “หนูเคยแสดงที่พม่าแต่ไม่เหมือนกับที่นี่ล่ะ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ผมอยากลองเป็นนักแสดงก็เลยมาทำครับ อยากสัมผัสบรรยากาศ ลองมาดูมาหาความรู้ครับ ถ้าสมมุติมีคนที่ไม่มีความรู้มาถามผม ผมก็ยังพอมีความรู้อยู่บ้างสักนิดหนึ่งก็ยังดีที่จะตอบเขาครับ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “ไม่เคยแสดงมาก่อนเลยล่ะ อาไม่สนับสนุนล่ะ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “ถ้าพวกหนูทำได้ดีก็จะทำให้มีชื่อเสียงล่ะ”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “ทำแบบนี้มันดีล่ะเพราะว่าไม่เคยทำมาก่อนล่ะ สิ่งที่ไม่ดีก็จะไม่รับ ส่วนสิ่งที่ดีก็ควรจะรับฟังล่ะ”

ผู้วิจัยบันทึกกระบวนการ กิจกรรมละครประยุกต์ที่ศิลปินได้ใช้เพื่อนำสู่การสร้างสรรค์เรื่องราวละครประเด็นสิทธิเยาวชนไร้สัญชาติในโครงการ รวมถึงความคิดเห็นของบุญพงษ์ พานิช ผู้ฝึกซ้อมละครและผู้กำกับ

ความคิดเห็นของชุติตา พุฒิกุลางกูร ผู้ฝึกซ้อมเสียงและการร้องเพลงของเยาวชน ตลอดจนความคิดเห็นของตัวผู้วิจัยเองในรายงาน

ครั้งที่ 1: วันที่ 19 มกราคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

ครั้งนี้เป็นการทำงานด้วยกันครั้งแรกของเยาวชนกับนักวิจัยร่วมโครงการทั้งสองได้แก่นุญพงษ์ พานิช (ครูเบิร์ด) ผู้ฝึกซ้อมละครและผู้กำกับและชุติตา พุฒิกุลางกูร (ครูหมีม) ผู้ฝึกซ้อมเสียงและการร้องเพลงของเยาวชน

บุญพงษ์ทำกิจกรรมเพื่อทำความรู้จักกับเยาวชน กิจกรรมที่ใช้เน้นการทำงานกับร่างกายของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเปิดร่างกายของตัวเอง กล้าแสดงออก กิจกรรมดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาเยาวชนด้วยการฝึกทักษะทางการแสดง (Acting) ผ่านการใช้ร่างกายเป็นสำคัญ

กิจกรรมที่ 1 ให้เยาวชนเดินบนแพ (Balanced Space) เดินในพื้นที่โดยไม่มีที่ว่าง ให้เยาวชนทำงานเป็นกลุ่มแต่ละตัวเพื่อน 1-3 จุดเพื่อสร้างสรรค์รูปทรงอย่างจับพลัด เช่นรวมตัวเป็นบ้าน ดอกไม้ บ้านที่มีความสามารถพิเศษ โดยให้บ้านเคลื่อนไหวได้

จากนั้นบุญพงษ์ให้เยาวชนใช้ร่างกายเล่าเรื่องวิถีชีวิตในมหาชัยเพื่อสังเกตว่าวิถีชีวิตของเยาวชนในมหาชัยเป็นอย่างไรบ้าง โดยเริ่มตั้งแต่ 8 โมงเช้าจนถึงตีสี่ครึ่ง กิจกรรมดังกล่าวให้เยาวชนใช้ร่างกายแสดง เล่าเหตุการณ์ที่ตนได้เจอ ได้ยินหรือทำอย่างสม่ำเสมอ

กิจกรรมที่ 2 เยาวชนใช้ร่างกายสร้างเป็นตัวอักษร A B C... บุญพงษ์ให้เยาวชนจับคู่และค่อยๆ เคลื่อนร่างกายแสดงจากตัวอักษรหนึ่งไปเป็นอีกตัวอักษรหนึ่งซ้ำๆ บุญพงษ์จะให้เยาวชนค่อยๆ ค้นหาการเคลื่อนไหวเพื่อเป็นการฝึกร่างกายของวัยรุ่นให้สง่างาม เยาวชนได้ค้นหาและฝึกฝนร่างกาย 3 นาทีจากนั้นจึงแสดงให้เพื่อนๆ ดู ถ้ากลุ่มไหนยังติดขัดการแสดงบุญพงษ์จะให้เยาวชนในกลุ่มช่วยกันหา ช่วยกันปรับแก้ในกลุ่ม

ช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมดนตรี จังหวะและการร้องเพลงของชุดมิดา พุฒิกุลางกูร

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมปรบมือและพูดแนะนำตัว ฉันชื่อ... จากนั้นเยาวชนจะแนะนำตัวตามจังหวะ โน้ต 4 – 2 – 1 - 1/2 และ 1/4 จังหวะ และเปลี่ยนเป็นภาษาอังกฤษด้วย My nick name is.....

จากนั้นชุดมิดาให้เยาวชนทำกิจกรรมเดินแพ โดยให้ฝึกเดินตามจังหวะ ฟังเสียงเปียโนและเดินตามจังหวะ เน้นการใช้ร่างกายเพื่อแสดง ตีความตามเสียงเพลงและเสียงจังหวะนั้นๆ ได้แก่ เดินตามเสียงสูง กลาง ต่ำ ชุดมิดากล่าวว่ารูปแบบต่างๆคือวิธีฝึกของดัลโครซ (Dalcroze) ซึ่งเน้นการใช้ร่างกายตีความและแสดงความเข้าใจที่มีต่อตัวโน้ตและเสียงดนตรีออกมา

ชุดมิดาให้เยาวชนฝึกร้องตามสเกลของโน้ตเพลงและให้เยาวชนลองร้องทำนองจากชื่อภาษาพม่าของตนเอง และให้เยาวชนลองฝึกร้องเพลง You are my Sunshine ชุดมิดาเน้นให้เยาวชนฝึกทำซ้ำตั้งแต่เริ่มกระบวนการ เน้นการใช้เสียง ฝึกการหายใจเข้าออก การใช้ลมจากท้อง

ชุดมิดาจะหาบทเพลงและการเคลื่อนไหวที่เป็นชื่อของเยาวชนเพื่อให้เขาเกิดการเสริมพลังตัวเองขึ้นได้ รวมถึงชุดมิดาจะหากิจกรรมที่จะช่วยให้เยาวชนได้มีโอกาสเติมและดึงพลังของตัวเองออกมา

บันทึกของทีมวิจัย

ในกิจกรรมที่ 2 บุญพงษ์เน้นให้เยาวชนคิดใหม่ ลองทำใหม่เสมอ เพราะ “ไม่มีอะไรที่ไม่สำเร็จและไม่มีอะไรที่ถูกต้องที่สุด” (บุญพงษ์ พานิช, 19 มกราคม 2562)

ในกิจกรรมที่ 3 ชุติมา พุทธิกลางกูร (19 มกราคม 2562) กล่าวว่า “ถ้าดูเป็นเปอร์เซ็นต์ในจำนวนทั้งหมดมีแค่ไม่กี่คนที่หาเสียงไม่เจอ อาจเกิดจากที่ไม่เคยร้องมาก่อนหรือเด็กผู้ชาย” ชุติมา พุทธิกลางกูร (19 มกราคม 2562) กล่าวเสริมว่า “สำหรับการร้องเพลง เยาวชนส่วนใหญ่ที่เพิ่งเปลี่ยนเสียง อายุประมาณนี้จะหายากมาก สำหรับเยาวชนที่ร้องเสียงสูงมาตลอดแล้วต้องไปหาเสียงต่ำ เยาวชนมีความตั้งใจ ตอนที่ให้เดินเป็นจังหวะมีการจับจังหวะได้ดีมาก ร่างกายเยาวชนมีปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงได้ทันทีและรวดเร็ว รู้สึกประทับใจเพราะว่าน้องๆ iva แต่พอมาถึงตรงที่เป็นทฤษฎี จริงๆรู้อยู่แล้วว่าวันนี้มันจะยาก แล้วบางคนก็ต้องโดนเจาะอะไรสักอย่างแต่อยากให้เขารู้สึกว่ามันเป็นธรรมดาเพราะถ้าเกิดว่าเยาวชนทำแล้วจะได้เลย”

ชุติมา พุทธิกลางกูร (19 มกราคม 2562) กล่าวว่า “ในเพลง You are my sunshine (ชุติมา) ต่อแค่นิดเดียวแล้วก็การออกเสียงในภาษาต่างๆเยาวชนได้เปรียบด้วยการที่น้องใช้หลายภาษาได้เขาเลยได้เปรียบในการฟังภาษาแล้วก็สามารถเลียนแบบตามบทพูดต่างๆได้มากกว่าเด็กที่เคยสอนมา วิธีออกเสียงของเยาวชนจะซับซ้อนกว่าทำให้เยาวชนได้เปรียบ”

ครั้งที่ 2: วันที่ 26 มกราคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

ผู้เขียนชวนเยาวชนคุยเรื่องสิทธิต่างๆและอันตรายที่เกิดขึ้นที่เยาวชนที่เคยได้เจอในชุมชนมหาชัย

เยาวชน 1 : “เล่าเรื่องมีคนแปลกหน้ามาเสนอให้ไปสวนสนุกกับคนแปลกหน้า คนแปลกหน้าจะให้ไปฟรีแล้วก็มีเงินให้ด้วยแต่เยาวชนปฏิเสธเขาไป”

เยาวชน 2 : “แถวบ้านผมครับ ปีที่แล้วประมาณ 4 - 5 ทุ่ม ตอนนั้นผมกำลังเดินกลับบ้าน แล้วก็เจอวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งนั่งกินเหล้ากันอยู่ วัยรุ่นเรียกผมเข้าไปหาถามผมว่าดูบุหรีเปล่า ผมก็ตอบกลับไปว่าไม่ดูครับ แล้วเขาก็ยังถามผมต่ออีกว่าไปส่งของให้เขามั้ยเดี๋ยวเขาให้เงิน ผมเลยตอบเขาไปว่าไม่ว่างผมต้องทำงานกับแม่ แต่เขาบอกก็ว่าแค่ 2 เม็ดเอง”

เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องคนส่งยาเสพติดที่หาเด็กไปส่งยาให้

เยาวชน 3 : “ส่วนผมมักจะไปเล่นคอมที่ร้านเกม แต่พอผมจะเข้าไปเห็นคนเล่นเกมวัยรุ่นในร้านกำลังหัวรื้อน(โมโห)มาก เห็นเขาหยิบขวดน้ำอัดลมที่เป็นขวดแก้วดีหัวของคนเล่นเกมที่นั่งอยู่อีกฝั่งนึง ผมเห็นแบบนั้นผมเลยรีบวิ่งออกไปเพราะกลัวว่าจะโดนลูกหลง”

เยาวชน 3 จึงไม่อยากเข้าไปในร้านอีกแล้วเพราะกลัวว่าถ้าโดนตีหัวแล้วตนจะลืมว่าตนเคยเป็นใครหรือไม่ก็พิการไปเลย

เยาวชน 4 : “ประมาณสัก 1 ทุ่มครั้งที่ตลาดวัดโกรกกราก หนูเดินอยู่กับพ่อหนูเห็นพี่คนหนึ่งเขากำลังเลือกของอยู่ เลือกลงแล้วเขาก็หยิบของใส่กระเป๋าก็เลยไม่พูดเพราะหนูเคยเจอเหตุการณ์ที่มีพี่พม่าคนหนึ่งบอกคนขายว่ามีคนขโมยของแต่คนที่หยิบเป็นคนไทยคนอื่นจะไม่เชื่อ หนูก็เลยไม่อยากจะพูดอะไรเพราะไม่อยากบอกคนขายว่าพี่เขาขโมย หนูกลัวจะมีเรื่อง แต่หนูก็บอกกับพ่อนะคะ พ่อบอกว่าไม่ต้องพูดอะไรเดี๋ยวมีเรื่อง”

เยาวชน 5 : “แถวบ้านเก่าหนูค่ะ มีคนขายยาเสพติดเยอะ เขาขายในที่แจ้งเลยละ ไม่หลบ ไม่แอบ ไม่ซ่อนอะไรเลย เขารู้กันกับตำรวจละ ให้เงินตำรวจ สมมติเขาโดนจับเรื่องยา เขายื่นเงินให้ตำรวจตำรวจก็ปล่อย ส่วนแถวบ้านเก่าหนูคือเขาขายยาเสพติดให้กับคนที่มาซื้อค่ะแล้วหนูเป็นคนที่ชอบดูจะอยากรู้ หนูมองเขาแล้วเขาก็หันมามองหนูค่ะตอนที่เขากำลังขายหนูเลยทำเป็นเฉยๆ แล้วก็เดินขึ้นบ้านไปเล่าให้แม่ฟัง แม่บอกว่าอย่าไปดูเขาทำอะไรแบบนี้ เดี่ยวเขาจะมามาหาเรื่องเราเอา”

เยาวชน 6 : “ตำรวจที่แถวบ้านพวกหนูเขาจะมาเดือนึงมาทีนึงค่ะ แล้ววันนั้นแม่หนูทำงานเสร็จแล้วประมาณ 4 โมงเย็นค่ะแต่หนูยังซ้อมดนตรีอยู่ แม่หนูก็เล่าให้ฟังว่า ตำรวจเขามาหาแล้วก็ขอบัตร แม่หนูก็กำลังจะหยิบบัตรออกมาให้แต่ว่าตำรวจเขาหยิบกระเป๋าสตางค์แม่มา ก่อน แม่หนูเขาก็ดึงกระเป๋ากลับมาแล้วก็บอกว่าขโมยหรือเปล่า โจรหรือเปล่าถึงจะมาหยิบกระเป๋าค้นไปเพราะว่าในกระเป๋านั้นมีแต่เงินค่ะ ไม่ได้มีบัตรค่ะ กระเป๋ามีบัตรมันเป็นอีกกระเป๋านึง”

เยาวชน 7 : “เรื่องที่หนูจะเล่าเป็นเรื่องของพวกหนูเองค่ะ ดิฉันของหนูสามารถมองเห็นไปยังชอย 2 ได้ เพราะตรงนั้นมันจะเป็นเหมือนที่ดินอย่างเดียว ตอนนั้นข้างหน้าบ้านมีคนทะเลาะกันเกือบทุกคืนค่ะ บางทีก็เป็นผู้หญิงกับผู้หญิงตบกันมีผู้ชายมาห้ามบ้าง ผู้ชายต่อยกันเองบ้าง หลายรอบมากเลยค่ะที่เป็นแบบนั้น แล้วมีอีกตอนนั้นช่วงเช้าที่เซเวนแถวบ้านหนูไม่ได้ปิด ที่ข้างนอกเซเวนจะมีตู้ ATM หนูเห็นผู้ชาย 2 คน ไม่รู้ว่าเขาจะเป็นขโมยมั้ยแต่เห็นเขาใส่ชุดสูทมาหนูเห็นเขาเปิดตู้แล้วก็เอากล่องสีดำไป แต่ว่าเซเวนนี่ของโดนขโมยบ่อยมากค่ะ จนตอนนี้เซเวนปิดแล้วก็ร้างไปเลย เกือบทุกคืนช่วงดึกๆเวลาเที่ยงคืนแถวถนนบึงชีจะมีอุบัติเหตุตลอดเลยคะ รถชนกัน ช่วงตีหนึ่งตีสองจะได้ยินเสียงรถพยาบาลตลอดเกือบทุกคืนจริงๆนะคะ แต่ว่าเดือนนี้ก็น้อยลงหน่อย”

เยาวชน 8 : ที่โรงเรียนเก่าหนูค่ะ วัดอ้อมน้อย แถวนั้นเหมือนมีผีเฮี้ยนค่ะ แล้วพ่อต้องไปส่งหนูไปแต่งหน้าเพื่อรำตอนตี 4 ตอนนั้นพ่อกับหนูขี่จักรยานกันไปแล้วพ่อก็ถามว่าเห็นคนหรือเปล่า หนูก็ไม่เห็นนะคะ ที่แรก แต่พ่อบอกว่าเหมือนมีนะ หนูเลยหันไปดูอีกรอบก็มีจริงๆ ค่ะ แต่เหมือนคอเขาขาดค่ะ แล้วพ่อกับอีกวันหนึ่งหนูต้องไปโรงเรียนคนเดียว ประมาณตี 5 ค่ะที่หนูผ่านหนูเห็นเหมือนวัยรุ่นเขาต่อยกันอยู่ตรงหน้าวัด แต่มันจะมีแค่ผู้ชายคนเดียวคะที่โดนทำร้าย เหมือนเขามองมาที่หนู ใจมันสั่นค่ะ เพราะตอนนั้นมันตี 5 แล้วหนูไปคนเดียวด้วยขี่จักรยานก็ยังไม่ค่อยคล่อง”

เยาวชน 9 : “เรื่องนี้มันอาจจะเป็นเรื่องเล็ก ๆ สำหรับคนอื่นนะคะแต่สำหรับหนูแล้วเรื่องนี้มันกระทบจิตใจมาก ๆ มันก็เหมือนเป็นอันตรายอย่างหนึ่งเลยคะ เรามาโรงเรียนเรารู้ตัวเองว่ามีปมด้วยตรงไหนแต่ถูกคนๆหนึ่งที่เขากลียดเรา เขาล้อเรา ไอ้ดำ ไอ้อ้วน หนูรู้สึกว่ามันไม่ควรเลยคะคนเราจะมามีปมด้วยตรงไหนมันก็เรื่องของเขาค่ะ เขาเป็นผู้ชายที่เคยสนิทกับหนูมากค่ะแต่มาตอนนี้เขาก็ด่าหนูเยอะมาก หนูก็รู้สึกว่าเราก็คือเป็นผู้หญิงคนหนึ่งนะ เธอเป็นผู้ชาย มาล้อเราเราก็เสียใจเป็น บางทีหนูก็คิดสั้นนะคะ หนูโดนด่าเยอะมาก ไปเล่าให้แม่ฟังแม่เขาก็เหมือนจะร้องไห้ที่คนมาว่าลูกสาวเขา พอหนูโดนเขาด่าแบบนี้ก็รู้สึกแย่มาก ไม่อยากจะมาโรงเรียนแล้ว จากที่หนูใฝ่ฝันว่าอยากจะเรียนให้จบต้องมีงานดี ๆ ทำ ความคิดนั้นหายไปเลยคะ คิดแค่อย่างเดียวคือไม่

เรียนแล้ว ไม่อยู่แล้ว ไม่อยากเจอหน้าใครอีก คิดแล้วจะว่าอยากจะข้ามถนนไปไม่ต้องมองถนนถึงรถชนก็ปล่อย
 อยากจะทำอะไรก็ได้ให้ตัวหนูหายไปเลย คนเคยสนิทกันพอมาคำกันมันก็เหมือนการโดนหักหลังค่ะ ทั้งแม่และ
 พี่ก็ไม่อยากให้หนูโดนค่าทุกคนก็บอกว่าจะให้หนูกลับไปพม่า หนูก็ตกลงไปแล้วค่ะ แล้วเหมือนมีคนไปพูด
 อะไรให้เพื่อนที่สนิทของหนูฟังค่ะ เขาก็เปลี่ยนไปเลยตอนนี้เพื่อนที่สนิทกับหนูทุกคนเขาก็ไม่ได้รักหนู ไม่มี
 ใครคุยกับหนู ไม่มีใครเข้าใจหนูเลย อันตรายจากการกระทำแบบนี้มันเป็นอันตรายกับคนที่โดนค่ะ มันจะทำให้
 คิดสั้นมากขึ้นเรื่อย ๆ จนอาจจะกลายเป็นโรคซึมเศร้าขึ้นมา แล้วตอนนี้ถ้าหนูได้กลับไปพม่าหนูจะดีใจมากค่ะ
 เพราะว่าตอนนี้หนูก็ยังโดนกระทำแบบนี้เหมือนเดิม หนูเสียใจมากค่ะ แล้วก็พวกที่เสพยาเมายาค่ะ พวกหนู
 ก็เริ่มเป็นสาวแล้วก็จะเข้ามาจีบ หนูก็กลัวมาก ๆ แถวบ้านหนูมีค่ะ แล้วอย่างหลังโรงเรียนก็มีลุงคนหนึ่งค่ะ วัน
 นั้นพวกหนูเดินไปหลังโรงเรียนเขาก็พูดแบบว่า สาวสวยนะ จัดเลยนะ พวกหนูก็รีบเดินไปเลย ไม่กล้าเดินกลับ
 มาแล้วเลยเดินไปหน้าโรงเรียนเลยละ”

ครั้งที่ 3: วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

กิจกรรมที่ 1 บุญพงษ์เริ่มต้นกิจกรรมด้วยการ warm up ร่างกายโดยให้เยาวชน ยกมือซ้าย ขวา กระโดด
 เดินเปลี่ยนที่ เยาวชนทำท่าหนึ่งจากนั้นก็ขยับท่า ทำท่าให้ใหญ่ขึ้น บุญพงษ์เน้นให้เยาวชนมีสติอยู่กับสิ่งที่ทำ
 กิจกรรม รับรู้คุณภาพของการเคลื่อนไหวของเยาวชน วันนี้บุญพงษ์ต้องการให้เยาวชนไม่หัวเราะในขณะที่
 ตัวเองทำกิจกรรม ให้เยาวชนทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ มีสมาธิ

กิจกรรมที่ 2 เยาวชนทำท่าจากนั้นขยายให้ใหญ่ขึ้น ถ้ามีปัญหาครูจะบอกให้ทำใหม่

กิจกรรมที่ 3 เกมขามูไร

กิจกรรมที่ 4 จากนั้นบุญพงษ์ให้เยาวชนเคลื่อนไหวเป็นหุ่นยนต์ โดยให้หุ่นยนต์ทักทายกัน รวมตัวกัน
 จาก 2 คนทำกิจกรรมร่วมกัน รวมตัวกันจาก 4 คน ให้หุ่นยนต์ลองทำกิจกรรมในเวลาอนาคตอีก 100 ปีข้างหน้า
 จากนั้นบุญพงษ์ให้หุ่นยนต์ทุกตัวมารวมกัน เครื่องของหุ่นยนต์ค่อยๆ พัง พังทีละชิ้น

กิจกรรมที่ 5 ลูกบอลในจินตนาการ บุญพงษ์จึงให้เยาวชนจับคู่สร้างบอลในจินตนาการของตนเอง โดย
 ต้องดูน้ำหนัก ขนาด มองให้เห็นชัดเจน รู้สึกถึงลูกบอลให้ได้ว่านุ่มหรือแข็ง สัมผัสเหมือนกำลังสัมผัสสิ่งนั้นอยู่
 จริงๆ เมื่อส่งไปรอบๆ แล้วบุญพงษ์จึงลองให้เอาลูกบอลมาผสมกันกับของเพื่อน มองให้ชัด รู้สึกให้ได้ ลอง

โยนเบาๆและรับให้ได้น้ำหนักของลูกบอล เขาจะต้องผสมพลังลูกบอลของเพื่อนให้ได้มากขึ้นโดยการมองให้ชัดเจนที่สุด

กิจกรรมที่ 6: เกมของขวัญวันเกิด

บันทึกของทีมวิจัย

บุญพงษ์อธิบายถึงกิจกรรมดังกล่าวว่า “การแสดงจะต้องบวกกับจินตนาการโดยใช้ตา ดู ฟัง ใจสัมผัส เขาจะต้องอยู่กับปัจจุบัน มีสมาธิ”

บุญพงษ์ ผู้กำกับละครคุยถึงแนวคิดของละครเรื่องนี้ว่า “จะทำให้เขารอดและมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ อย่างสมศักดิ์ศรีได้อย่างไร” ผู้วิจัยจึงเสริมว่า “มีแนวคิด Resilient ความยืดหยุ่นต่อปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญที่ได้ค้นคว้ามา แม้ว่าในสภาพความเป็นจริงจะไม่ใช่เป็นเช่นนั้นเลย”

บุญพงษ์ พานิช (16 กุมภาพันธ์ 2562) กล่าวกับเขาชนว่า “เขาชนจะต้องอยู่กับปัจจุบันซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญของการแสดง เขาชนต้องมีสมาธิกับสิ่งที่ตัวเองทำเมื่อนั้น “ความจริง” ในทางการละครจึงจะเกิดขึ้น นักแสดงจะต้องมีตา ดู ฟังและใจที่สัมผัสกับสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่” บุญพงษ์ พานิช กล่าวเสริมกับเขาชนว่า “แล้วสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์กับเราต่อไปยังไงบ้าง ในการแสดงหรือในการทำกลุ่มละครกัน”

เขวชน 9 กล่าวว่า “เกมขามูไรรนี้ทำให้ได้เรื่องการสังเกต การเคลื่อนไหว การฟัง มีสตืออยู่กับตัว ต้องมีความว่องไวและไหวพริบในการมอการเล่น สังเกตเพื่อนว่าพินไคร สายตาเราต้องอยู่กับสายตาของเพื่อนแต่ละคน จะได้รู้ว่าเขามอเราหรือไคร”

เขวชน 10 กล่าวว่า “เราต้องสบสายตาคู่ต่อสู้ ช่วยให้เราสบสายตา ต้องเร็วขึ้น ต้องใช้ไหวพริบครับ”

เขวชน 11 กล่าวว่า “จากเกมส์เมื่อกี้ได้การเคลื่อนไหวมากขึ้น มีไหวพริบและสติมากขึ้นจากรอบแรกกะ”

เขวชน 12 กล่าวว่า “เราต้องใช้สมาธิ ห้ามห้าวเราะ เพราะถ้าเราห้าวเราะเราก็จะไม่รู้อะไรเลย แล้วเราก็จะถูกฆ่า”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวกับเขวชนว่า “เกมเมื่อกี้สามารถนำไปใช้ในการแสดงบนเวทีหรือในการซ้อมยังงิได้บ้าง”

เขวชน 10 กล่าวว่า “เรื่องคิวครับ เช่นพอผมเล่นเสร็จแล้วผมก็จะสบสายตาเพื่อนอีกฝั่ง เขาก็จะรู้ว่าถึงคิวเขาแล้ว ก็จะเล่นตามที่ซ้อมไว้ครับ เราไม่ต้องพูดเราใช้สบสายตาเอาครับ”

เขวชน 1 กล่าวว่า “เรื่องแอคติ้ง ก็เราสามารถเล่นบทตามตัวละครคนนั้นได้”

บุญพงษ์ พานิช จึงสรุปว่า “จริงๆ เกมเหล่านี้เราสามารถเรียนรู้ได้เรื่อยๆ ด้วยตัวเราเอง ที่นี้หลักสำคัญของการแสดงเริ่มต้นด้วยการที่เราอยู่กับปัจจุบันให้ได้ก่อน ว่าเราทำอะไรอยู่ ณ ตรงนั้น ตอนนีเรากำลังฝึกฝนจุดเริ่มต้นของการเป็นนักแสดงที่ดี คือเราต้องอยู่กับปัจจุบัน เราทำอะไรอยู่และไม่วอกแวก ถ้ามีอะไรมาวอกแวกในหัวเรา เราก็จะแสดงได้ไม่ดี สมมติเราเล่นเป็นตัวละครตัวหนึ่งที่กำลังไปช่วยคนตกน้ำ ถามว่าความต้องการสูงสุดของคนตกน้ำคือต้องการอะไร”

เขวชน ตอบว่า “ความช่วยเหลือ”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “คนดูจะเชื่อเขาได้ยังงิว่าเขากำลังช่วยคนตกน้ำอยู่ เพราะเขามีสมาธิและตั้งใจมากที่จะช่วย เพื่อให้เขารอดมาจากการตายไข้ไหมเพราะฉะนั้นหลักสำคัญเลย เมื่อไหร่ก็ตามที่นักแสดงมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ตัวเองทำ เมื่อนั้นความจริงบนเวทีได้เกิดขึ้นแล้ว สมาธิที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน เด็กๆ จะต้องจัดการตัวเองให้ได้ ตา ดู หู ฟัง ใจ สัมผัส แล้วก็ไม่คุยเรื่องอื่น การฝึกฝนเริ่มต้นได้จากตรงนี้ก่อนเลย ถ้าเริ่มต้นจากตรงนี้ได้การฝึกฝนจะง่ายมาก สมาธิ อยู่กับปัจจุบันให้ได้ ครูเชื่อว่าเด็ก ๆ ทำได้”

ถ้าเขวชนทำแล้วหัวเราะ บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “แสดงว่าเขวชนยังมีคนอื่นอยู่ในใจของเรา ไม่อยู่กับปัจจุบันและกิจกรรมที่ทำ”

ยังมีเขวชน 1 คนหัวเราะเพราะไม่มั่นใจในตนเอง บุญพงษ์จึงแนะนำเขวชนว่า “ให้อยู่กับสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่เพราะถ้าจะสนุกได้ถ้าอยู่ในวินัย เขวชน 1 ต้องมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ตนเองกำลังทำและมีความเชื่อในสิ่งที่กำลังทำงานอยู่ตรงหน้า”

จากเกมขวัญวันเกิด เขวชน 2 สะท้อนสิ่งที่ได้จากกิจกรรมนี้ว่า “เราต้องมองเห็นสิ่งที่เรากำลังปั้นอยู่ค่ะ เราจะได้รู้ว่ามันมีน้ำหนักหรือลักษณะอย่างไร เราต้องสร้างภาพและจินตนาการเอา”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “แล้วมันมีจริงหรือเปล่าข้างหน้า รู้สึกจริงไหม”

เขวชน กล่าวว่า “รู้สึกจริงค่ะ/ครับ”

เขวชน 3 กล่าวว่า “เราต้องจินตนาการว่ามันมีลูกบอลอยู่ข้างหน้าที่มันใหญ่มาก”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “เราทำแล้วเรารู้สึกว่าเราได้อะไรจากตรงนี้”

พี่นักศึกษา ผู้ช่วยวิจัย กล่าวว่า “มันเหมือนจริงครับ เหมือนมีน้ำหนักจริง ๆ พอเราโยนขึ้นไปปุ๊บมันก็เหมือนกับดวงอาทิตย์สีชมพู ครับ มันคือจินตนาการครับ”

เขวชน 9 กล่าวว่า “รู้สึกได้สัมผัสจริงๆ ได้เห็น้อยจริงๆ ได้ทำอะไรที่มันเป็นจริงค่ะ รู้สึกได้จินตนาการไปพร้อมกับเพื่อนๆ ค่ะว่าดวงอาทิตย์ใหญ่ประมาณนี้ สีชมพู มีแสงสะท้อนมา เหมือนจริงมากค่ะ รู้สึกเหนื่อยจริงๆ”

เขวชน 8 กล่าวว่า “เมื่อคืนที่ได้ทำไป มันต้องจินตนาการสูง เพราะว่าถ้าเราไม่จินตนาการเราก็ไม่รู้ว่าข้างหน้าเรามันจะมีของจริงไหม แล้วมันมีน้ำหนักยังงี้ มันเราต้องจินตนาการว่ามันหนักเท่านี้ ใหญ่เท่านี้”

เขวชน 4 กล่าวว่า “ตอนแรกเราก็เอาดินเล็ก ๆ มาครับ เอามาปั้น เราก็จินตนาการปั้นให้มันเป็นวงกลมใหญ่เท่าที่เราจะทำได้ อยากให้มันเป็น พอเอามารวมกันครับ มันทั้งหนักทั้งใหญ่ ผมเห็นบางคนเหงื่อไหลเลย ที่นี้พอโยนรับมันเหมือนรู้สึกจริง ๆ ครับ”

เขวชน 10 กล่าวว่า “ผมก็ช่วยพี่ในการสร้างลูกโป่งโดยการเอาเชือกกับด้ายมาใส่ ได้เจอจินตนาการ ได้คิดว่ามันต้องเป็นบอลขนาดไหน ทำทางทุกคนเหงื่อตกจริงครับ”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “แล้วจินตนาการมันสำคัญอย่างไรกับการที่เราเป็นนักแสดง?”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “เราจะรู้สึกถึงสิ่งนั้นจริงๆ ถ้าเราจินตนาการไปกับสิ่งที่เราทำมันจะเหมือนว่าเรา ได้ทำสิ่งนั้นจริงๆ ทำให้เราเชื่อจริงๆ”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “เด็ก ๆ เคยจินตนาการเวลาได้กินมะม่วงเปรี้ยวแล้วจึมน้ำปลาหวานมัย เป็น ยังไงตอนนี้”

เยาวชน กล่าวว่า “อยากกินคะ น้ำลายไหลเลย อยากกินมาก”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “จริงๆ มันเป็นกลไกทั่วไปของมนุษย์ การแสดงที่ดีที่สุดก็คือการที่เราเชื่อใน บทบาทนั้นๆ เชื่อว่ามันมีจริงๆ มันคือเทคนิคที่เราเอาไปใช้ในการแสดงได้”

บุญพงษ์ยังคงทำงานเรื่องสมาธิและความเชื่อของนักแสดง โดยการอยู่กับกิจกรรมในปัจจุบันต่อ และ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการใช้การเคลื่อนไหวของละครใบ้ (Mime) ทำงานกับเยาวชนโดยเยาวชนจะต้องเล่าเรื่อง โดยไม่ใช่คำพูดแต่ใช้ท่าทางที่ได้ความรู้สึกอย่างชัดเจน บุญพงษ์ให้โจทย์แก่เยาวชนโดยให้เยาวชนคิดเรื่องราวที่จะใช้ละครใบ้เล่าเรื่อง โดยเรื่องที่จะเล่าจะต้องมีตอนต้นของเรื่อง และตอนกลางและตอนจบของเรื่อง องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง

บุญพงษ์ให้เยาวชนเริ่มฝึกการใช้ทักษะละครใบ้โดยการทำงานบ้านใช้กล้านั้นลองทำกิจกรรม นั้นๆซ้ำโดยใช้แต่ร่างกายเล่าเรื่อง บุญพงษ์ให้เยาวชนซ้อมและพัฒนาการเคลื่อนไหวให้ใหญ่ขึ้น ชัดเจนขึ้น

ครั้งที่ 4: วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

กิจกรรมที่ 1: Warm up ร่างกายของเยาวชนด้วยการปรบมือ 1-2-3 ครั้งเพื่อเรียกสติ

ส่งท่าและเสียงให้ใหญ่ขึ้นรอบวง

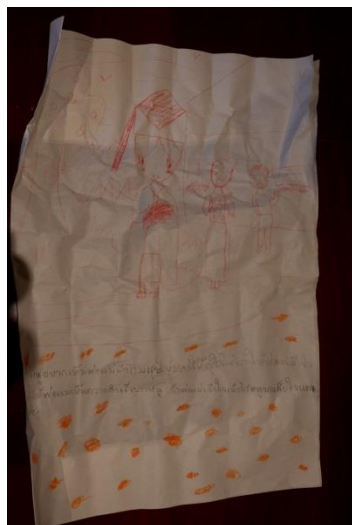
เกมชาบูไร เบอร์ 1 ส่งท่าพื้นลง เบอร์ 2 พื้นขึ้นและคนข้างๆเบอร์ 2 จะพื้นรับทั้งสองด้าน

กิจกรรมที่ 2: เดินใน space โดยบุญพงษ์จะ coach เพื่อให้เยาวชนทำกิจกรรมต่างๆที่เคยเกิดขึ้นกับเขาในสถานการณ์และสถานที่ต่างๆ เช่น ในบ้าน โรงพยาบาล ระหว่างทางที่เราเดินไปโรงเรียน ชั่วโมง วิชาที่เราชอบ ในชั่วโมงที่เราเบื่อ ตอนเย็นหลังเลิกเรียน เมื่อมาที่บ้านเราทำอะไรบ้าง โดยเยาวชนจะทำไปเรื่อยๆ ค้นหาไปเรื่อยๆ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการค้นหาจากตัวเยาวชนเองเพื่อให้ผู้วิจัยค้นหาการเคลื่อนไหวร่างกายของเยาวชน ตลอดจนความนึกคิดและมุมมองของเยาวชนที่มีต่อสถานที่และกิจกรรมนั้นๆผ่านการแสดงออกด้วยร่างกายของเยาวชน

จากนั้นให้เยาวชนเคลื่อนไหวเล่าเรื่องรูปถ่ายที่อยู่ในบ้านของเขา จินตนาการว่าภาพที่เห็นเป็นอย่างไร กิจกรรมดังกล่าวมุ่งเพื่อถามและสืบค้นเยาวชนถึงความเป็นจริงในชีวิตของเขา เพื่อนำสู่การสร้างสถานการณ์ในละครที่มาจากความจริงของชีวิตพวกเขาเอง

กิจกรรมที่ 3: การทำงานกับความฝัน ความหวังของเยาวชนโดยการวาดรูปเล่าเรื่อง

บุญพงษ์จะให้เยาวชนวาดรูปอนาคตของตัวเอง เมื่อวาดเสร็จให้เยาวชนมองดูภาพ หาความหมาย ความสำคัญของภาพเช่น มีใครอยู่ในนั้น อยู่ที่ไหนและคนในภาพกำลังทำอะไรอยู่ จากนั้นเมื่อให้เยาวชนเล่าเรื่องบุญพงษ์จะให้เยาวชนลองเคลื่อนไหว โดยทำเสียงประกอบเพื่อเล่าเรื่องในภาพของตน กิจกรรมดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อถอดเรื่องจากเยาวชนว่าเยาวชนเห็นตัวเองอย่างไรในอนาคต

กิจกรรมที่ 4: ทำดนตรีกับชุดิมตา

การลองเสียงเพื่อหาเสียงต่างๆตามตัวโน้ตโด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด

เยาวชนหัดร้องเพลง You are my sunshine ชุดิมตา กล่าวว่า “เยาวชนจะทำเพลงของเราเองได้นั้นต้องฝึกเพลงของเราให้ดีขึ้น”

กิจกรรมที่ 5: กิจกรรมเข้าจังหวะ ปรบมือตามโน้ต ช้างคือโน้ตตัวกลม 4 จังหวะ แมวคือโน้ตตัวขาว 2 จังหวะ หมา คือโน้ตตัวดำ 1 จังหวะ และกระรอกคือโน้ตเข้บ็ตหนึ่งชั้น $\frac{1}{2}$ จังหวะ

จากนั้นชุดิมาให้ทำกิจกรรมซึ่ปึซึป เยาวชนทำท่าซึ่ตามคนแรกที่ส่งมา จากนั้นเพิ่มเป็นการ
ปรบมือตามจังหวะ โน้ตทั้ง 4 ชนิด

ชุดิมาให้เยาวชนฝึกร้องเพลง You are my sunshine และทำท่าประกอบ 5 นาที

ครั้งที่ 5: วันที่ 2 มีนาคม 2562 (6 ชั่วโมง) ชุมชนสะพานปลา จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัยพาเยาวชนไปเจอเพื่อนไร้สัญชาติที่ชุมชนสะพานปลาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิต
ในประเทศไทยและเรื่องราวประเด็นสิทธิขั้นพื้นฐานกัน

กิจกรรมที่ 1: Warm up กิจกรรม 1 ท่า 1 เสียง

กิจกรรมที่ 2: ให้เยาวชนมองตากันและไม่หัวเราะ

กิจกรรมที่ 3: เกมซามูไร

กิจกรรมที่ 4: Columbian Hypnotized จากอากัสโต บัวาล

กิจกรรมที่ 5: ลูกโป่งอุดรอยร้าว

กิจกรรมที่ 6: จับคู่จับรถ

เกมจับแท่งซี่ก็คือเพื่อนคนนึงจะหลับตาอยู่ข้างหน้า เพื่อนคนนึงจะเป็นคนจับ เราต้องรักษาแท่งซี่ของเราให้ดีที่สุดแล้วเราก็จับตามที่ครูบอกเช่น เร่งหรือถอยหลัง

กิจกรรมที่ 7: เยาวชนจับคู่กันนับ 1-2-3 แล้วเดิมท่าและประโยคตามโจทย์จากชีวิตในชุมชน

กิจกรรมที่ 8: ผู้วิจัยให้เยาวชนแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่มและวาดรูปแผนที่ในชุมชนว่าแต่ละที่มีอะไรและมีประเด็นปัญหาอะไรบ้าง จากนั้นให้เยาวชนลงไปทำอนุสาวรีย์เกี่ยวกับความฝันในชีวิตของเยาวชน

บันทึกของทีมวิจัย

เยาวชน สะท้อนเกี่ยวกับกิจกรรมในครั้งนี้ว่า เยาวชน 1 กล่าวว่า “เพื่อนที่สมุทรปราการต้อนรับดีค่ะ พุดคุยเหมือนเราสนิทกัน แล้วครูที่นั่นก็ต้อนรับดี น้อง ๆ เพื่อน ๆ ก็สนุกค่ะ เราได้เอาเกมส์ขามูไรที่เล่นที่นั่นไปเล่นกับเพื่อน ๆ ที่สมุทรปราการ เพื่อน ๆ ที่นั่นก็ได้เล่นด้วยค่ะ แล้วเราก็ก็นั่งสัมภาษณ์เขาด้วยว่าใช้ชีวิตประจำวันยังไง วันนึงทำอะไรบ้างค่ะ ก็ได้รู้ว่าการใช้ชีวิตของเขาที่ไม่แตกต่างกับเราค่ะ เขาไปเรียนหนังสือกลับมาก็ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านค่ะ มีเล่นบอลกัน ตกปลาด้วยค่ะที่นั่นมีแม่น้ำเพราะว่าติดท่าเรือค่ะ แล้วเขาก็ให้สร้างอนุสาวรีย์ที่เกี่ยวกับความฝันของเด็ก เขาให้หาอุปกรณ์ เช่น ขวดน้ำ ใบไม้ แต่ละคนก็สร้างความฝันของตัวเองแบบเป็นกลุ่มค่ะ มีกลุ่มนึงทำกบนอกกะลา ซึ่งหมายความว่าเขอยากเป็นกบที่อยู่นอกกะลา รับรู้โลกภายนอกได้มากกว่าค่ะ มีอนุสาวรีย์ทั้งหมด 3 อันค่ะ อีกอันนึงเป็นเหมือนได้อุ้มกับครอบครัวค่ะ เพื่อนที่นั่นบอกว่าไม่ค่อยได้อยู่กับครอบครัว เพราะว่าพ่อแม่เขาทำงานค่ะ”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ของกลุ่มหนูจะมีพี่จากสมุทรปราการเขาไปเก็บอุปกรณ์จากที่บ้าน แล้วมาประกอบกันเป็นบ้านค่ะ เขาบอกว่าโตขึ้นมาเขาอยากมีบ้านหลังใหญ่ๆอยู่กับครอบครัว ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวเยอะๆค่ะ

เมื่อกลับมา บุญพงษ์ พานิช ถามว่า “เราได้เรียนรู้อะไรจากพี่ๆ ที่นั่นบ้าง”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “ความเป็นมิตร เพราะเราอยู่แค่ไม่ถึงวัน แต่เขาดูต้อนรับดีมาก สนทนมนกัน อาหารก็อร่อยค่ะ เขาทำอาหารไว้กินพอเราไปถึงก็กินเลยค่ะ เขาก็เอาน้ำเอาขนมมาให้”

บุญพงษ์ พานิช ถามว่า “ความรู้สึกที่เราได้เจอพี่เขา”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “ดีค่ะ ดีมาก เขาดูต้อนรับดี ชอบที่เพื่อนฝูงนั้นก็เหมือนพวกเรา รู้สึกว่าเข้ากันได้ค่ะ”

บุญพงษ์ พานิช ถามว่า “แล้วเราได้ถามชีวิต ความเป็นอยู่ หรือแชร์ประสบการณ์กันบ้างมั๊ย”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “บางคนก็ทำงาน บางคนก็เรียนค่ะ เขาก็เหมือนพวกเรา เสาร์อาทิตย์ก็ไปทำกิจกรรมไปมูลนิธิค่ะ”

ผู้วิจัย ถามว่า “คิดว่าที่ที่เขาอยู่เป็นยังไงคะ”

เยาวชน 3 กล่าวว่า ดีค่ะ “เพราะที่นี่มีแต่เด็กเยอะมาก แต่ที่นั่นจะมีป่า สนุกมากค่ะ ได้ไปหาอุปกรณ์ในป่า ได้ข้ามสะพานไม้ ลื่นมากกว่าจะตกมัย ในป่าก็จะมีเศษไม้ มีคัน โกงกาง ต้นแสม ส่วนมากพี่เขาจะโตกว่าค่ะ มีที่คนนั่งอายุ 22 เป็นคนไทย แต่เขาดีนะคะ เขาไม่แบ่งแยกไม่ถือตัว เราสื่อสารกันด้วยภาษาไทยค่ะ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “ชีวิตประจำวันของเขาก็คือจันทร์ถึงศุกร์เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ถ้าเสาร์อาทิตย์ก็จะช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าง ถ้าว่างก็จะไปเล่น ไปตกปลาค่ะ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ส่วนมากที่นั่นอาคารมันจะติดกัน แลวนั้นจะมีสนามกีฬา สนามฟุตบอลที่สามารถเล่นได้ อย่างตรงตรงที่วาดก็คือชาวกะเหรี่ยง พม่าแล้วก็ไทยครับ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “บ้านเขาไม่มีคนมาทำท่อระบายน้ำเสียให้ ถึงน้ำจะเสีย แต่เขาก็ยังอยู่กันดี อากาศสดชื่นค่ะ น่ายู่มริน ส่วนที่มหาชัยมีแต่ควัน มลภาวะจากโรงงาน ทำให้รู้สึกไม่ดีค่ะ”

บุญพงษ์ พานิช ถามว่า “มีมุมไหนอีกมั๊ย”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “ก็พวกพี่เขาอยู่มันเป็นทีที่ดี เขาก็จะได้เล่นกับเพื่อนแต่ที่นั่นมันเป็นตึกๆ ค่ะ เพื่อนก็แยกกันอยู่ ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ก็ได้แต่เล่นโทรศัพท์ ซึ่งมันก็ไม่ดีค่ะเสียสายตา”

ครั้งที่ 6: วันที่ 18 มีนาคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

กิจกรรมที่ 1: ชูติมาเริ่มด้วยการ Warm up ร่างกายด้วยการนวดร่างกายของตนเองและเพื่อนแล้วออกเสียงสระทั้ง 5 A E I O U จากนั้นชูติมาให้เยาวชนขยับร่างกายและเปล่งเสียง A E I O U ที่มีทั้งเสียงสูงและต่ำ

กิจกรรมที่ 2: ฝึกกิจกรรมเข้าจังหวะ ประบมือตามโน้ต

ช้างคือโน้ตตัวกลม 4 จังหวะ นับ 1-2-3-4

แมวคือโน้ตตัวขาว 2 จังหวะ นับ 1-2/ 1-2

หมาคือโน้ตตัวดำ 1 จังหวะ นับ 1-2-3-4

กระรอกคือโน้ตตัวเขี้ยวหนึ่งชั้น 8 จังหวะ นับ 1และ2และ3และ4และ

กิจกรรมที่ 3: ฝึกร้องเพลง ชุติมาให้เยาวชนร้องเสียงโน้ต โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด ตามสเกลจากต่ำถึงสูงและตามเสียงที่เบาถึงดัง เพื่อให้เยาวชนฝึกหูให้ฟังเสียงโน้ตและจำได้จนสามารถร้องออกมาได้อย่างถูกต้อง

เล่นเกมเยาวชน 1 คนร้องเสียงโน้ต โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด เป็นชุดโน้ต เช่น โดเรมี เรมีฟา ทีละ 3 ตัวโน้ต จากนั้นคนอื่นในวงส่งเสียงสะท้อน Echo โน้ตชุดนั้นๆกลับ จากนั้นคนที่ส่ง ส่งแบบดัง-เบาได้ ชุติมา พุฒิกุลางกูร กล่าวว่า “ตอนนี้ให้เยาวชนฝึกร้องชุดเมโลดี้ 3 ตัวโน้ตให้เสียงถูกต้อง เพื่อรื้อเนื้อเรื่องและจะแต่งเมโลดี้เพื่อที่จะเติมเนื้อเรื่องลงไปในการทำงานเมโลดี้นั้นต่อไป”

กิจกรรมที่ 4: ชุติมานำเยาวชนซ้อมร้องเพลง Somewhere over the rainbow โดยเริ่มจากการ tune เสียงของเยาวชนให้ถูกต้องก่อน

บันทึกของทีมวิจัย

ในกิจกรรมนี้ชุติมา พุฒิกุลางกูร กล่าวว่า “เสียงของเยาวชนจะเท่ากันได้เพราะเกิดจากที่เราตั้งใจฟังเสียงเพื่อนมากกว่า จากนั้นเมื่อเสียงของทุกกลุ่มกลับมารวมกัน เสียงของกลุ่มใดก็ใกล้เคียงกับทำนองจริงมากที่สุดถือว่าใช้ได้ ทุกคนจะยังเสียงมาที่กลางวงเพื่อไม่ให้เสียงของใครดังกว่ากัน”

ชุดิมตา พุทธิกลางกูร กล่าวเสริมว่า “สิ่งที่สำคัญมากกว่าการร้องคือหู เราต้องฝึกทักษะการฟัง การที่เราจะเก่งขึ้นเราต้องทำสิ่งที่เราไม่ชอบด้วย เราจะต้องเจอเพลงใหม่ๆ ฝึกฝนการฟัง การออกเสียง การเปล่งเสียงด้วย เราต้องฝึกทำทางด้วยให้มันน่าดูจริงๆ แล้วเราจะใช้ทักษะนี้ในชีวิตเราต่อไปเลย เราไม่ต้องกังวลกับอะไรก็ไม่ว่ายดี เราไม่ได้ร้องเพลงเองได้เลย ต้องมีกระบวนการการฟัง เพราะฉะนั้นอย่ารีบหื้อ เราไม่ได้เป็นนักร้องแต่มันไม่ได้แปลว่าเราจะใช้ทักษะในการร้องเพลงไม่ได้เลย”

กิจกรรมที่ 5: บุญพงษ์ให้เยาวชนได้ Warm up ร่างกายอีกครั้งด้วยการเคลื่อนไหวของตัวเอง ก่อนเข้าสู่การ Balanced space โดยให้ทำงานกับการเคลื่อนไหวของตัวเอง พร้อมกับคำสั่งให้เยาวชนสวัสดิกัน แบบที่ไม่เคยทำมาก่อน บทบรรยาย (Side coaching) ที่ให้เยาวชนได้เคลื่อนไหว ใช้จินตนาการตามความเชื่อ Magic if ของตนเอง ดังนี้

ว่ายน้ำ ดำน้ำแบบปลาโลมา นั่งริมทะเล นั่งแบบมีความสุข ชวนเพื่อนเดินรำ ชวนเพื่อนไปหาอะไรกิน หาอะไรอร่อยด้วยกันกิน ใช้ภาษาปลาโลมาในแบบของเรา นั่งสบายในพื้นที่ที่มีความสุขมาก จากนั้นค่อยๆ หลับลงกลายเป็นมนุษย์ เป็นตัวของเราหลับตาและมีความสุขมาก ตอนนี้อยู่กำลังหลับนอนที่พื้นทรายแห่งหนึ่งมีเมฆทรายที่ละเอียดมาก จากนั้นให้เยาวชนนอนลง หลับตาผ่อนคลายร่างกายแต่ละส่วนและทำ Body scan โดยให้เยาวชนผ่อนคลายส่วนต่างๆ ของร่างกาย

บุญพงษ์ให้เยาวชนเอามือวางข้างลำตัว เรากำมือใหม่ ค่อยๆ ผ่อนคลายทีละนิ้ว เช็กแขนซ้ายและเช็กแขนขวาว่าเกร็งไหม มือกำไหมหรือมือทำกิจกรรมอื่นอยู่ไหม จากนั้นให้เยาวชนเช็กไปทั่วลำตัวว่าเราทำลงนอนตัวเบี๊ยะอยู่ไหม กระดุกสันหลังค่อยๆ เรียงตัวทีละข้อ จดกระดุกให้เรียงลำดับกันทีละข้อจนถึงก้นกอก จดก้นกอกให้สบายที่สุด ตัวเราเบี๊ยะไหม ค่อยๆ ผ่อนคลายด้วยความรู้สึกของเราโดยเริ่มจากขาซ้าย หัวเข่า หน้าแข้งของเรา ข้อเท้าของเรา หลังเท้า ฝ่าเท้าจนถึงนิ้วเท้าทุกนิ้ว (บุญพงษ์ให้เยาวชนนอนผ่อนคลายสักพักประมาณ 7 นาที)

จากนั้นบุญพงษ์ให้เยาวชนค่อยๆ รู้สึกรู้สีกว่าตัวเรานักขึ้น ค่อยๆ ซึมลงไปในพื้นที่แห่งนี้ เราได้ยินเสียงคลื่น ทะเลซัดมาหาเรา ค่อยๆ ลุกขึ้น ขำเดินตามใบไม้แห้งที่พื้น สัมผัสด้วยปลายเท้าว่าใบไม้แห้งแค่ไหน มองใบไม้รอบๆ เห็นป่า ต้นไม้ใหญ่รอบๆ ตัวเรา ที่นี้เป็นป่าดงดิบ จากนั้นอากาศเริ่มเย็นลง ฟ้าเริ่มมืดลง เรามาหยุดยืนกลางป่า ป่าที่เราไม่รู้ทางออก

ในป่าไฟค่อยๆมีดลง เราได้ยินเสียงนกที่แปลมากกำลังร้องอยู่รอบๆ เรากำลังหาแสงสว่าง กระทั่ง ก่อนที่ฟ้าจะมีด เราเจอทางลงเขา เราลงไปเรื่อยๆ รู้สึกลึกลงไปเรื่อยๆ เราเห็นแสงตะเกียงเล็กๆอยู่ประมาณ 100 เมตร เราจึงค่อยๆเดินไปหาตะเกียงนั้น เรามาจนถึงแสงตะเกียงนั้นพอดี เราเห็นกระโจมจึงค่อยๆเข้าไปใน กระโจม เดินสำรวจให้ทั่วเราพยายามหาฟืนมาจุดไฟเราต้องออกไปข้างนอกแต่เราได้ยินเสียงสัตว์ สัตว์เดินมา หาเรา เรายับจุดไฟ สัตว์เลยไม่กล้ามาและสัตว์วิ่งหนีหายไป.... เราารู้สึกว่าเราอยู่ที่มืดทึบเดิมของเรา ได้ยินเสียง ทะเลเบาๆกลับมา เราค่อยๆหลับตาลง เราหลับมานอนอยู่ที่ห้องเรียนของเรา”

บุญพงษ์ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกให้เยาวชนใช้จินตนาการตามความเชื่อต่อโดยให้เยาวชนจินตนาการ ว่ากำลังมองคูช่อดอกไม้ที่สวยงาม โดยการแสดง การเห็นและความรู้สึกจะต้องต่อเนื่องกันจากเลข 1 (ที่ มองเห็น) -2 (ความเชื่อต่อว่าดอกไม้อยู่ตรงนั้นจริง) -3 (เห็นรายละเอียดว่าดอกไม้สวยงาม) ความรู้สึกเลข 2-3 นี้ เป็นความรู้สึกที่เราจะต้องใช้ตลอดตอนที่แสดงอยู่บนเวที

บันทึกของทิมวิชัย

จากกิจกรรมดังกล่าว บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “ถ้าเราไม่เชื่อในตัวละครและเงื่อนไขของตัวละครว่าตัว ละครต้องการอะไร ละครจะไม่สามารถเดินไปข้างหน้าได้”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “กิจกรรมดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อให้เยาวชนสำรวจตัวเอง จนเข้าใจภาวะของ ตัวเอง”

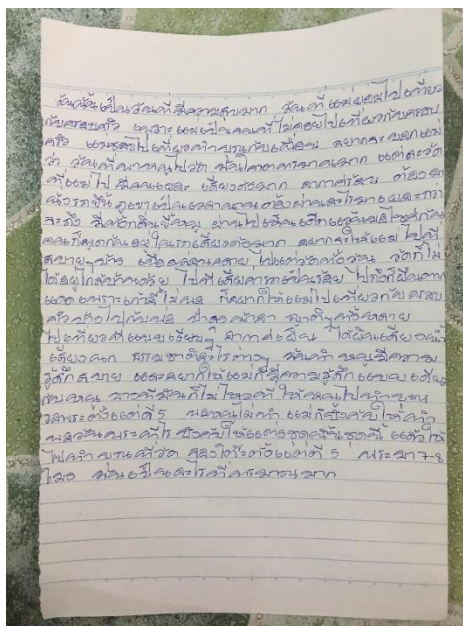
กิจกรรมที่ 6: บุญพงษ์ให้เยาวชนทำละครใบ้จากสถานการณ์ 1 นาทีโดยจับกลุ่มสามคน บุญพงษ์ พานิชกล่าวว่า “เราจะต้องทำให้คนที่ดูเข้าใจสิ่งที่เราอยากได้โดยใช้ท่าทางใบ้ ภาษา Gibberish เท่านั้น” จากนั้นบุญพงษ์เปิดให้ดูฉากในเรื่อง My Fair Lady ที่ตัวละครกำลังมองดูเหตุการณ์หนึ่งอยู่แต่เชื่อว่าเหตุการณ์นั้นกำลังเกิดอยู่จริงๆ

สถานการณ์ได้แก่ จะซื้อขนม เลื้อย รองเท้าเสกต์ แวนกันแดด กรงนก เลื้อยกันหนาว เส้นสปาเก็ตตี้

เมื่อผ่านรอบที่หนึ่งแล้ว บุญพงษ์ให้เยาวชนจับกลุ่มสามคนกลุ่มเดิม พัฒนาละครต่อ โดยเลือกสถานการณ์หนึ่ง ตัวละครชุดหนึ่งเพื่อเล่าเรื่องอย่างสมจริงมีสมาธิ นักแสดงจะต้องโฟกัสกับสถานการณ์ ข้างหน้าให้ชัด จะพัฒนาเรื่องราวอย่างไรเพื่อให้คนดูรู้เรื่อง

บันทึกของทีมวิจัย

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “สิ่งนี้คือ beat ของละคร ต้องให้แต่ละ beat ชัด จังหวะแต่ละจังหวะต้องไม่ให้ขาด เพราะงานศิลปะคือการเล่าเรื่องที่เลือกแล้ว เมื่อภาพในตอนนี้เปลี่ยน ความหมายก็เปลี่ยน blocking และการจัดวางภาพบนเวทีเพื่อให้เกิดความหมายของเรื่อง นักแสดงใช้ความงาม การเล่าเรื่องเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาชีวิต”

ครั้งที่ 8: วันที่ 25 มีนาคม 2562 (6 ชั่วโมง) มูลนิธิเตรียมชีวิต

ผู้วิจัยพาเยาวชนจำนวน 5 คนลงไปสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่มูลนิธิเตรียมชีวิตเพื่อหาประเด็นที่จะพัฒนาเป็นละคร

เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต 1 กล่าวว่า “ปัญหาเกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับความสับสนและเอกสารพิสูจน์สถานะของเยาวชน กฎหมายของรัฐจะออกใหม่และเปลี่ยนแปลงบ่อย พ่อเด็กเกิดมาจะได้ ทะเบียนราษฎร 38 (ทร) เมื่อพ่อแม่มาอยู่ที่ประเทศไทยก็มีพาสปอร์ตเลขที่ ทร กับเลขที่ของพาสปอร์ตต้องตรงกันซึ่งบางทีจะไม่ตรงกันรวมถึงใบเกิดซึ่งเด็กต่างด้าวจะได้เลข 13 หลักแม้ว่าจะไม่มีสัญชาติ ต่อมาเอกสารทุกอย่างถูกยกเลิกลงในปีพ.ศ.2562 ทำให้เยาวชนแรงงานต่างด้าวต้องไปทำพาสปอร์ตของพม่าทั้งที่อายุยังไม่ถึงเพื่อยื่นขึ้นสถานะทางบุคคล เอกสารดังกล่าวต้องต่อปีต่อปี”

เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต1 (25 มีนาคม 2562) สะท้อนว่า “มันก็ไม่สบายใจละตอนนี้ ส่วนหนึ่งที่นี่ก็จะปิดแล้วก็มีเวลาที่จะไปสมัคร โรงเรียนใหม่ โรงเรียนในมหาชัยตอนนี้ไม่รับเด็กข้ามชาติ จะรับอยู่ 2 โรงเรียนเท่านั้นคือวัดใหญ่จอมปราสาทกับวัดเทพนรรัตน์ พอเรามาเจอปัญหาอย่างนี้อีก แล้วก็บางที่เขามอบเขารับเด็กที่ไม่มีใบเกิดก็ต้องจ่ายไปวันละ 20 บาทหรือต้องไปคุยอีก เด็กที่ไม่มีใบเกิดตอนนี้จะติดๆ ค้างๆ อยู่ตรงนี้ไม่ได้เลื่อนชั้น กระทรวงศึกษาธิการกำลังเปลี่ยนรูปแบบของการรับนักเรียนข้ามชาติเข้าเรียนในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร”

เยาวชน 1 สะท้อนปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยว่า “มีปัญหาการเรียนต่อละ แต่ก่อนพวกพี่เขาไปเข้าเทคนิคได้ละ แต่รุ่นพวกหนูดูเหมือนจะยาก เหมือนประเทศไทยเขาเปลี่ยนกฎหรืออะไรก็ไม่รู้ละ วันนี้ตำรวจก็เข้าโรงงานก็เลยเข้าไปคุยกับตำรวจ หนูเลยถามตำรวจว่าทำไมเวลากลับไปพม่าแดนนั้นเขาถึงให้ทำพาสสปอร์ตทั้งๆที่อายุก็ไม่ถึง 18 เหมือนอย่างที่ลูกสาวน้ำกลับไป เขาบอกว่าบัตร 10 ปีกับใบเกิดก็ใช้ได้ แต่ตำรวจทางนั้นเขาบอกให้ทำพาสสปอร์ต เขาก็ถามหนูว่าอายุเท่าไร หนูก็บอก 15 เขาก็บอกว่าพาสสปอร์ตทำ 18 แล้วก็มีปัญหาใบรับรองการเรียนละ ตำรวจเวลากลับไปเขาไม่เชื่อว่าเราเป็นนักเรียน ก็ขอใบรับรองจากครูแต่ทางโรงเรียนไม่ออกให้เขาบอกว่ามันไม่เกี่ยวข้องอะไรกับการข้ามแดน เขาบอกให้ไปทำที่อำเภอแต่อำเภอก็ดูเหมือนจะไม่ทำให้อีก”

เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต1 ถามเยาวชนว่า “สมมติตอนนี้พ่อแม่ทำงานอยู่ตอนนี้โรงเรียนปิดแล้ว ไปช่วยพ่อแม่ทำได้หรือเปล่า”

เยาวชน 1 ตอบว่า “น่าจะไม่ได้ค่ะ เพราะว่าโรงงานเขาถัวแรงงานเด็กค่ะ ส่วนพ่อแม่หนู แม่ก็ไม่ได้เรียนต่อค่ะ เพราะว่าปีก่อนๆ มีความหวังแล้วว่ายังไงก็ได้เรียนต่อ แต่ปีนี้ปัญหามันเข้ามาทีเดียวเลยคะ ทั้งเรื่องพ่อแม่ เด็ก พาสสปอร์ต ใบเกิด ใบรับรอง ก็ยากที่จะเรียนต่อได้ ได้ข่าวมาอีกว่าประเทศไทยเขาจะเอามอญพม่ากลับเข้าประเทศตัวเองให้หมด เขาก็กลัวกันอยู่คะแล้วตอนนี้ที่โรงเรียนหนึ่งในตำบลมหาชัยเห็นเขาบอกว่าจะไม่รับเด็กเพิ่ม มอญ พม่าที่ไม่มีใบเกิด เขารับเฉพาะคนที่มีเอกสารครบคะ”

เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต1 (25 มีนาคม 2562) กล่าวเพิ่มเติมว่า “มีประเด็นที่เยาวชนเรียนมัธยม.3 แล้วแต่ไม่มีใบเกิดแล้วไม่ได้ใบจบ พ่อแม่เขาก็หวังเขาทำงานมาเหนื่อยไม่ได้วุฒิพวกเขาก็เสียค่าเสียใจนะทำงานมาเหนื่อยแต่ลูกไม่ได้วุฒิ ช่วยลูกอยู่จนถึงสุดท้ายแล้วแต่ไม่ได้ใบจบ ปีนี้เขาไม่ออกให้ เหมือนกับเรียนฟรีไปเลย เสียเวลาด้วย พ่อแม่ก็เหนื่อยมาด้วย”

เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต 2 (25 มีนาคม 2562) กล่าวเสริมว่า “เหมือนกับมันไม่แน่นอนเราต้องบอกแรงงานมอญพม่าไว้แต่ต้น เขาจะได้รู้ข้อมูล เขาต้องคิดวางแผนแล้วว่าสมมติลูกเราไม่มีใบเกิดเนี่ย จะให้ลูกเขากลับพม่าหรือจะให้ลูกเขาไปเรียนต่อที่ไหน กฎหมายมันไม่เข้าใจมนุษย์โงะ เด็กที่เกิดเมืองไทยเขาก็เหมือนเป็นคนไทยไปแล้ว ต้องการเรียนเพื่อที่เขาจะมีความรู้ในการทำงานต่อไปได้ เขาอยากจะเป็นแรงงานของเราอีกต่อไปในอนาคต แต่กลายเป็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐของไทยไม่คิดไกลๆ คิดแต่ว่าตรงนี้เป็นปัญหาที่ประเทศไทยต้องรับผิดชอบ ซึ่งในความเป็นจริงเขาคิดผิดมากๆ ที่ปล่อยให้เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้เรียนหนังสือเพราะมันจะยิ่งเกิดปัญหา แล้วกระทรวงต่างๆ เขาก็ไม่คุยกัน”

ครั้งที่ 9: วันที่ 25 มีนาคม 2562 (6 ชั่วโมง) ห้องเรียนโรงเรียนวัดศรีสุทธาราม

กิจกรรมที่ 1: บุญพวงษ์เริ่มด้วยการ warm up ร่างกาย ให้เยาวชนสลับร่างกายแต่ละส่วน ให้นำการเคลื่อนไหวจากนั้นบุญพวงษ์จะให้พลัดกันนำโดยบุญพวงษ์เรียกชื่อและช่วงหลังจะให้พลัดกันนำเอง โดยใช้เพลงประกอบ

กิจกรรมที่ 2: เยาวชนพัฒนาบทพูดเดี่ยว Monologue

กิจกรรมที่ 3: บุญพงษ์ให้เยาวชน warm up ร่างกายอีกครั้ง จากนั้นให้โกยลูกบอลแล้วส่งเสียง พลังรอบๆตัวไปที่กำแพงเพื่อส่งพลังของเราจริงๆ จากนั้นให้เยาวชนเรียกชื่อของตนเองให้ชัดเจน มีพลัง

กิจกรรมที่ 4: กลับมาที่การพัฒนา Monologue บุญพงษ์ให้เยาวชนหาว่ากำลังพูดกับใครอยู่อีก 1 คน

เยาวชน 5 – แม่

เยาวชน 4 – แม่

เยาวชน 1 – พี่ชาย

กิจกรรมที่ 5: ชูติมตาให้เยาวชน Warm เสียงและต่อตัวโน้ตที่ยังไม่ได้ โดยชูติมตาให้เยาวชนลองฝึกทำนองของเพลงที่จะใช้ให้คล่องและถูกต้อง จากนั้นชูติมตาให้เยาวชนแต่งเนื้อเพลงตามทำนองนี้มาร้อง จากนั้นบุญพงษ์เริ่มพัฒนาเรื่องและ scene ต่างๆในเรื่อง

บันทึกของทิมวิชัย

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “เพลงในกิจกรรมที่ 1 ช่วยเชื่อมโยงกับความรู้สึก เราปล่อยไปตามหัวใจ ความรู้สึกของเราตอนที่ทำการเคลื่อนไหว”

ในกิจกรรมพัฒนา monologue บุญพงษ์ พานิช ถามเยาวชนว่า “เมื่อเราดูบทพูด Monologue นี้แล้วเรานึกถึงเพลงอะไร คิดว่าเรื่องของเราเป็นทำนองอะไร” บุญพงษ์หาทำนองที่จะเชื่อมเรื่องราวเข้ากับใจของเยาวชน ร่วมกับคุยประเด็นปัญหาการศึกษาของเยาวชนไร้สัญชาติในมหาชัย เพื่อให้เยาวชนพัฒนาบท Monologue ของตนเอง

ในกิจกรรมพัฒนา monologue นี้บุญพงษ์ พานิชให้เยาวชนเรียกคนที่กำลังพูดด้วยให้ชัดเหมือนให้เขาหันมาหาเราจริงๆ โดยใช้คำพูดชัดๆ เยาวชนจะนั่งที่พื้นหรือเก้าอี้ก็ได้ทำกิจกรรมอะไรอยู่สักอย่างก็ได้ โดยจินตนาการให้ชัดว่าเรากำลังนั่งหรืออยู่ที่ไหนตอนที่เรียกและพูดกับคนคนนี้อยู่โดยเยาวชนต้องฟังเยอะๆ

บุญพงษ์ พานิชย้ำกับเยาวชนว่าเยาวชนเล่าเรื่องนี้เพราะต้องการให้เขาทำอะไรกับเรา เยาวชนต้องโฟกัสให้เห็นว่าเขาคนนั้นที่จะพูดด้วยโฟกัสอยู่ตรงไหน ให้ห่างจากเราผู้พูด 5 เมตร จินตนาการให้ชัด มองให้เห็นคนคนนั้น เมื่อเยาวชนพร้อม บุญพงษ์ให้เยาวชนเล่าเรื่องที่เตรียมมาให้ฟัง โดยไม่ต้องพูดตามบทเป๊ะๆหรือท่องบทแต่ให้พูดตามความรู้สึกตามที่เตรียมมา ในกิจกรรมนี้ บุญพงษ์ พานิชกำกับเยาวชนว่า เยาวชนต้องมองให้เห็นเหตุการณ์ให้ชัดขึ้นว่าเหตุการณ์ในวันนั้นมีอะไรบ้าง พยายามทำให้คำพูดทุกคำพูดอย่างเห็นภาพ มีความหมาย มีพลัง หรือริยาบทใหม่ๆที่เราทำตอนคุยกับคนคนนี้ เยาวชนใช้ภาษาอะไรก็ได้ ภาษาไทย ภาษาพม่าหรือภาษาชาติพันธุ์ของเยาวชนเองพูดกับคนที่อยู่ข้างหน้าเราในตอนนี โฟกัสให้ดี จากนั้นบุญพงษ์ให้เยาวชนพูด 1 ประโยคที่อยากจะพูดกับคนคนนั้น ระลึกถึงสิ่งที่พูดไปแล้วให้บันทึกลงกระดาษโดยถ่ายทอดความรู้สึกนั้นในตอนที่เราพูดให้ออกมาให้ได้

ชุตินดา พุทธิกลางกูรกล่าวถึงบทที่เยาวชนได้พูดค้นสดออกมาว่า เยาวชนมีความรู้สึกถ่ายทอดออกมามากขึ้น บุญพงษ์จึงให้เยาวชนคิดถึงกิจกรรม action ที่เยาวชนจะใช้เมื่อทำกับคนคนนั้นที่เราพูดด้วย

ในกิจกรรมที่ 5 ชุตินดา พุทธิกลางกูร กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการแต่งเพลงในละครเรื่องนี้ว่า ละครเรื่องนี้เป็นเรื่องของเยาวชน เยาวชนมาเล่าปัญหาของตัวเอง หาแรงบันดาลใจของเยาวชนให้เจอ ละครจะทำให้คนดูรู้เรื่องของเยาวชน มนุษย์ทุกคนมีพลัง เรื่องที่ดึงดูดใจมี passion เพราะมาจากชีวิตของคนคนนั้นจริงๆ

ครั้งที่ 9: วันที่ 26 มีนาคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพำ

กิจกรรมที่ 1: warm up ร่างกาย และเกมชาบูไร

กิจกรรมที่ 2: การส่งโกยพลัง โดยบุญพงษ์ให้เยาวชนมองเห็นให้ชัดแล้วส่งพลังออกไปเพื่อให้ใจและร่างกายของเยาวชนจำเมื่อเราใช้ร่างกายของเราฝึกเล่นละคร

กิจกรรมที่ 3: บุญพงษ์ให้เยาวชนพูดชื่อโดยใช้การ project เสียง เยาวชนต้องพูดให้ชัด warm กล้ามเนื้อในปาก มองให้เห็นทุกคำที่พูด รู้สึกคำที่จะพูดจึงพูด และนึกได้ว่าในกิจกรรมนี้เราแปลงเสียงอย่างไรเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมพูด Monologue ต่อไป คำที่ใช้ได้แก่ ร้อน เย็น เบา หนัก

จากนั้นพูด monologue ของเยาวชนเอง เยาวชนต้องโฟกัสกับตัวเอง บท monologue นี้เป็นบทเรื่องครอบครัว โดยเยาวชนพัฒนา scene ให้เรื่องชัดเจน ต่อจากกิจกรรมในวันนี้บุญพงษ์ให้งานเยาวชนไปหาการกระทำของแต่ละฉากโดยเยาวชนจะต้องเขียนเพิ่มเติมด้านความรู้สึก การกระทำว่าทำอะไรอยู่

กิจกรรมที่ 4: การ warm เสียงกับเยาวชน ชูติมตาให้เยาวชนบันทึกโน้ตเพื่อไม่ให้ผิดพลาด เยาวชนได้หัดเขียนโน้ตตามคำที่ชูติมตาบอก กิจกรรมดังกล่าวทำให้ เยาวชน 3 กล่าวว่า “มีโน้ตแล้วช่วยเพราะทำให้รู้ทิศทางของการออกเสียง” จากนั้นเยาวชนได้แต่งเพลงจากทำนองที่มีอยู่

บันทึกทีมวิจัย

ผู้วิจัยเห็นประเด็นจากเรื่องราวที่พัฒนาว่าเยาวชนเหล่านี้เป็นคนข้ามแดน เด็กเหล่านี้ไม่มีสิทธิที่ควรจะมีหลายอย่าง สิทธิติดตัวตั้งแต่เกิด

บุญพงษ์ พานิช (26 มีนาคม 2562) กล่าวว่า “ตัวละครในละครเรื่องนี้มาจากเรื่องราวชีวิตของเยาวชนเอง ละครพูดถึงตัวของเขาเองโดยใช้อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเพื่อกลับมาเข้าใจมองเห็นปัญหาของตนเอง ถ้าเยาวชนไม่มีสิทธิที่ตัวเองมีแล้วจะต้องทำอะไร”

ครั้งที่ 10: วันที่ 28 มีนาคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

กิจกรรมที่ 1: warm up ร่างกาย บุญพงษ์ให้เยาวชนหมุนไปทางขวา 3 ที ซ้าย 3 ที หมุนคอ พ้อยท์เท้า เฟล็กซ์เท้าซ้ายขวาเพื่อให้เยาวชนลองดูว่าร่างกายของเยาวชนสามารถทำอะไรได้บ้าง ปิดด้วยการตบตัวเหมือนมีมดเคี้ยวอยู่ทั่วตัว บุญพงษ์นำให้เยาวชนนวดหน้าและหัว ฝ่ามือให้ร้อนแล้ววางที่ใบตา

กิจกรรมที่ 2: บุญพงษ์ให้เยาวชนพัฒนาบท Monologue ต่อโดยเยาวชนใช้ภาษาชาติพันธุ์จริงที่เยาวชนใช้ในชีวิตประจำวันและต้องจินตนาการสถานที่ที่เยาวชนไปในบท เพื่อสร้างบท Monologue เป็นเรื่องจากสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชน จากนั้นให้เยาวชนพูดออกมาโดยใช้ความรู้สึก

บุญพงษ์มุ่งให้เยาวชนทำบท Monologue แต่ละเรื่องเป็นเรื่องๆ โดยในแต่ละเรื่อง เยาวชนจะต้องหาให้เจอว่าเยาวชนกำลังทำอะไรกับใคร ในเรื่องนั้นเยาวชนกำลังพูดกับใคร ที่ไหน

กิจกรรมที่ 3: กิจกรรม Balanced Space บุญพงษ์ให้เยาวชนเตรียมตัว ตื่นตัวเพื่ออยู่กับสิ่งที่ตัวเองกำลังจะทำจริงๆ จากนั้นเยาวชนโฟกัส 1 จุด เวลาที่เล่นละครต้องหาโฟกัสให้เจอ จากนั้นบุญพงษ์ให้เยาวชนพุ่งเสียงไปที่จุดโฟกัสนั้น นับ 1-10 แล้วให้เยาวชนหายใจเข้าและพุ่งเสียงไปที่จุดโฟกัสพร้อมกับชี้นิ้วที่ละคน ระวังไหล่ไม่ให้ยก เกร็ง กิจกรรมนี้มีเพื่อให้ฝึกส่งเสียงสื่อสารกับผู้ชม

จากนั้นให้เยาวชนหายใจเข้าเป็นสีขาวแล้วส่งเสียงพุ่งไปที่จุดโฟกัสนั้น เปลี่ยนเป็นสีต่างๆ ได้แก่ ใบเตยอ่อน หมึกดำ และสีชมพู

จากนั้นบุญพงษ์ให้เยาวชนออร์มปาก เสียงด้วยการเกี่ยวลูกมะนาว นับ 1-10 ให้ชัด เปล่งเสียงด้วยปาก พุดสระ aeio u ลองพุดคำต่างๆ ให้ชัดเจน บุญพงษ์ให้เยาวชนหามุมมูมหนึ่งในห้องและให้เยาวชนพุดกับคน คนนั้นว่าเราต้องการอะไรจากเขา อยากส่งสื่อะไรให้เขา ให้ส่งพลังไปถึงคนที่พุดด้วย เราารู้สึกกับเขาอย่างไร ต้องมองให้เห็นเขาโดยบุญพงษ์ค่อยๆเพิ่มประโยชน์ที่ละนิด บุญพงษ์จะให้คำสั่งเสริมแก่เยาวชน โดยเยาวชน จะต้องหาความต้องการ (Objective) ให้เจอ จินตนาการสถานที่ที่เรื่องเกิด และหาว่าเยาวชนกำลังทำอะไรอยู่

บันทึกของทีมวิจัย

บุญพงษ์ พานิช (28 มีนาคม 2562) กล่าวถึงข้อสังเกตที่พบว่า “เมื่อร่างกายเยาวชนได้ฝึก ฝึกฝนการพูด การมอง การสังเกต ความคิดสร้างสรรค์ก็จะมาเอง เยาวชนได้ฝึกฝนให้พุดให้ชัด ชัดเจนและมั่นใจ นักแสดงมีสมาธิ ตระหนักรู้เสมอเพราะเรามีลมหายใจ การส่งเสียงต้องฝึกหายใจ มั่นคงและเข้มข้น”

เมื่อเยาวชนเริ่มท่องบทได้ บุญพงษ์ให้เยาวชนพุดบทโดยวางทุกสิ่งทิ้งและค้นสดโดยไม่ทิ้งความต้องการของตัวเอง พุดภาษาอะไรก็ได้ ไม่ให้พุดแบบจำบทในกิจกรรมที่ 3 บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “ถ้าเยาวชนเข้าใจสิ่งที่เยาวชนพุดได้ว่าพุดไปทำไม โดยพุดด้วยจินตนาการ เล่าว่าตัวละครอีกตัวหนึ่งกำลังทำอะไร อยู่กับตัวเอง วิธีนี้จะสำคัญกว่าการท่องบทให้ได้ก่อน” วิธีนี้เป็นการเน้นย้ำให้บทพุด ความรู้สึกต่างๆต้องมาจาก ตัวเยาวชนจริงๆ

ครั้งที่ 11: วันที่ 1 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

กิจกรรมที่ 1: Warm up ร่างกายและเสียงของนักแสดงด้วยการเคลื่อนไหว ในกิจกรรมนี้บุญพงษ์ให้เยาวชนนักแสดงทำกิจกรรมตามที่บุญพงษ์บอกเลยทันทีเพื่อให้เยาวชนสร้างสรรค์โดยไม่คิด เนื่องจากครั้งนี้เหลือเยาวชนร่วมโครงการแค่ 3 คน ทีมงานจึงคิดจะเปลี่ยนแผนโดยให้เยาวชนในโครงการเล่าเรื่องละครเพื่อนำสู่การทำกระบวนการกับเยาวชนที่จะมาชมการแสดงในมหาชัย บุญพงษ์จบการ Warm up ร่างกายโดยให้เยาวชนรวบรวมบอลเพื่อส่งพลัง ไปยังจุดที่ชัดเจนที่สุด

กิจกรรมที่ 2: บุญพงษ์ให้เยาวชนพัฒนา scene work โดยถามผู้ที่ผู้ชมดูแล้วเห็นชัดที่สุด บุญพงษ์ให้เยาวชนลองดูว่าเราจะสามารถทำอะไรในฉากของเยาวชนได้บ้าง ลองสำรวจฉากของตนเอง ขณะเดียวกันบุญพงษ์ให้เยาวชนเริ่มพูดบท monologue ของตนเอง ส่วนคนอื่นทำกิจกรรมในสถานการณ์ของตนไป บุญพงษ์ต้องการให้เยาวชนทำให้ชัดและตั้งใจ

กิจกรรมที่ 3: ชูติมตาให้เยาวชนฝึกร้องตัวโน้ตและทำงานกับจังหวะ ให้เยาวชนลองเดิน มือ เท้า ฝึกประสาทคนละจังหวะเพื่อให้สามารถร้องประสานเสียงและสามารถร้องและเคลื่อนไหวไปด้วยกัน

ชูติมตาให้เยาวชนพูดคำว่า ฉลามยักษ์บุกสยามรัฐ หมึกहरณมั่ง มั่งและหมึกหมด จากนั้นเยาวชนฝึก project เสียงให้ดังชัดและส่ง โดยมี objective ความมุ่งมั่นหมายของตัวละครให้ชัด ทั้งบุญพงษ์ พานิชและชูติมตาเน้นให้เยาวชนต้องเข้าใจสิ่งที่ทำจากความเชื่อ

ครั้งที่ 12: วันที่ 2 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

กิจกรรมที่ 1: Warm up ร่างกาย เสียง

กิจกรรมที่ 2: เยาวชนทำงานกับบท หากิจกรรมใน scene work ต่อเพื่อนำสู่การพัฒนาโครงเรื่อง เยาวชน
จะนำไปและทดลองไป

กิจกรรมที่ 3: ชูติมติให้เยาวชนลองทำเสียงต่างๆเพื่อแสดงสถานที่ สถานการณ์ต่างๆ เช่นทะเล ห้าง
น้ำพุ วันสงกรานต์

บันทึกของทีมวิจัย

ในช่วงเดือนมีนาคม เยาวชนมีความจำเป็นต้องลาออกจากโครงการเพราะเยาวชนต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน
เยาวชนต้องลาออกจากโรงเรียน ข้ายโรงเรียนไปเรียนที่อื่น ทำให้มีเยาวชนเหลือในโครงการเพียง 6 คน

ครั้งที่ 13: วันที่ 4 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

บันทึกของทีมวิจัย

เยาวชนจากองค์กร LPN เริ่มเข้ามาทำกิจกรรมด้วยจำนวน 6 คน เยาวชนชุดเก่าของลาออกเพื่อไปทำงาน ช่วยพ่อแม่ โครงการจึงเริ่มกระบวนการใหม่กับเยาวชนชุดใหม่

ครั้งที่ 14: วันที่ 6 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

กิจกรรมที่ 1: ทำความรู้จักชื่อในทีมโดยเกม Isometric วันเกิด การเรียงลำดับชื่อ

กิจกรรมที่ 2: บุญพงษ์เริ่มใช้ exercises การใช้ร่างกายและสลับคู่ทำตัวอักษร โดยเยาวชนใช้ร่างกายสร้างเป็นตัวอักษร A B C... บุญพงษ์ให้เยาวชนจับคู่และค่อยๆ เคลื่อนร่างกายแสดงจากตัวอักษรหนึ่งไปเป็นอีกตัวอักษรหนึ่งช้าๆ บุญพงษ์จะให้เยาวชนค่อยๆ ค้นหาการเคลื่อนไหวเพื่อเป็นการฝึกร่างกายของวัยรุ่นให้สง่างาม

กิจกรรมที่ 3: กิจกรรมกระจก (Mirror exercise) เยาวชนจับคู่เคลื่อนไหว นำการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ

กิจกรรมที่ 4: Warm ร่างกายช่วงบ่าย ปรบมือ ส่งเสียง ชะ-โย-ยา จากนั้นเดิน Balanced space บุญพงษ์ให้เยาวชนเดินก้าวยาวๆ และสั้นที่สุด เดินแบบที่ไม่เหมือนใคร ก้าวยาวและสั้นสลับกันไป เดินเป็นเรขาคณิต ในกิจกรรมนี้ บุญพงษ์ต้องการให้เวลาที่เยาวชนเดิน เยาวชนต้องฟังโจทย์ เคลื่อนไหวตามกติกาและมีสมาธิ

บุญพงษ์เปลี่ยนโจทย์ให้เยาวชนจับเป็นหุ่นยนต์ ให้เยาวชนหาว่าหุ่นยนต์นี้มีหน้าที่อะไร พัฒนาความเก่งของหุ่นยนต์ให้มากขึ้น พัฒนาให้เป็นตัวละครของเราเอง จากนั้นหุ่นยนต์ตัวนี้ค่อยๆ เก่งขึ้น หุ่นยนต์มาผสมกันเห็นความสร้างสรรค์ของทุกๆ ตัวละคร บุญพงษ์ให้เยาวชนลองอีกรอบ เยาวชนจับกลุ่ม 3 คน ทำเครื่องจักร เครื่องจักรนี้เคลื่อนไหวอย่างไร หุ่นยนต์ตัวนี้ถ้าพัฒนาต่อไปอีก 100 ปีจะเป็นอย่างไร ลองใส่อารมณ์ ความรู้สึกลงไป

กิจกรรมที่ 5: เกมคันศร โชคร้าย โชคดี แต่เยาวชนใช้ภาษาเล่าเรื่องยังไม่ได้บุญพงษ์จึงเปลี่ยนให้เยาวชนใช้ท่าทาง ร่างกายเล่าแทน บุญพงษ์เน้นให้เยาวชนออกมาแล้วลงมือทำเลย (spontaneous) เรื่องราวจะต้องมีคนที 1-2-3 เล่าเรื่อง โดยคนที่ 3 ต้องหาทางจบเรื่องให้ได้

บันทึกของทีมวิจัย

บุญพงษ์ พานิช (6 เมษายน 2562) กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกการเคลื่อนไหวในตัวเยาวชนว่า “เมื่อเคลื่อนไหวเยาวชนต้องใช้ร่างกายสื่อสารจากใจ ต้องเคลื่อนไหวให้ช้ามากหรือเร็วมาก ต้องมองตากัน จากนั้นสลับกันให้ A หรือ B ผลัดกันทำ

ในการเริ่มต้นทำงานกับเยาวชนกลุ่มใหม่นี้ บุญพงษ์ค่อยๆ ค้นหาเกี่ยวกับเยาวชนใหม่ว่าจะสร้างเรื่องอะไร กิจกรรมที่ 5 เป็นขั้นตอนเพื่อเทียบกับตอนที่ทำงานสร้างละครในครั้งนี้ว่าจะต้องมีโจทย์ให้เยาวชนพัฒนางานร่วมกัน

ครั้งที่ 15: วันที่ 9 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) มุลินธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน

กิจกรรม 1: จินตนาการ คันศรเพื่อให้เยาวชนอยู่กับสถานการณ์และเชื่อในสิ่งที่กำลังทำอยู่จริงๆ มีสมาธิ ทำกิจกรรมด้วยการสร้างพลังจากท่าทาง เพิ่มพลังให้ใหญ่ขึ้น ใช้การสังเกตด้วยตา สัมผัสด้วยหู

กิจกรรมที่ 2: balanced space

กิจกรรมที่ 3: ใต้ของขวัญเพื่อให้เชื่อในสถานการณ์

กิจกรรมที่ 4: พร 5 ประการของเยาวชน แต่ละคนอยากขอให้ได้ทำอะไร เยาวชนทั้ง 6 คนบอกว่า “อยากได้เจอกับพ่อแม่ อยากให้ครอบครัวมีความสุข อยากให้ได้เรียนหนังสือ อยากมีบ้านที่อบอุ่นอยู่ กิจกรรมดังกล่าว นำสู่กิจกรรมเล่าเรื่อง แต่งเรื่องเพื่อหาโครงเรื่องและนำไปสู่การสร้างละครในครั้งนี้”

กิจกรรมที่ 5: ชุติมนำเยาวชนทำกิจกรรมปรบมือ เรียนเรื่องจังหวะใหม่อีกครั้ง จากนั้นให้ลองทำ จังหวะหาเสียงต่างๆ เยาวชนซ้อมเพลงของตนเองเพื่อสร้างมินิคอนเสิร์ต

บันทึกของทีมวิจัย

การสร้างสรรค์ละครของบุญพงษ์ใช้วิธีให้เยาวชนช่วยกันคิด (Devising) โดยเอาตัวเยาวชนเป็น ศูนย์กลาง ครูเป็นคนที่การตั้งคำถามในประเด็นต่างๆครูกคิดว่าสำคัญกับตัวของเยาวชนในประเด็นเรื่องสิทธิ จากนั้นครูในฐานะกระบวนการจะเป็นผู้ช่วยให้เยาวชนเป็นผู้ลงแสดงและพัฒนา สร้างเรื่องของเขายออกมา

ชุติมา พุทธิกุลางกูร (9 เมษายน 2562) กล่าวถึงปัญหาที่พบในเยาวชนกลุ่มนี้ว่า “การเรียนรู้ดนตรีร้อง ประสานเสียงใช้การเรียนรู้ผ่านเกมเพื่อให้ทุกคนเข้าใจจังหวะ เมื่อทุกคนรักษาจังหวะและเล่นไปพร้อมๆกัน เมื่อทุกคนมีหน้าที่ดี หาโดเจอกี่จะมีเสียงที่เพราะ ปัญหาคือเยาวชนกลุ่มนี้มีความเครียดได้ง่าย และร้องเสียงไม่ได้ จึงปรับเปลี่ยนเพลงให้ง่ายขึ้น”

ครั้งที่ 16: วันที่ 11 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมมูลนิธิเครือข่ายคุณภาพชีวิตแรงงาน

กิจกรรมที่ 1: พูดคุยผ่านเครื่องดนตรีเพื่อให้เยาวชนเปิดตนเอง กล่าวแสดงออกมากขึ้น

กิจกรรมที่ 2: หาเสียงที่ถูก ตามโน้ต การใช้สัญลักษณ์มือทดแทนภาษา

กิจกรรมที่ 3: การเรียนดนตรีผ่านเกม ให้เยาวชนร้องเสียงต่างๆตามจังหวะที่สม่ำเสมอ

ครั้งที่ 17: วันที่ 18 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพร้าว

กิจกรรมที่ 1: Warm up ร่างกาย จากนั้นครูเบิร์ตให้เยาวชนเล่นส่งเสียงเพื่อwarmเสียง

กิจกรรมที่ 2: ให้เยาวชนเล่าเรื่องทั้งเรื่องของละครตั้งแต่ต้นจนจบ

กิจกรรมที่ 3: กิจกรรมเชิดหุ่นจากกระดาษฟรุ๊ฟ เพื่อให้เยาวชนสื่อสารไปกับหุ่นมีลมหายใจเดียวกันกับหุ่น หากการเคลื่อนไหวของหุ่นโดยบุญพงษ์คอยside coach ให้หุ่นลองเคลื่อนไหว ให้เยาวชนหาการเคลื่อนไหวของหุ่น เยาวชนในกลุ่มใหม่นี้เคลื่อนไหวหุ่นได้ดีและสามารถใช้ร่างกายได้ดีจึงนำไปสู่การสร้างสรรค์sceneที่เน้นการเคลื่อนไหว การใช้ร่างกายเล่าเรื่องมากกว่าการร้องเพลง

กิจกรรมที่ 4: บุญพงษ์ให้เยาวชนพัฒนาจากแรกซึ่งเป็นฉากท้องทะเล โดยให้เยาวชนใช้หุ่นเรือและค่อยๆสร้างบรรยากาศจากหุ่น บุญพงษ์ให้เยาวชนค้นหาว่าเรือลำนั้นเดินทางไปไหนบ้างโดยการลองเชิดหุ่น ฉากนี้เป็นฉากที่เกี่ยวกับเรือลำแรกที่เดินทางไปทั่วท้องทะเล

บันทึกกิจกรรม เยาวชน 6 (18 เมษายน 2562) สะท้อนเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำในช่วงสัปดาห์นี้ว่า

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ชั่วโมงที่หนึ่งผมชอบครับ ให้พับกระดาษเป็นรูปเป็นร่างตอนแรกพับเป็นมนุษย์ แล้วก็พับเป็นมนุษย์ สนุกดีครับ คนหนึ่งเป็นภูเขา มีการปวดหัวด้วยนะครับ ชั่วโมงที่สองเรียนดนตรีผมอยากเรียนมากมาย มันสนุกตรงที่แต่ก่อนผมไม่รู้เปียโนคืออะไร โน้ตเปียโนตอนนี้น้ผมก็รู้แล้วครับ”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “วันนี้ดีค่ะ ชั่วโมงแรก หนูอารมณ์ไม่ค่อยโอเคค่ะ วุ่นวายมากเลยคะครู ไม่ค่อยตั้งใจเลยคะ ไปนู่นไปนี่อยู่นั้นพูดก็ไม่ฟัง”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “อันที่ไม่ดีต้องเปลี่ยนแปลงพุงนี้ ถ้าครูพูดต้องฟัง ต้องสนใจงานที่ให้ทำ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “อย่าตีกระต๊อง”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ชั่วโมงที่สองนะคะ ชอบค่ะ ตอนแรกมันคิดว่าตัวเองทำไม่ได้ แต่ซ้อมไปซ้อมมาถ้าสู้ก็ทำได้ค่ะ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “วันนี้ทำหนูชอบค่ะ หนูชอบทำน้ำทะเล แล้วก็โค ะ เร มี ฟา ซอล ลา ที แล้วก็กินข้าวค่ะ มันดี
ค่ะ มันดีขึ้น ได้ทำ เสียงเยอะ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “ชอบชั่วโมงที่สองค่ะ เล่นดนตรี ชอบเสียงพวกนี้ค่ะ ชอบร้อง”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “หนูชอบทั้งสองตอนเลยเพราะตอนแรกมันสนุกมากพับเรือ ตอนที่สองตอนแรกเสียงไม่ได้
แต่ตอนนี้ฝึกได้แล้วค่ะ”

ครั้งที่ 18: วันที่ 19 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

บุญพงษ์ยังคงพัฒนา scene แรกที่เป็นฉากท้องทะเล เรือกับเยาวชนต่อ

ครั้งที่ 19: วันที่ 20 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

บุญพงษ์พัฒนา scene ต่อไปของละครกับเยาวชน

บุญพงษ์ กล่าวว่า “บทซึ่งพัฒนามาจากไอเดียของเด็ก ๆ ให้เขาพูดถึงเรื่องของเขานั่นแหละ คำที่โผล่
ออกมาในใจก็คือคำว่า Stand by me ได้ยินเป็นไวโอลิน มากกว่าฟรุท เขาเล่าว่าทั้งหมดเนียเขาจะพายเรือของเขาไป
เป็นเรือลำน้อย ไปในมหาสมุทร น่าจะมีเป็นเจ็ดเรือ และเล่าออกไปว่ากาลครั้งหนึ่งมีเด็ก 6 คนกำลังพายเรือเข้า

ไปในมหาสมุทร เหมือนถูกทิ้งให้โดดเดี่ยว แล้วก็เล่าความฝัน บางคนอยากเป็นนักร้อง อยากเป็นแร็ปเปอร์
 อยากเป็นนักบิลเลียด โดยที่พายเรือไปเรื่อย ๆ เมื่อขึ้นเกาะทุกคนก็เล่นน้ำต่าง ๆ เด็ก ๆ ส่วนหนึ่งก็คอยดูแลน้อง ๆ
 ไม่ให้ออกไปไหนไกล เสร็จแล้วก็นอนหลับกัน ก็จะมีฝันความฝันแต่ละคนฝันอะไรก็ได้ให้แฟนตาซีไปเลย
 แล้วก็มียูนิคอร์นให้ขอพรได้ ยูนิคอร์นจะมาเมื่อโบไม 5 โบกมาพร้อมกัน แล้วเขาวงกตก็ตื่นขึ้นมากลางดึก
 คืนนั้นเด็กชายน้องเล็กหายไ้ ทุกคนก็ช่วยกันตามหาขึ้นไ้บนภูเขาก็กบอก ไม่มีใครเจอเขาวงกตน้องเล็กเลย ไม่
 เจอ ไ้ตามตำราจก็ไมเจอ จุฑูปก็ไมเจอ จนเดินไปเรื่อย ๆ ก็พบว่าเขาวงกตน้องเล็กจมน้ำอยู่ ทุกคนก็ไปช่วยจน
 สำเร็จ พอสำเร็จก็ตัดภาพมาที่นั่งกันที่ชายหาดด้วยความเหนื่อยแล้วมีโบไม 5 โบกมา เขาวงกต 5 เชื่อว่าเพราะ
 มีนางฟ้าได้ยื่นเสียงเรา พอยูนิคอร์นมา เขาวงกต 2 ก็เลยขอให้มีความสุข เขาวงกต 5 ขอให้ไ้เรียนหนังสือ เขาวงกต
 6 ขอให้ไ้เจอพ่อแม่อีกครั้งหนึ่ง ขอเสร็จยูนิคอร์นก็ลงมา แล้วทุกคนก็ขอให้ไ้ได้อยู่ด้วยกันอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้ว
 ทุกคนก็พายเรือกันออกไปมหาสมุทรอีกครั้ง”

ครั้งที่ 20: วันที่ 22 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

กิจกรรมที่ 1: Warm up และฝึกโยกบอลจินตนาการเพื่อพัฒนาสมาธิและพลังในการแสดง

กิจกรรมที่ 2: ลอง Run through scene ที่ไ้พัฒนามาแล้ว โดยบุญพงษ์ไ้การทำ Role play ตาม
 สถานการณ์ต่างๆเพื่อให้ scene นั้นๆ พัฒนาต่อ และให้เขาวงกตลงลึก ค้นหาบทบาทสมมุติของตัวเองมากยิ่งขึ้น
 เขาวงกตไ้ค้นสคในสถานการณ์ของsceneนั้นๆเพื่อให้ผู้กำกับปรับและทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 3: ชุมิตาเลือกบทเพลงกล่อมเด็กภาษาพม่ามาใช้เป็นเพลงเปิดของละคร เนื้อเพลงแปลว่า

Love of a Mother

Oh Ae-Oh Ae Ae Ae Ae-Oh

The Mother's sweet sounding melodious lullaby,

Her love and compassion fills the earth.

This peaceful and calm melody (serene melody) becomes a beautiful composition.

Her affection, her compassion,

Flowing like a stream.

May the daughter's life

Be beautiful and filled with warmth of love,

her path be victorious, peaceful and pleasant

Oh Ae-Oh Ae Ae Ae Ae-Oh

บันทึกของทีมวิจัย

บุญพงษ์เห็นว่ากลุ่มเยาวชนกลุ่มใหม่นี้มีความสามารถที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน

เยาวชน 1: มีเสียงที่เพราะ ฟังชัด

เยาวชน 4: ใช้การเคลื่อนไหวใหม่ๆ สนุกกับการแสดงละคร

เยาวชน 3: ชอบแสดงบัลเล่ต์ ชอบการเคลื่อนไหว

เยาวชน 2: เป็นพี่ศูนย์กลางของกลุ่ม ดูแลน้องๆ ช่วยสร้างบท

เยาวชน 5: สนุกในรัก เล่นละครกับพี่ๆอย่างมีความสุข

เยาวชน 6: เป็นน้องเล็ก ชอบสร้างสรรค์ สนใจเรื่องหุ่น

บุญพงษ์ได้ให้เวลาเยาวชนเล่าเรื่องให้ครูและเพื่อนๆ ฟังให้เข้าใจเรื่องทั้งหมด เรื่องเป็นยังไงบ้างเพื่อให้

เยาวชนเข้าใจในเนื้อเรื่องจริงๆ

ครั้งที่ 21-23: วันที่ 23, 25, 27 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

ชุดพัฒนาเสียงกับเยาวชนและให้เยาวชน Rum Through เรื่องทั้งเรื่อง

บันทึกกิจกรรม เยาวชน 6 คน (25 เมษายน 2562) สะท้อนเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำในช่วงสัปดาห์นี้ว่า

เยาวชน 3 กล่าวว่า “วันนี้ได้เล่นดนตรีและเครื่องเสียงทำน้ำตกด้วยค่ะ รู้สึกว่าสนุกมากอยากเล่นอีกค่ะ ได้ฝึกการไล่โน้ตดนตรี รู้สึกสนุกมาก อยากฝึกค่ะ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “หนูรู้ว่า ตั้งแต่วันแรกที่หนูมา หนูทำอะไรไม่เป็นเลยค่ะ วันนี้ก็ดีขึ้นเยอะค่ะ เล่นเครื่องดนตรีเป็นด้วย ไล่โน้ตได้ด้วย ยากนิดหน่อยเพราะหนูเสียงไม่เหมือนค่ะ ร้องเพลงได้ดีขึ้นค่ะ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “ตั้งแต่วันแรกที่หนูมาที่นี่ หนูคิดว่าหนูทำไม่ได้แต่สุดท้ายหนูก็ทำได้ค่ะ ได้เล่นเครื่องดนตรีสนุกมากและได้คุยกับเครื่องดนตรีโดยไม่ใช้เสียงตัวเองค่ะแล้วก็ได้ไล่โน้ตดนตรีถ้าถึงบ้านหนูจะกลับไปฝึกค่ะ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ครูเบิร์ดสอนให้เล่นเครื่องดนตรี ได้เล่นเครื่องดนตรี ได้พูดกับเครื่องดนตรี ได้ซ้อมไล่โน้ตสนุกมาก ปกติจะเป็นคนเบื่อง่าย แต่ครั้งนี้ไม่เบื่о รู้สึกสนุกครับ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “การไล่โน้ต ไม่ว่าหนูจะทำอะไรหนูก็จะอ่านค่ะแต่หนูพูดไม่ชัดค่ะ”

ในเรื่องของการร้องเพลง ชุติมตากล่าวว่า “ที่นี้ความรู้สึกของแต่ละคนมันไปคนละทาง ถ้าเราร้องเราต้องฟังความรู้สึก แต่ละรอบเราต้องร้องแบบให้ความรู้สึกนั้นจริงๆ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “ลูกเขากำลังจะหลับ เขาเลยร้องเพลงให้ลูกเขาฟัง เป็นบทเพลงที่เกี่ยวกับโลก”

ชุติมตากล่าวว่า กล่าวว่า “ถ้าแม่คนหนึ่งจะร้องให้ลูกฟังต้องเป็นความรู้สึกยังงี้”

เยาวชน 6 คนกล่าวว่า “ร้องด้วยความเต็มใจให้ลูกหลับ”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ความเมตตา”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “ความมุ่งมั่น”

บุญพงษ์ กล่าวว่า “ที่แม่ร้องต้องการอะไร”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ให้หลับ”

เยาวชน 6 : ต้องการบอกความรู้สึกของแม่

บุญพงษ์ กล่าวว่า “เราลองใช้ความรู้สึกสวมกับความเป็นแม่ ให้รู้สึกจริงๆ แล้วประทับใจความรู้สึกนั้นให้อยู่กับเพลงนี้ตลอด”

ครั้งที่ 24: วันที่ 29 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

บุญพงษ์พัฒนา scene ต่อโดยเน้นการสร้างสมาธิในเยาวชนโดยใช้กิจกรรม Role play และกิจกรรมส่งลูกบอลพลังที่ใหเยาวชนเชื่อและอยู่ในสถานการณ์นั้นๆตั้งแต่ต้นจนจบ

บันทึกทีมวิจัย

ละครเป็นกระบวนการที่ค่อยๆพูดคุย เปิดใจกับเยาวชน ทำให้เยาวชนมั่นใจ ค่อยๆคิดย้อนกลับมาค้นหาตัวเอง และก็ค่อยๆก้าวไปข้างหน้า พัฒนาตนเองด้วยกระบวนการทางศิลปะการละครและศิลปะอย่างอื่นด้วย บุญพงษ์ พานิช (29 เมษายน 2562) ให้สัมภาษณ์ว่า “วิธีการพัฒนาเรื่องละครในโครงการนี้เสมือนกับให้เยาวชนแต่ง fiction (เรื่องเล่า) จากชีวิตของเขาเองเพื่อให้แสดงออกมาแก่ผู้ชม เรานำเรื่องราวชีวิตของเขา กลับเข้าสู่เขา

เองผ่านกระบวนการละครเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเยาวชน กระบวนการละครและจินตนาการจะช่วยให้นักแสดงเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆได้”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวเสริมว่า “เยาวชนบอกความฝันให้กับเพื่อนๆ เพราะหนูอยากจะทำให้มันเป็นจริง มันเป็นตัวตนของหนู เป็นอัตลักษณ์และความหมายในการใช้ชีวิตของหนู เนื้อหาที่มาของละครเรื่องนี้จึงมาจากเยาวชนเอง” บุญพงษ์ ผู้กำกับและครูการละครค่อยๆ เพิ่มประเด็นต่างๆ ที่สำคัญกับชีวิตของเยาวชนเข้าไปทีละนิด เหมือนเป็นการชวนคุยและเป็นการสะท้อนย้อนคิด คั่นหาร่วมไปกับเยาวชนว่าอะไรที่เยาวชนยังไม่รู้และควรจะมีอะไรที่เยาวชนยังไม่ตระหนักและควรจะต้องตระหนัก แล้วค่อยๆ เพิ่มกระบวนการทางศิลปะที่จำเป็นในการเล่าเรื่องและสัมพันธ์กับความสามารถของเยาวชนลงไปในการบวนการ

บุญพงษ์ พานิช กล่าวถึงTheme ละครของเรื่องว่า “เกี่ยวกับเรื่องราวของเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะฝัน ใช้ชีวิตตามที่ตัวเองหวัง ตามสิทธิขั้นพื้นฐานของเขา ความเข้าใจในตนเอง ละครจะทำให้เยาวชนมองโลกแง่บวก เกิดความยืดหยุ่นต่อการใช้ชีวิตการทำละครไม่ใช่การสงเคราะห์แต่เป็นการสนับสนุนเขาให้ไปสู่ฝันที่ปลอดภัย”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวกับเยาวชนว่า “คิดว่าเรื่องเรื่อที่มันเป็นเรื่องลอยไปเรื่อยๆ พูดถึงอะไรพวกหนูรู้มั๊ย วันนี้ครูจะพูดถึงเรื่องสิทธิของพวกเรา ในฐานะที่เราเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เราจะเน้นการคัดสรรละคร ในฐานะที่หนูเป็นเด็ก เป็นเยาวชน หนูมีสิทธิที่จะทำอะไรบ้าง

เขวชน 4 กล่าวว่า “ทำอย่างที่คุณชอบค่ะ อย่างน่ารัก”

เขวชน 3 กล่าวว่า “ทำตามความฝันของตัวเองค่ะ อย่างเป็นนักเต้นบัลเล่ย์ หนูอยากเป็นนักเต้นบัลเล่ย์ ตอนเด็ก หนูกับน้องฝันอยากเป็นนักเต้นบัลเล่ย์มากแต่น้องหนูคิดว่าไม่มีทางที่จะได้เป็นหรือหลังจากนั้นเขาก็กลับพามา ไป เหลือแต่หนูคนเดียวหนูคิดว่าหนูจะทำให้ได้ ถ้าหนูโตขึ้นจะทำอะไรที่มันเป็นตัวหนูหนูก็ทำได้ทุกอย่าง ยังไงหนูก็จะเก็บความฝันตั้งแต่เด็กของหนูไว้ หนูจะพัฒนาให้ดีขึ้น หนูจะไปทางไหนก็จะไปให้ได้ หนูอยากจะเป็นอะไรก็จะเป็นให้ได้ เพราะว่ามันเป็นตัวหนู ไม่ใช่ตัวใคร ใครมาบังคับหนูก็ไม่ชอบค่ะ”

เขวชน 2 กล่าวว่า “อยากเป็นนางแบบ มีสิทธิ์ที่จะมีแฟน ตั้งแต่แรกหนูอยากเป็นนักร้องมาก่อนที่จะอยากเป็นนางแบบ หนูอยากเป็น 3 อย่าง อย่างแรกหนูอยากเป็นนางแบบ อย่างที่สองคือนักร้อง อย่างที่สามคือแม่ครัว เพราะหนูชอบทำอาหาร ตอนแรกที่อยู่มหาวิทยาลัยชอบร้องเพลงมาก แต่หนูถามแม่ว่าอยากให้หนูเป็นอะไร แม่บอกอยากให้เป็นนางแบบมากกว่านักร้อง”

เขวชน 5 กล่าวว่า “อยากเป็นหมอค่ะ แล้วก็ทำอะไรในสิ่งที่ชอบค่ะ เป็นความฝัน ตั้งแต่ตอนเด็กแม่ซื้อของเล่นให้ ซื้อตุ๊กตาให้หนูเล่นกับเพื่อนเป็นหมอ แล้วก็ได้ไปหาหมอหมอก็ให้ความรู้นิดหน่อยหนูก็เลยรู้ เช่น ปวดหัวหรือปวดท้องต้องกินอะไร หนูก็เลยอยากเป็นค่ะ เพราะว่ารู้นิดหน่อยก็เลยตั้งใจและอยากทำค่ะ

บุญพงษ์ ถามว่า “แล้วหนูมีวิธีการยังไงบ้างให้ตัวเองได้เป็นหมอจริงๆ”

เขวชน 5 กล่าวว่า “ก็ตั้งใจเรียนค่ะจะเป็นหมอให้ได้ แล้วก็อ่านหนังสือเกี่ยวกับหมอเพราะแม่ซื้อให้ก็อ่านทุกวัน แต่ลืมสมุดไว้ที่บ้าน”

บุญพงษ์ ถามว่า “แล้วทำยังไงให้เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง”

เขวชน 5 กล่าวว่า “ก็พยายามฝึกไป ดูจากยูทูบค่ะ มีคนเคยบอกให้รู้ว่าทำอะไร กินเพื่ออะไรแบบนี้ค่ะ ไปถามคุณหมอมว่าทำยังไง หนูบอกครอบครัวไว้ว่าหนูอยากจะเป็นหมอ ขยายก็บอกว่าทำให้ได้นะ ขยายเป็นกำลังใจให้”

เขวชน 6 กล่าวว่า “ผมอยากเป็นแร็ปเปอร์ครับ ตอนแรกที่ผมเป็นนักบอกลีเกิ้ลอยู่ครับ อยากเป็นแร็ปเปอร์ เพราะมันสามารถระบายอารมณ์ได้ดีครับ”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “ไม่มีใครบอกหนูว่าจะให้เป็นอะไร แต่หนูฝันอยากเป็นนักร้องตั้งแต่เด็ก อยากให้พ่อแม่ภูมิใจ อยากให้คนเห็นว่าพ่อแม่เลี้ยงลูกดีได้เป็นนักร้อง ถ้าเป็นนักร้องได้คนก็จะพูดว่าคนนี้ลูกสาวคนนี้นี่นา อะไรแบบนี้ละ หนูอยากเป็นตั้งแต่เด็กพอได้ยินเสียงเพลงก็ลุกขึ้นแล้วละ น้องสาวก็ชอบร้องเพลงชอบเต้น ถ้าหนูได้เป็นนักร้องก็จะดูแลน้องแล้วก็พ่อแม่ได้ พอมีเงินก็จะส่งให้น้องเรียนจบ อยากเป็นอะไรก็ให้น้องเต็มที่ ในใจอยากเป็นก็จะทำให้ได้แบบนี้หนูชอบสร้างความบันเทิงให้กับคนอื่นละ”

เยาวชน 2 กล่าวเสริมว่า “หนูคิดว่าวัยรุ่นแบบพวกหนูช่วยเหลือคนอื่นได้ละ แก่ออยู่ไปวัน ๆ มันไม่มีประโยชน์ ใจความฝันของหนูคืออยากเป็นนางแบบละ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “การอยู่รอดครับ ถ้าสมมติอยู่ในสังคมก็ต้องเชื่อฟังเขา ต้องอยู่ในกฎของเขาด้วย ไม่ใช่เอาแต่ใจอย่างเดียว เราต้องฟังให้เป็นและเรามีสิทธิ์ที่จะรอดด้วย”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ในโรงพยาบาลถ้าเราจนไม่มีเงิน เขาก็ไม่สนใจเลยละ”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “เรามีสิทธิ์ที่จะได้รับการรักษาอย่างเท่าเทียมกัน”

บุญพงษ์ พานิช ได้กล่าวเสริมว่า “การเรียนละครคือการควบคุมตนเองอย่างไรให้มีชีวิต เป็นการฝึกการพูดอย่างมีจังหวะจะโคน พูดแล้วคนอยากฟังเพราะคนที่กำลังฟังจะเอาใจช่วยหนู ทำให้หนูมีกำลังใจต่อสู้ให้สิ่งที่หนูฝันให้เป็นจริง”

เยาวชนทั้ง 6 คนกล่าวถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ว่า

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ผมค้นพบความสามารถของตัวเองครับ คือผมจะแต่งแร็ปตอนไหนก็ได้ที่ตัวเองต้องการครับ”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ค้นพบสิ่งที่ดีก็วันนี้ไม่มีใครทะเลาะกัน ทุก ๆ วันจะมีทะเลาะกัน แต่วันนี้ไม่มี ได้มีส่วนร่วมละมีความสุข เวลาทำกิจกรรมก็ไม่ต้องคิดเยอะเกินไป”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “เจอตัวปีศาจตัวนี้สนุกมากละ ตรงที่มันกินคนแล้วมีพลังจิต”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ถ้าคิดมากก็จะทำไม่ได้ ต้องไม่คิดเลยปล่อยไปจะทำได้เอง”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “วันนี้เห็นเพื่อนเศร้า ร้องไห้ มีความสุข เห็นเพื่อนร้องก็ร้องตามค่ะ คิดถึงแม่ วันนี้หนูเห็นความคิดของเพื่อนๆ และสมาธิของเพื่อนดีมากค่ะ เพื่อนๆ ทำได้ดีมาก”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “วันนี้ทำได้ดีค่ะ หนูชอบทำสัตว์ หนูทำลิง ู แล้วก็ตะขาบ หนูชอบกะมันสนุก”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “เรียนรู้ว่าตัวเองทำได้ทุกอย่างตามใจตัวเองเลย วันนี้หนูก็จะไปฝึกเพิ่มค่ะ”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “ตั้งแต่แรกหนูเริ่มทำกันมันง่าย ตอนนี้มันยากขึ้นๆ ไม่เหมือนแต่ก่อนเลย ใส่อะไรนิดนึงให้มันตกลงน้อยก็จะดีค่ะ”

ครั้งที่ 25: 30 เมษายน 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านกำแพง

บุญพงษ์ให้เยาวชนซ้อมเจาะScene ร่างที่สองเพื่อทำโครงแล้วค่อยๆเติมประเด็นสิทธิลงไปให้ชัดเจน โดยบุญพงษ์ให้โจทย์ว่าเมื่อเยาวชนเจออันตรายเยาวชนจะสร้างบ้านเพื่อให้เยาวชนอยู่ที่เกาะ บุญพงษ์ให้เยาวชนแต่ละคนพูดถึงอันตรายที่ตัวเองเจอและจะอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหา อันตรายดังกล่าวเชื่อมโยงกับสิทธิเรื่องความปลอดภัยในตัวของเยาวชนในละครเรื่องนี้

จากการสัมภาษณ์เยาวชน (30 เมษายน 2562) เยาวชน 1: บอกว่า “ไม่ถ้ามีคนมาบังคับให้ตนกลับบ้าน ถ้าเขามาบังคับหนู แล้วไม่ใช่ใจหนู หนูจะบอกว่าหนูอยากเรียนหนังสือต่อ”

เยาวชน 2: บอกว่า “จะบอกผู้ใหญ่ว่าหนูเหนื่อยเวลาที่ต้องทำงานหนักและจะระวังเข็มมือให้แห้งถ้าต้องเสียบปลั๊กไฟตอนที่ตัวเปียกเพื่อทำกับข้าว งานตัวเองต้องรับผิดชอบให้เสร็จ เวลาทำกับข้าวต้องจุดไฟล้างหม้อ ถั่วไฟช็อต เวลาที่หนูเหนื่อย หนูก็อยากพักหน่อย”

เยาวชน 3: บอกว่า “กลัวคนที่คิดไม่ดีกับเรา กลัวว่าเขาจะมาจับเราไป ถ้าเขามาทำอะไรเราเราจะช่วยเขา”

เยาวชน 4: บอกว่า “ถ้าเราอยู่ที่โรงเรียน มีคนบอกว่าพี่ชายส่งให้มารับเธอ เราจะถามชื่อพ่อแม่เรา ถ้าเขาตอบไม่ได้แปลว่าเขาหลอกเรา

เยาวชน 5: บอกว่า “พี่อยากไปเรียนที่วัดศรีเมือง เรียนแต่ภาษาพม่าเพื่อที่จะได้กลับไปทำงานที่พม่า”

เยาวชน 6 : บอกว่า “ถ้าโดนเพื่อนแย่งขนม ด้อย เราจะแบ่ง เราจะอยู่ในบ้านนี้ให้ดีๆ เราจะแบ่งเขาเพราะเรารักคนที่อยู่ในบ้านนี้”

บันทึกที่มิวจิย

จากกิจกรรมที่ทำกับเยาวชนในวันนี้ บุญพงษ์ พานิช (30 เมษายน 2562) สรุปว่า “คือเรากล้าที่จะปฏิเสธ บอกว่า ‘ไม่’ ในสิ่งที่เรารู้สึกว่ามันไม่ดี เราไม่ชอบ สิ่งนี้เป็นอันตรายกับเรา” บุญพงษ์ พานิช กล่าวเสริมว่า “งานละครเป็นงาน craft ต้องใช้เวลาในการปั้นแต่ง เราค่อยๆ ค้นหาไปกับเยาวชน มีกรอบบางอย่างอยู่แต่ไม่ไปกำหนดกรอบนั้นจนแน่นเกินไป ผู้กำกับคือผู้ตัดอาวุธ การเคลื่อนไหว เสียง จินตนาการ ความเชื่อ รอว่าเขาอยากจะทำอะไร แล้วเรค่อยๆ ฟังเขาและให้ละครเป็นสื่อและเครื่องมือให้เขาพูดถึงเรื่องนั้นเอง เรื่องที่พัฒนาคิดว่าน่าจะเชื่อมโยงไปถึงว่าเขาจะมีสิทธิ์ที่จะเรียนหนังสือ สิทธิ์ที่จะสร้างสรรค์ มีสิทธิ์ที่จะมีโอกาส อาจจะโยงไปตรงนั้น วันนี้เขามีสิทธิ์ออกเสียงที่จะพูด ดังนั้นน่าจะให้เขาได้พูดเยอะๆ”

ผู้กำกับใช้การทำงานให้เยาวชนพูดเล่าความจริงจากสิ่งที่มีอยู่ในใจเขาที่เขาอยากจะทำละคร กระบวนการและผู้กำกับต้องเอามุมมองของเยาวชนเป็นตัวตั้ง ผู้กำกับนำเรื่องที่มาจากมุมมองที่ตัวเยาวชนเห็นเป็นเรื่องจากชีวิตของเยาวชน เรื่องราวที่ได้ยังแสดงถึงมุมมอง ความสัมพันธ์ของเยาวชนที่มีต่อคนที่เขาอยู่ด้วย โดยรอบ ละครเรื่องนี้เล่าเรื่องราวชีวิต มุมมองของชีวิต สิ่งที่เขาสนใจ โดยนักการละครจะเสริมอะไรให้เยาวชนได้เพื่อพัฒนาให้เยาวชนรับรู้เรื่องสิทธิในขั้นตอนการพัฒนาเรื่อง

ครั้งที่ 26: วันที่ 2 พฤษภาคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

กิจกรรมที่ 1: Warm up บุญพงษ์ พาณิชให้เยาวชนเดินความเร็วสูง พัฒนาตาหน้าและหลัง ยึดอวัยวะต่างๆ ลองเดินทำทางที่แปลกหลากหลาย ผลัดกันนำ-ตามกิจกรรมต่างๆ

จากนั้นบุญพงษ์ให้เยาวชน warm เสียง ยะ-โยะ-ยะ เพื่อนำสู่การใช้ท่าและเสียง และการออกเสียงประโยคในเรื่อง กิจกรรมดังกล่าวเป็นการบันทึกให้ร่างกายจดจำและซ้อมฝึกใช้พลัง-สมาธิเพื่อให้นักแสดงพร้อมที่จะแสดง

บุญพงษ์พัฒนาบทช่วงการสร้างบ้านต่อโดยถามเยาวชนว่า “อยากคุยเรื่องอะไรกันตอนกินปลา”

เยาวชน 6 คน: กล่าวว่า “เรื่องผีละ แล้วก็เกลียดเพื่อนมีผีผมขาวสีขาว พูดยอะไรให้น่ากลัวฟัง ให้เพื่อนฟัง

บุญพงษ์ กล่าวว่า “แล้วเรื่องที่เรอยากพูดที่ว่าพ่อแม่ไม่ให้ปล่อยไปไหนคนเดียว จำได้ไหม ลองดู”

เยาวชน 6 คน กล่าวว่า “เล่าแบบนี้กันใหม่ว่า เยาวชน 1 เยาวชน 4 และเยาวชน 5 อย่าไปไหนมาไหนคนเดียวแล้ว

เราเป็นผู้หญิง มีผู้ชายแค่คนเดียว ไม่มีคนช่วยแล้วเราก็คงแย่สู้เขาไม่ไหว เล่าเรื่องพวกนี้แบบมีคนไม่ดี”

เขวชน 2 กล่าวว่า “สมัยนี้มีคนจนเยอะนะ ถ้าพวกเราไปไหนมาไหนคนเดียวก็ต้องระวังตัว จั๊นเคยเห็นจาก

โทรศัพท์เด็กอายุ 12 ปี ผู้ใหญ่อายุ 20 กว่าทำอะไรเด็กผู้หญิงคนนั้นนะ พวกเธอฟังแล้วก็ไปเล่าให้พ่อแม่ ฟังด้วยนะ”

เขวชน 4 กล่าวว่า “ตอนที่หนูหนีออกมาจากบ้าน ประมาณติ 2 ตี 3 หนูเดินไปบนถนนคนเดียวค่ะ มีผู้ชายคนหนึ่งเขาโตแล้วค่ะ แต่เขาจับมอเตอร์ไซด์มาปาดหน้าหนูแล้วก็ถามว่า จะไปไหนน้องไปกับพี่ไหม หนูบอกว่าไม่ไปค่ะ แล้วเขาก็ขับไปก็กลับมาตดหน้าหนูอีก หนูก็ไม่ไป มาอีกหลายครั้งค่ะ หนูก็เลยไปแอบตรงต้นไม้ เขาหาไม่เจอเขาก็เลยขับไปเลย ปลอดภัยจากการแอบค่ะ”

เขวชน 6 กล่าวว่า “ขนมบางครั้งที่เขาให้ เขาอาจจะใส่ยาสลบลงไปด้วย”

เขวชน 3 กล่าวว่า “ที่เมียนมาร์เขาจะใส่ยาสลบในหนังยางตลอดเลย พวกหนูไปโรงเรียนเขาจะเอาหนังยางโยนใส่แบบนี้ พวกหนูเวลาไปเรียนก็จะพกมะนาวไปด้วยตลอดเลย มะนาวทามันจะหายค่ะ”

เขวชน 6 กล่าวว่า “แล้วก็จะมีคนให้ขนมช็อคโกแลตด้วยนะครับ แต่ข้างในจะเหล็กแหลม ๆ อยู่ข้างใน พอเรากินไปก็จะติดคอ มีข่าวที่ประเทศอื่นด้วยนะ”

เขวชน 1 กล่าวว่า “พี่กับหนูนอนอยู่ข้างบน ข้างนอกมีผู้ชายตัวดำใส่ชุดสีดำเยอะมาก ๆ เลยมา ไม่รู้ว่าใครพี่สาวเลยบอกให้ลุกไปดู ก็เห็นพวกผู้ชายนั้นหาอะไรก็ไม่รู้ เรียกพ่อกับแม่แล้วก็พี่ชายให้ไปไล่เขาแล้วเขาก็แอบอยู่ พ่อไล่ไปคนพวกนั้นก็วิ่ง แล้วก็ได้ยินเสียงเค็กร้อง ตอนสามโมงเย็น หนูหุงข้าวอยู่ มีผู้ชายคนหนึ่งหน้าตาน่ากลัวเข้ามา เขาก็ถามว่าพ่อกับแม่ไปไหน หนูบอกว่าไปทำงาน เขายืนแล้วก็ดูทั้งวันเลยไม่ไปไหนเลย แล้วเขาก็กลับเข้าไปในป่าต่อ บอกพ่อกับแม่ให้รู้เขาก็เลยให้ย้ายบ้านเลยไม่ให้อยู่”

บุญพงษ์ กล่าวว่า “หลังจากถูกพายุซัดมาที่เกาะ เราก็ต้องขึ้นภูเขา แล้วก็ตอนเรานั่งคุยกันให้พูดคุยถึงสิ่งที่เรามาเจอกันด้วย”

กิจกรรมที่ 2: เยาวชนแปลงร่างสำหรับฉากปิศาจที่จะมาโหมยสิทธิหรือสิ่งที่จำเป็นในชีวิตของเยาวชน
ในฉากสุดท้าย เยาวชนใช้ร่างกายแปลงร่างเป็นปิศาจรูปต่างๆและเป็นมายูนิกอร์น

บุญพงษ์ ถามเยาวชนทั้ง 6 คนว่า “ถ้าเราจะจินตนาการปิศาจตัวหนึ่งที่มันขโมยสิทธิของเราไป คิดว่า
ปิศาจตัวนั้นมันจะขโมยอะไรเราไป”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “เขาจะขโมยความดีของคนอื่น ความฝันของคนอื่น และก็ขโมยพรของคนอื่น”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ขโมยร่างกายของเราหมดเลย ขโมยสิทธิที่เราเป็นเด็กไปหมดเลย และก็ขโมยพรของเราไป
หมดเลย”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “ขโมยไส้ไปกินคะ ขโมยใจของเราไป ขโมยเสียงของเรา”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “ขโมยเสื้อผ้า ขโมยอาหารและขนมของกินเอาไปหมดเลย ขโมยพี่ที่เรารัก”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ขโมยคนที่เรารัก ขโมยสิ่งที่ดีๆ ไป”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “ขโมยเวลาที่เรามีความสุข ขโมยเพื่อนรักไป ขโมยหัวใจคะ”

บุญพงษ์ กล่าวว่า “ซั่มวันนี้เราเรียนรู้อะไรบ้าง”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “วันนี้ซั่มเหนื่อยมาก เสียงไม่ค่อยมีแล้ว แต่ก็พัฒนาขึ้นคะ ทำให้ได้รู้ว่าเวลาทำตัวละครให้
ทำไปเลยไม่ต้องไปคิดอะไรมาก”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “วันนี้ไม่ค่อยเหนื่อยเลยคะ วันนี้ชอบมากเวลาเล่นละคร หนูตั้งใจมากที่สุดท้ายก็ทำได้ดีคะ
น้อง ๆ ทุกคนไม่ทะเลาะกันเลย ขอให้เป็นอย่างนี้ไปตลอดเลยนะคะ”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “วันนี้ทำได้ดีมาก ๆ คะ แต่ว่าทำเสียงแล้วเจ็บคอสุดๆ เลยคะ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ผมไม่ค่อยโอเคตรงที่ผมซั่ม ผมผิวด้วย ก็จะกลับไปจำรับ รู้สึกพัฒนาขึ้นเยอะเลยคะ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “วันนี้โอเคคะ แต่เจ็บคออย่างเดียวนะ เจ็บคอมากคะ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “วันนี้ทำดีคะ เมื่อวานหนูไม่มาแต่ก็ซั่มได้คะ หนูซั่มไปเลยคะ”

บุญพงษ์ กล่าวว่า “วันนี้เรามีการต่อสู้กับปิศาจ ซั่มนี้มันพูดถึงเรื่องคนที่ขโมยสิทธิของเรา รู้สึกยังงัยกับซั่มนี้”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “รู้สึกตัวเองก็มีความสร้างสรรค์มากเลยคะ”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “รู้สึกเหมือนเขาเอาคนที่เรารักไปจริงๆ เลยคะ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ถ้าจัดเขาได้ดีคะ เขาจะได้ไม่ขโมยสิทธิของคนอื่นอีก”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “สิ่งที่เราพูดออกมาเราก็ได้พูดมาจากใจ เราดีใจที่เราได้พูดออกมา”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “ตอนพูดไม่ได้คิดเลยคะ พูดออกมาทั้งหมดจากใจเลย ไม่มีการต้องคิดเลย”

บันทึกทีมวิจัย

บุญพงษ์ พานิช (2 พฤษภาคม 2562) ให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมต่างๆ ในครั้งนี้เป็นการเล่นแบบต่อเนื่อง เยาวชนไม่คิด สนุก อยู่กับเรื่องราวและเล่นไปกับเรื่องราว เหมือนละครพอทำไปเรื่อย ๆ ทำให้เขารู้สึกกระตุ้น แล้วอยากจะพูดออกมา คิดว่าวันนี้เป็นวันที่มองเห็นว่าเขาถูกกระตุ้นโดยกระบวนการละคร”

**ครั้งที่ 27-30: วันที่ 8, 9, 10, 13 พฤษภาคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้าน
คำพร้าว**

เยาวชนพัฒนาการเคลื่อนไหวกับศิลปินอาสาที่ทำงานด้านการเคลื่อนไหวเพื่อให้ร่างกายของเยาวชน ชัดเจนยิ่งขึ้นในการเล่าเรื่อง คนศักดิ์ นักรบพัฒนาจากการต่อสู้ของเยาวชน โดยในฉากปีศาจให้เยาวชนแต่ละต่อชกตีลังกาม้วนตัวหรือจะสู้เท่าที่ศักยภาพของเยาวชนจะสู้ได้ พร้อมผนวกไปกับศิลปะด้วยเพื่อให้งานที่อยู่บนเวที มีมิติและมีลีลาที่ขยายสิ่งเหล่านั้นออกมาเพราะเด็กจะตื่นเต้นเมื่อเขาได้ทำอะไรที่เกินกว่าชีวิตประจำวันของเขาได้ทำและค้นพบอะไรที่มันเกินข้อจำกัดของเขาไป

บันทึกของทีมวิจัย

ทีมวิจัยเห็นว่าพลังงานของเยาวชนดีขึ้น เยาวชนตั้งใจขึ้นอย่างเห็นได้ชัด พอได้ลองซ้อมพร้อมกัน 6 คน แล้วดีขึ้น เห็นได้ชัดว่าทุกอย่างไปในทิศทางเดียวกัน ท่าทางต่าง ๆ นักแสดงเมื่อรู้สึกจริงใจจะทำให้คนดูดูแล้ว รู้สึกร่วมไปกับนักแสดง การซ้อมครั้งนี้ทำให้ครึ่งเรื่องแรกดีขึ้นเยอะมาก

ครั้งที่ 31: วันที่ 14 พฤษภาคม 2562 (6 ชั่วโมง) หอประชุมโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านคำพริ้ว

เยาวชน Run through ทั้งเรื่องโดยมีคิวเพลงจากชุดมิวสิกวิดีโอและการเคลื่อนไหวร่างกาย ละครมีชื่อว่า มหาสมุทรสุดขอบฝัน เรื่องราวของละครเกี่ยวกับการผจญภัยของเยาวชนทั้ง 6 คนที่เล่นเรืออยู่ในทะเลกว้างไปจนถึงเกาะแห่งหนึ่ง เยาวชนจึงสร้างบ้านที่ปลอดภัยเพื่อให้เยาวชนอยู่อาศัยได้อย่างมีศักยภาพ มีความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและชีวิตของเพื่อน ในตอนท้ายเยาวชนได้ต่อสู้กับปิศาจที่ต้องการขโมยสิ่งของและสิทธิที่เป็นขั้นพื้นฐานของตนไป เยาวชนช่วยกันสู้จนชนะจึงได้ขอพรจากมายูนีคอร์นด้วยความหวังว่าพรทั้ง 6 ประการจะเป็นจริง ละครเรื่องดังกล่าวพูดถึงหลักสิทธิเด็ก 4 ประการ ได้แก่ การอยู่รอด การได้รับความคุ้มครอง การพัฒนาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนโดยรัฐนั้นๆ

บันทึกของทีมวิจัย

บุญพงษ์กล่าวถึงการทำงานกับเยาวชนกลุ่มนี้ว่า “เด็กๆ กลุ่มนี้เขามีความพร้อมอยู่บ้างที่จะพูด กล่าวที่จะพูดออกมา ในแง่เรื่องการแอดดิงหรือในแง่การเรียนรู้ทางละครจะค่อนข้างเร็ว การเคลื่อนไหวค่อนข้างจะเต็มที่เสียงดังฟังชัด มันทำให้การทำงานเข้ามามีเร็วขึ้นแต่เนื่องด้วยความเป็นตัวเด็กมันทำให้มีข้อจำกัดอยู่หลายอย่าง เช่น ทำร่วมกันก็มีทะเลาะกันบ้างแต่เขาก็พยายามจะจัดการกัน ปรับเข้าหากันก็ลงตัวได้เร็วก็เลยทำให้มองเห็นเรื่องสิทธิ ตัวเด็กเองมีความอยากที่จะเล่าเรื่องตัวเองประมาณนี้ เขาอยากเล่าเรื่องของเข อาจจะอุปสรรคเรื่องภาษา ความเข้าใจกันแต่ถ้าเป็นภาษาของเขาเองก็จะเร็วขึ้น สำหรับผมเด็กกลุ่มนี้ผมรู้สึกที่น่าสนใจมากและเขาพัฒนา

เป็นคณะละครได้เลย มันมีความหลากหลาย มีคนสนใจเรื่องเด่น เรื่องร้อง มีคนเสียงดังฟังชัด ร่างกายดี บางคนอาจจะกังวลเรื่องการพูดบ้าง แต่เมื่ออยู่รวมกันแล้วเป็นส่วนผสมที่เบบบ้างหนักบ้าง ถ้าเขามีโอกาสได้ทำอีกและพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ บางทีละครอาจจะทำให้เขาได้พูดในเรื่องใหม่ๆ หรือพูดได้มากขึ้น วันนี้ที่เราทำการเริ่มต้นให้เขามองเห็นว่ากิจกรรมทางศิลปะทางละครสามารถชวนคุย ชวนให้เขาอยากพูดอะไรบางอย่างได้มากกว่าเป็นแค่ความบันเทิงอย่างเดียว อย่างเขาวชน 2 วันนี้ก็เริ่มมีไอเดียเอาระดามาเขียนว่าเราพูดเรื่องบ้านที่ปลอดภัยกันดีกว่า

แรกๆ กว่าจะจนว่าต้องเข้าประเด็นมันนานมาก เด็กอาจจะไม่เคยลองทำแต่วันนี้พอเราได้ทำอีก เหมือนเด็กเข้าใจมากขึ้นว่าชินนี้ต้องพูดแล้วนะ พูดเรื่องนี้นะ พอเราเริ่มให้เด็กก็จะเข้าใจมันก็จะเข้าเรื่อง การทำงานครั้งนี้พยายามเอามาจากเด็กมากที่สุด พยายามจะไม่เขียนบทเองเลย เพราะมันเป็นสิทธิ์ของเขาให้เขาได้มีโอกาสดำพูด ถ้าสมมุติเราบอกเขาให้พูดแบบนั้นแบบนี้จะกลายเป็นว่าเราไปสร้างกรอบบางอย่างให้เขา แต่เป็นบทละครต่างหากที่จะทำให้เขารู้ว่าอันนี้ต้องเสียงดังเพราะเขารู้สึกว่าอยากพูด ได้พูด มันก็ชวนให้เขาได้แชร์ มันเป็นการทำงานที่หยาบจับมากกว่าที่เราเห็นมุมนี้ต้องรีบนำมาใช้เพราะฉะนั้นละครเรื่องนี้มันก็จะมีความกว้างๆ แล้วก็มีสับเซตต่าง ๆ ที่เขาได้พูด เป็นการdeviceที่ทำงานกับเด็ก เป็นการใชจิตวิทยากับเด็กด้วย อย่างเด็กที่เราเคยทำงานด้วยก็ไม่ใช่actorหรือเป็นเด็กที่สุดุดอด เพราะเราเลือกมาจากที่เขาอยากพูดก่อนอันดับที่หนึ่ง อันที่สองคือเราไปโรงเรียนแล้วหยาบจับธรรมชาติของเขาว่าแต่ละคนมีธรรมชาติยังไง มีข้อดียังไง แล้วลองมาdevicingแบบเขาให้เขาพูด สำคัญคือต้องเวิร์คช็อป ต้องคิดอาวุธให้เขาก่อนเพราะไม่งั้นจะไปไม่ถูก บางทีถ้าเขาพูดเราอาจจะได้อะไรที่มันเซอร์ไพรส์หรือเป็นตัวเขามาก ๆ ในระหว่างที่เราทำงาน

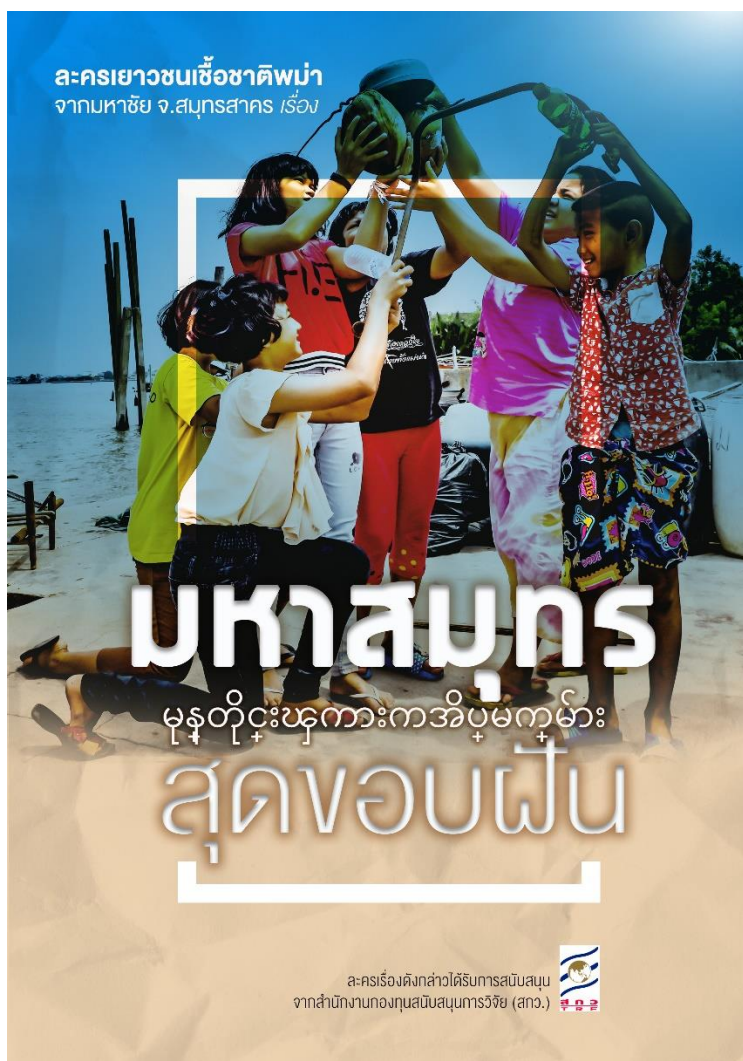
ผู้วิจัย ถามว่า “แต่ในขณะเดียวกันน้องก็มีการรอบในด้านสิทธิเรื่องการอยู่รอด สิทธิเรื่องการพัฒนาด้วยใช่ไหมคะ”

บุญพงษ์ กล่าวว่า “ใช่ครับก็จะมีเรื่องนี้อยู่ ในขณะที่ทำเราก็ไม่ได้ไปบอกว่าต้องเข้ากรอบที่เขา mínะ เราจนเขาว่าเขาอยากพูดอะไร จนเขาว่าในฐานะที่เขามีความเปราะบางแบบนี้เขาน่าจะมีประเด็นอะไรที่เขาอยากจะพูดมัย แบบนี้มากกว่า คือเราต้องไปเป็นเด็กเอาเด็กเป็นหลักในการทำงาน แล้วมันก็จะนำไปสู่ TIE ได้ อย่างในตอนท้ายมันนำไปสู่ประเด็นนี้ะ เรามาคูกันหาทางออกร่วมกันมัย ตัวเขาเองก็เป็น DIE ด้วยวิธีการdevicing อยากให้productออกมาดีก็เลยมาคุยกับอาจารย์แล้วก็ชวนน้องที่ทำระบำมาช่วย เพราะอยากให้เด็กมีครูที่เก่งและพาเขาไปไกลกว่านี้จะเป็นประโยชน์สำหรับเขาคับ

ผู้วิจัย ถามว่า “แล้วถ้าเทียบกับกลุ่มที่แล้วที่ทำงานกันมา เป็นยังไงบ้าง”

บุญพงษ์ กล่าวว่า “กลุ่มที่แล้วจะซำกว่ากลุ่มนี้หมายถึงว่าน่าจะจะได้ประเด็น กว่าจะให้เขาพูดออกมา ไม่รู้ว่าเป็นความกังวลของตัวเองด้วยรีเปล่าที่เราไม่เคยทำงานกับเด็กแบบนี้ เลยเหมือนรู้สึกว่ามันไปซ้ำ แต่วิธีการ

เหมือนกันคือเริ่มติดอาวุธก่อนเพราะวางกรอบการทำงานไว้ว่าการเล่นละครเดี่ยวๆ ต้องมีอาวุธไว้พร้อมใช้ เสียจะต้องได้ ความเชื่อ จินตนาการ เบสิคของละครต้องมี ถ้ามีครบจะได้ทำละครได้ กลุ่มที่แล้วจะมีความหวังมากกว่าจะทำเป็นmonologue เพราะเขามีประสบการณ์ประมาณนึงแล้วก็ในเรื่องที่เขาพูดมามันจริงมาก กลุ่มที่แล้วถ้าได้นะจะได้ความจริงเลย มันจะได้monologueที่ดีๆเลย เสียหายมาก monologueบางคนแบบอยู่เลย ไม่ต้องทำอะไรเยอะเลย เหมือนละครผู้ใหญ่ไปเลย วิธีการมันก็เลยแตกต่างกันในขั้นตอน โปรดักชั่น คือเขามีโอกาสใช้ละครในการพูดสิ่งนี้เพื่อจะได้บอกบางสิ่งให้กับคนที่มาดู คนดูก็อาจจะเห็นว่ามันไม่ใช่แค่ปัญหาของคนเดียว นี่ก็มันเป็นปัญหาระดับuniversalเลยนะ มันสิทธิ์ของเขามันควรจะพูดอะไรแบบนี้ครับ ซึ่งถ้ามีเวลาหรือน้องมันคงพอมันน่าจะไปได้ ก็เสียหายมากๆ พอเปรียบเทียบกับกลุ่มนี้มันก็ยากง่ายแตกต่างกัน กระบวนการ พื้นฐานของเขา ตอนเจอกลุ่มที่2รู้สึกสบายใจมากกว่าเพราะกลุ่มแรกเขามีเรื่องส่วนตัวค่อนข้างมาก เหมือนเขาโตเป็นวัยรุ่นแล้ว เขาอาจจะไม่ได้มุงมาทางนี้แล้ว อาจจะไปทางเรื่องการทำงาน เรื่องของชีวิต แต่ว่ากลุ่ม2นี้ยังเป็นวัยที่น่าทำละคร มันก็เป็นสีสันครับ”

ร่างโปสเตอร์ของละคร

การแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า

ทีมวิจัยเริ่มนำละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าแสดงในตำบลห้วย จังหวัดสมุทรสาครจำนวน 5 รอบ ที่มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรีและกรุงเทพฯจำนวน 4 รอบ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2562 เป็นต้นไป

การแสดงรอบที่ 1 วันที่ 17 มิถุนายน 2562 ช่วงบ่ายที่โรงเรียนวัดใหญ่จอมปราสาท ตำบล จังหวัดสมุทรสาคร

เยาวชน 5 กล่าวว่า “นี่คือครั้งแรกที่แสดง ในใจอยากหวัระมากแต่ก็กลัวไว้ เพราะถ้าหวัระออกไปก็จะพังหมด เกร็งขาเอาไว้กลัวครูเป่าว่า”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ครั้งแรกที่แสดง ข้างล่างคิดเยอะมากเลย กลัวเพื่อนล้อ พอแสดงแล้วไม่กลัวอะไรเลย เพื่อนๆ เขาหวัระเพราะว่าคงตลกๆ หน่อย หน้าของเราที่แสดงให้สวยและดีที่สุด มีผิคนิดน้อยเพราะคือครั้งแรกที่แสดง มีผิคนิดน้อยค่ะ”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “วันนี้ไม่กล้าแสดง กลัวผิคนะ พอทำสมาธิมันอยู่แป๊บเดียวแล้วก็อยากจะหวัระ แต่ก็ทำไปได้ค่ะ”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “แรกๆ ไม่ได้อยากหวัระแต่เพื่อนอยากหวัระ เลยหวัระตาม แสดงปุ๊บผมพยายามทำให้เต็มที่เลย”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “ครั้งแรกๆทำได้ แต่ตอนที่ปีศาจเขาไม่มีเสียงจะร้องอีกเพราะต้องเสียงดังมาก ทุกคนก็หวัระขึ้นมา ก็อารมณ์ไม่ดีขึ้นมาเลยไม่รู้ทำไม”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “วันนี้มีผิบบ้าง ตอนเดินไปชนเก้าอี้ เผลอหวัระขึ้นมา ตอนพายุพัดเรือไปทุกคนสลับไป ทุกคนหวัระเต็มเลย แต่เราก็อดทนไว้ไม่หวัระ เราต้องคิดว่าเราต้องทำให้ได้ อันไหนพี่เขาทำไม่ได้หนูก็ช่วยทำค่ะ”

เยาวชน 3 กล่าวเสริมว่า “เรื่องนี้แต่งมาจากเด็ก ๆ ทุกคน เด็กทุกคนมีความฝัน อยากถามน้องๆ มีความฝันมั๊ยคะ อยากเป็นนักร้อง คุณหมอ หลายๆ แบบ ถ้าอยากให้ความฝันเป็นจริงเราต้องสู้ต้องทำนะค่ะ ถ้าเราไม่สู้เราก็จะ

ไม่ได้ไปไหน ถ้าเวลาซ้อมเวลาเรียนเราไม่ตั้งใจ เราก็ไม่สามารถขึ้นชั้นได้ อยู่แต่ที่เดิม อยากบอกน้องๆ ว่าถ้าอยากให้ความฝันเป็นจริง เราต้องสู้ล่ะะ วันนี้ครั้งแรกที่แสดง 3 เดือนที่ผ่านมาเรารับมาซ้อมละครมาก

ผู้ชมในรอบการแสดงนี้สะท้อนสิ่งที่ได้จากการชมละครว่า

ครู 1 กล่าวว่า “นักแสดงทุ่มทุนมากครับ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เขาได้พัฒนาตัวเอง สะท้อนมุมอีกด้านหนึ่งที่เก็บเอาไว้ข้างในตัวเอง อย่างน้อยๆ ก็ได้พัฒนาตัวเองครับ”

ครู 2 กล่าวว่า “ดีค่ะ ดีที่ให้โอกาสนักเรียนมาทำตรงนี้ ไม่ได้แยกคนไทยกับคนพม่า เสียใจมากนักเรียนอยากอยู่กับพ่อแม่ไม่ได้ อยู่ไม่ก็คิดว่าจะเก่งขนาดนี้ ไม่เคยดูด้วย” ประเด็นที่ชอบคือ “ตรงขอให้อยู่กับครอบครัว ขอให้ความฝันเป็นจริง อันนี้ดีมากค่ะ”

บันทึกของผู้วิจัย

เยาวชนแสดงกันได้ดี มีที่เงินอายุเพราะเป็นรอบแรก มีเยาวชนหลายคนทำได้ดีมากไม่น่าเชื่อว่ารอบแรกจะทำได้ขนาดนี้ รอบนี้แตกต่างจากที่ซ้อม ทุกคนอยู่กับสถานการณ์ดีมาก เวลาที่เยาวชนฝึกเยาวชนมีวิธีการแก้ไข โดยตั้งสติให้ดีแล้วก็ทำไปแบบนั้น เมื่อหลุด หรือมีปัญหา ก็คิดว่าตัวเราทำดีมากแล้ว บอกตัวเองว่าทำให้ดี ในใจบอกตัวเองอยู่เสมอว่าต้องมีสติ เวลาที่ร้องเพลงเสียงสั่น เยาวชนจะมองขึ้นไปข้างหน้าเพราะถ้ามองคนจะหัวเราะและบอกกับตัวเองว่าไม่หัวเราะ และพยายามทำให้ได้

การแสดงรอบที่ 2 วันที่ 24 มิถุนายน 2562 ช่วงเช้าที่ศูนย์ผู้อพยพย้ายถิ่นนักเรียนอุณาโลม
จังหวัดสมุทรสาคร

นักแสดง สะท้อนหลังจากแสดงว่า

เยาวชน 3 สะท้อนว่า “รู้สึกดีใจที่มาแสดงให้ทุกคนดูค่ะ ทุกคนตั้งใจดูมาก”

เยาวชน 4 สะท้อนว่า “อยากบอกเพื่อนๆ ทุกคนค่ะว่าเราเป็นเด็กบนโลกนี้เรามีสิทธิ์ที่จะทำอะไรก็ได้”

เยาวชน 5 สะท้อนว่า “ถ้าใจอยากเป็นอะไร โत्मาก็เป็นให้ได้”

บุญพงษ์จึงถามเยาวชนกลับว่า “ทำยังไงเราถึงจะเป็นให้ได้”

เยาวชน กล่าวว่า “พยายาม”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “อยากบอกน้องๆ ทุกคนว่า บนโลกนี้ใครๆ ก็มีความฝัน เราต้องสู้แม้ว่าจะมีอุปสรรคมาขวางก็ตาม”

ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงตนเองจากการแสดงละคร

เยาวชน 4 สะท้อนว่า “เปลี่ยนค่ะ ตอนแรกก็ไม่มีอะไร แต่พอซ้อมไปคิดว่าจำไม่ได้ พอถึงจุดนี้เราก็จำได้ทุกอย่างเลยค่ะ แม้ว่าจะยากแค่ไหน

เยาวชน 2 สะท้อนว่า “เปลี่ยนไปเยอะเลยค่ะ มีความรู้เยอะขึ้น สิ่งที่เราอยากเป็นต้องทำให้ได้อย่างนั้นค่ะ”

เยาวชน 4 สะท้อนว่า “ตอนแรกๆ ตนเองมาเล่นละครแล้วไม่รู้เรื่องอะไรเลย พูดภาษาไทยไม่ได้ด้วย คุณคนนี้ไป คนนั้นไป ก็ทำได้ค่ะ”

ผู้ชมสะท้อนถึงประโยชน์ที่ได้จากการชมละครว่า

ผู้ชม 1 กล่าวว่า “คิดว่าเด็กๆ เข้าใจนะคะบางส่วน แต่เด็กเล็กๆ ไม่แน่ใจว่าจะได้มัย มีเด็กหลายคนที่ไม่ค่อยกล้าพูด แต่เด็กคนสุดท้ายเนียเค้าพูดนะว่าเขามีความฝันอยากจะเป็นพยาบาลเพราะอยากใส่ชุดพยาบาล อยากช่วยเหลือผู้อื่น ในเรื่องของการทำความฝันในชีวิตให้เป็นความจริงทางศูนย์เห็นว่าน้องไปทำงานและเก็บเงินเรียนต่อไปเรื่อยๆ คิดว่าน่าจะทำได้ค่ะ มันอยู่ที่ตัวของเด็กเลยคะ ถ้าเราตั้งใจทำอะไรก็จะสำเร็จได้ ศูนย์จะสอนเสมอเรื่องแนวความคิดที่จะอยู่ในสังคม บางครั้งเวลาเราไปเยี่ยมบ้านเราก็ถามเขาว่าอยากจะอยู่พม่าหรืออยากอยู่เมืองไทย บางคนอยากกลับพม่า บางคนอยากอยู่ไทย เพราะคิดว่าเมืองไทยใช้ชีวิตได้ง่ายกว่าที่นั่น”

บันทึกทีมวิจัย

บุญพงษ์เห็นว่าต้องระวังเรื่องการซ้อมละครบ่อยๆ แล้วเยาวชนจะเริ่มทำเหมือนหุ่นยนต์ เล่นเป็นนิสัยใช้ร่างกายเป็น (Automatic) ออกได้จนความจริงใจในการแสดงหายไป เพราะฉะนั้นเยาวชนต้องฟังเยอะๆ มองเห็นให้เยอะๆ ที่จะทำให้ละครของเยาวชนจริงในรอบการแสดงทุกๆ รอบ

ผู้วิจัยเห็นความเปลี่ยนแปลงในตัว of เยาวชน 1 ว่ามีความนิ่งขึ้นจากตอนที่ซ้อมละคร เยาวชน 1 เตรียมพร้อมเริ่มที่จะร้องเพลงในทุกๆ ตอนและมีความมั่นใจมากขึ้น

การแสดงรอบที่ 3 วันที่ 10 กรกฎาคม 2562 ช่วงเช้า ที่ศูนย์วัดเทพนรรัตน์ จังหวัดสมุทรสาคร

ในส่วนของผู้ชม คุณครู 1 : ดุละครนี้สื่อความหมายว่า ความสามัคคีกัน เพื่อนช่วยเพื่อน ถ้าการแสดงนี้มีต่อก็จะดีมากครับ ละครนี้ดีมากครับ นักแสดงกล้าแสดงออกมากเลย ถ้าทำต่อมันจะดีมากเลยครับ ขอบคุณทีมงานทุกท่านครับ ที่ทำให้เด็ก ๆ ของเรามีความรู้

ผู้ชมละคร 1 สะท้อนว่า “การแสดงวันนี้ดีมากเลยครับ บ่งบอกว่าเด็กในมหาชัยมีสิทธิอะไร เด็กเรามีความฝันได้ ไม่มีใครมาปิดกั้นความฝันของเขาได้ครับ ดีใจครับ เด็กๆจะได้เอะเขียงอย่าง”

ผู้ชมละคร 2 สะท้อนว่า “ละครเนี่ย เด็กๆ จำง่าย ถ้าเป็นละครเด็กจะจำได้และนี่ถึงตลอด ทำสมาธิได้ด้วย ถ้าเป็นละครจำได้เป็นท่อนเลย”

การแสดงรอบที่ 4 วันที่ 10 กรกฎาคม 2562 ช่วงบ่าย ที่มูลนิธิแสงเทียน จังหวัดสมุทรสาคร

เยาวชนสะท้อนหลังจากการแสดงว่า

เยาวชน 3 กล่าวว่า “รู้สึกดีใจที่มาแสดงให้ทุกคนดูค่ะ ทุกคนตั้งใจดูมาก”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “อยากบอกเพื่อนๆทุกคนค่ะว่าเราเป็นเด็กบนโลกนี้เรามีสิทธิ์ที่จะทำอะไรก็ได้”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “ถ้าใจอยากเป็นอะไร โत्मาก็เป็นให้ได้”

บุญพงษ์ถามว่า “ทำยังไงเราถึงจะเป็นให้ได้”

เยาวชนทั้ง 6 คน กล่าวว่า “พยายาม”

เยาวชน 2 กล่าวกับผู้ชมละครว่า “อยากบอกน้องๆทุกคนว่าบนโลกนี้ใครๆก็มีความฝัน เราต้องสู้แม้ว่า จะมีอุปสรรคมาขวางก็ตาม”

ผู้ชมกล่าวถึงละครเรื่องนี้ว่า

ผู้ชม 1 กล่าวว่า “ละครนี้สื่อความหมายว่าความสามัคคีกัน เพื่อนช่วยเพื่อน ถ้าการแสดงนี้มีต่อก็จะดีมากครับ ละครนี้ดีมากครับ นักแสดงกล้าแสดงออกมากเลย ถ้าทำต่อมันจะดีมากเลยครับ ขอบคุณทีมงานทุกท่านครับ ที่ทำให้เด็ก ๆ ของเรามีความรู้”

ผู้ชม 2 กล่าวว่า “ดีใจมากค่ะ น้อง ๆ นักแสดงก็เก่งมากค่ะ คุณครูอยากให้เด็กของเราทุกคน มีสิทธิในการอยู่ในประเทศไทยเหมือนกับคนไทย เขาจะได้มีอนาคตที่สดใสค่ะ”

เนื่องจากวันนี้ละครแสดงถึง 2 รอบในวันเดียวกัน เยาวชนจึงสะท้อนประสบการณ์การแสดงทั้ง 2 รอบของตนว่า

เยาวชน 3 กล่าวว่า “รอบแรกและรอบสองสนุกค่ะ ตอนนี้อยู่สบายแล้ว รอบนี้ตนพัฒนาเรื่องสมาธิ เพราะ เมื่อเข้ายิมบ่อย ตอนนี้อยู่สบายแล้ว”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ได้รู้จักเพื่อนเพิ่มมากขึ้นครับ รู้สึกดีครับ เราไปไหนก็มีแต่คนรู้จักเรา รอบเช้าแสดงผิดพลาดนิดเดียวเพราะว่าหิวข้าว ตรงที่ผมจะบอกความฝัน ผมลืมโชว์มือ ตอนบ่ายผิดพลาดตรงที่มาแล้วแล้ว ผู้หญิงคนหนึ่งเขาลงไปนอนกอด ผมยังไม่ได้พูดเรื่องพายุเลย”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “ตอนเช้าหนูทำได้ดีค่ะ เพราะหนูนั่งสมาธิเมื่อวาน หนูเลยไม่ยิม ตั้งสมาธิไว้ วันนี้หนูไม่หิวระะไว้อดทนไว้ ถ้าหิวระะมันจะไม่สนุกค่ะ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “วันนี้ทำได้ดีค่ะ วันนี้เจอคนร้องไห้ คนหิวระะ ถ้าพวกเราตั้งใจทำ พวกเขาจะรู้สึกแบบนั้น เจอทั้งสองรอบเลย”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “วันนี้รอบแรกหนูคิดว่าทำได้ค่ะ รอบสองเก๋อ๊มันเสียงดังไปหน่อยค่ะ วันนี้ไม่เหมือนรอบอื่นคือ หนูตั้งใจมากขึ้น ทุกอย่างหนูจำไว้และทำให้ได้ค่ะ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “รอบแรกมีผิดเยอะ รอบสองไม่มีผิดค่ะ รอบแรกผิดตรงสร้างบ้าน รอบที่สองก็แก้ไขให้มันตามที่ซ้อมไว้ ส่วนตอนร้องเพลงจะพัฒนาให้ดีกว่านี้ค่ะ”

บันทึกทีมวิจัย

บุญพวยห์เห็นข้อที่จะจำกัดศักยภาพของนักแสดงว่าอยู่ในรอบหลังๆ สิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยสำหรับนักแสดงคือพูดไปแล้วไม่ได้สื่อสารเพราะนักแสดงไม่ได้รู้สึกก่อนที่จะพูด ดังนั้นสิ่งที่นักแสดงจะแก้ไขคือทำให้ทุกอย่างเหมือนเป็นสิ่งที่นักแสดงไม่เคยเจอมาก่อน วันนี้บางฉากเหมือนเยาวชนชินกับมันจนความจริงหายไป เยาวชน

ต้องฟังเยอะๆ ฟังให้มากขึ้น เยาวชนจะต้องพัฒนาตัวเองขึ้นทุกวัน พยายามรับมือกับสิ่งที่ไม่คาดคิด ซึ่งเยาวชน 2 ได้เสริมบุญพียงว่าตัวของเยาวชนจะต้องเริ่มจากตัวเอง เวลาที่แสดงตัวเราต้องสนใจคนที่แสดงด้วยกัน

บุญพียงจึงให้เด็กๆ มาทำสมาธิด้วยวิธีแบบทางพุทธ วิธีของหลวงปู่เทียน การเคลื่อนไหวแบบ 14 จังหวะ ให้เขาแชร์ว่าในแต่ละโมเมนต์ที่เขาสามารถตามร่างกายได้เกิดอะไรขึ้น โดยเยาวชนทั้ง 6 คนบอกว่าวิธีดังกล่าวทำให้เขาเห็นตัวเองชัดขึ้น บุญพียงจึงให้เยาวชนนำไปเทียบกับการแสดงเพราะปัญหาของเยาวชนคือใจไม่ได้อยู่ในที่ที่ทำงานอยู่ข้างนอกก็ต้องคอยตามการเป็นตัวละครไปเรื่อยๆ แล้วก็ให้นั่งสมาธิ อบรมลมหายใจ ระหว่างที่กำลังหายใจให้เยาวชนตามความคิดของเขาไปว่ามันไปถึงไหนได้บ้าง ให้พามันไปที่โล่งๆ เช่น บางคนอาจจะกังวลว่าเรื่องต่างๆ ให้เยาวชนไม่คาดคิดว่าจะไม่คิดแต่เป็นการคิดเรื่องอื่นแล้วค่อยๆ กลับมาเรื่องเดิม พอทำแล้วมันก็เป็นเรื่องของการฝึกฝนเพราะมันเป็นเรื่องธรรมดาที่เราไม่ค่อยได้ฝึก

การแสดงรอบที่ 5 วันที่ 18 กรกฎาคม 2562 ช่วงเช้า ที่ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย มอญ วัดโคก จังหวัดสมุทรสาคร

เยาวชน 2 สะท้อนเกี่ยวกับการแสดงในรอบนี้ว่า “ทุกคนเด็กไทยหรือเด็กข้ามชาติทุกคนมีความฝันค่ะ ทุกคนอยากเป็นสิ่งที่ตัวเองอยากได้ เหมือนกับเรื่องนี้เกี่ยวกับเด็กทุกคนค่ะ ถ้าไปไหนมาไหนอย่าทิ้งกัน เด็กทุกคน

มีความฝัน ต้องดูแลกันอย่าทิ้งกันค่ะ เป็นเพื่อนกันกินข้าวหม้อเดียวกัน ถ้าไม่สนใจกันมันก็จะไม่มีประโยชน์ค่ะ เวลาอยู่ด้วยกัน”

ครูที่ศูนย์ของวัดโคก 1 กล่าวถึงละครว่า “มีประโยชน์ต่อแรงงานเพื่อนบ้านครับ เขามีประสิทธิภาพในการแสดงสูงมาก ละครที่เขาแสดงออกมา ทุกคนต่างมีความฝัน ไม่ว่าจะหวังสูง หวังน้อย ตอนที่ปีศาจมันมา มันจะเข้ามาในตอนที่เราใกล้ประสบความสำเร็จ ถ้าคนที่ไม่มีความอดทนมากพอกับปัญหานั้น อาจจะท้อเหนื่อย แล้วก็ละทิ้งไป แสดงให้เห็นว่าต่อให้เราเจออุปสรรคแค่ไหนก็ตามมันจะมีทางออก ผมชอบตรงที่ว่าเขากล้ารับซึ่งมันอยู่ในวัยที่ผมไม่คิดว่ามันจะเกิดขึ้นได้ ผมอยากให้แรงงานเพื่อนบ้านของเราเห็นสิ่งที่เด็กทำในวันนี้เพราะมันมีประโยชน์ต่อประเทศของเขา”

ครูที่ศูนย์ของวัดโคก 2 กล่าวถึงละครว่า “ละครเป็นการโชว์ความสามารถเด็ก มีตอนที่เขาต้องช่วยเหลือเพื่อน มันจริงนะ ถ้าเราไม่ช่วยเหลือกันเองมันไม่มีทางรอด ละครแสดงให้เห็นถึงพลังสามัคคี ถ้าเขาไม่ร่วมมือกันงานอะไรก็ไม่สำเร็จ เขาจะเห็นแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตต่อไป”

บันทึกทีมวิจัย

บุญพงษ์เห็นว่าตอนนี้เยาวชนเริ่มเข้าใจการซ้อม การซ้อมบ่อยๆทำให้เยาวชนพัฒนาขึ้น มีการแก้ไขพัฒนา เยาวชนกลุ่มนี้มีปัญหาเรื่องการควบคุมอารมณ์อยู่ เมื่อไหร่ก็ตามที่เยาวชนเอาอารมณ์มาเป็นที่ตั้งเยาวชนจะซ้อมละครไม่ได้ เยาวชนต้องดูวินัยตัวเองก่อนว่าดีรึยัง ส่วนใหญ่แล้วมันเกิดจากการที่ใจของเยาวชนขี้เกียจ ร่างกายก็จะขี้เกียจ ความตั้งใจเป็นสิ่งที่สำคัญ

ตอนนี้ร่างกายของเยาวชนขี้เกียจเกินไปเพราะการซ้อมที่บ่อยขึ้น ร่างกายไม่หมายความว่า ร่างกายและใจคือสิ่งที่มาก่อน พอร่างกายแข็งแรงแล้วการจัดการบนเวทีก็จะสบายขึ้น เมื่อไหร่ก็ตามที่ควบคุมตัวเองได้ สมาธิจะกลับไปสู่ตัวเอง ร่างกายจะไม่ขี้เกียจ จิตใจจะไม่ขี้เกียจ จิตใจของนักแสดงจะต้องไม่วุ่นวาย

อีกหลักที่สำคัญคือการฟัง ยิ่งฟังน้อยเรายังไม่รู้เรื่อง อย่าทำอะไรไปตามใจตัวเอง เยาวชนต้องตามใจตัวละครเพราะเราไม่ได้เล่นเป็นตัวเอง เพลงทุกเพลงต้องร้องเพราะมากๆ โดยเฉพาะเพลงไอ้เอเหมือนกับเยาวชน กำลังดูแลเด็กทารกอยู่แต่ในขณะเดียวกันเยาวชนก็ต้องมองไปที่ความฝัน เกาะที่เยาวชนอยากจะไป เพราะฉะนั้นเราต้องไปซ้อมไปแก้มานะ แล้วก็ต้องดูด้วยว่าการเคลื่อนไหวของเราที่ซ้อมมามันถูกต้องหรือเปล่า แล้วตอนที่

เล่าเรื่องก่อนพวกเขาทั้ง 6 คน ให้เว้นช่องว่างหน่อยแล้วค่อยพูดทีละขยเลย เหมือนเล่านิทานให้น้องๆฟัง เขาจะจะต้องทำให้เห็นภาพ ต้องให้เห็นภาพชัดขึ้นไปอีก เวลาที่แสดงไม่ต้องรีบ ค่อยๆเอามือลงช้าๆ ในสุดตอนจบก่อนแล้วค่อยหันไปหาเพื่อน เขาจะต้องอยู่ในความฝันให้นานที่สุด พูดช้าๆแล้วก็ชัดๆ ส่วนตอนจินตนาการไปไม่ต้องมองให้เห็นจริงๆ ภาพนี้เราจะต้องมองเห็นชัดสุดเพราะว่ามันเป็นฉากสำคัญของเรื่อง จะเป็นภาพที่มันน่าตื่นตระหนกใจมากและภาพนี้จะต้องเกิดขึ้นจากตัวเรา

บุญพงษ์ย้ำความสำคัญของการรู้สึกตัวว่าตั้งแต่เรตื่นนอนเลย เขาจะตื่นนอนแล้วจะมาเล่นละคร เขาจะต้องกลับมาที่การรู้สึกตัวก่อนก็คือการตั้ง โคมิโนตัวแรก ถ้าเราอยู่กับความกังวลใจแสดงว่าใจเราอยู่ที่อื่นไม่ได้อยู่ที่ ณ ตอนนี ให้กลับมาตั้ง โคมิโนที่หนึ่งใหม่เพราะฉะนั้นถ้าเราตั้ง ได้อย่างมั่นคงจะทำให้เขาพร้อมจุดแรกที่เขายืนจะเล่นจะต้องมั่นคง

การแสดงรอบที่ 6 วันที่ 23 กรกฎาคม 2562 ช่วงบ่าย ที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในรอบนี้มีการแสดงร้องเพลงจากเยาวชนของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ เพลง We are the world และ To Dream the Impossible Dream

ผู้ชมสะท้อนเกี่ยวกับละครว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ 1 กล่าวว่า รู้สึกว่าน้องจริงใจผ่านทางด้านสายตากการแสดงออก มันดูเป็นตัวเขาเองมาก เราเป็นคนดูเรารู้สึกว่ามันเป็นความจริงใจโดยที่ไม่ต้องใส่อะไรลงไปเลย มองแวตานั้นสิ่งที่ทำออกมาเรารู้ถึงความจริงใจของน้องได้เลยค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ 2 กล่าวว่า “ขอชื่นชมเด็ก ๆ มากเลย ตอนที่เราขอพรเป็นคำขอพรจากเราจริงๆ ใหมะ
เยาวชนทุกคนกล่าวว่า “จริงค่ะ/ครับ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ 2 กล่าวต่อว่า “จังหวะนั้นแหละ ตอนนั้นยังพูดไม่ออกอยู่เลย มันตื้นตันมากในสิ่งที่เด็กๆ
รู้สึก หวังว่ายูนิคอร์นจะมอบพรให้เราจริงๆ รู้สึกว่ามันเจ๋งมาก”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวว่า “กระบวนการของเรื่องนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีเด็กๆ โครงสร้างทั้งหมดมาจากเด็กๆ หมดเลย ทั้งเล่านิทาน ต่อเรื่อง ช่วยกันแชร์เรื่องเล็กๆ ของตัวเอง บางอันอาจจะพัฒนามาเป็นตัวละครต่างๆ ซึ่งยูนิคอร์นมาจากเยาวชน 3 หรือตัวละครอื่นๆ มาจากเขาหมด

บุญพงษ์ พานิช กล่าวเสริมต่อว่า “ละครเรื่องนี้พูดถึงเรื่องสิทธิ หลายคนอาจจะคาดหวังว่ามันจะต้องเป็นสิทธิที่ถูกบัญญัติเอาไว้แล้ว ผมคิดว่าอันนี้คำว่าสิทธิของเรานั้นกว้างขวาง สามารถตีความได้มากมาย สำหรับผมสิทธิพื้นฐานของทุกคนคือ การมีชีวิตรอดและความฝัน ผมเลยมองเห็นว่าเด็กๆ เขาอยากพูดอะไร เขาอยากสื่อสารอะไร มีความฝันมั้ย แล้วระหว่างทางเขาจะทำเพื่อตัวเองได้ยังไงบ้าง อันนี้เป็นชีวิตของเขาที่เขาอยากจะทำ พูดสิทธิของเรื่องนี้มันคือสิทธิที่เขาจะได้พูดนั้นแหละแค่ให้เขารู้สึกว่าเขาได้เป็นเด็กของโลกใบนี้มันก็เพียงพอแล้ว”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “เรื่องนี้มาจากน้องๆ ทุกคนค่ะ เกี่ยวกับความฝันของเด็กในโลกนี้ค่ะ เพราะใครๆ ก็มีความฝัน แต่เวลาที่หนูแสดงเหนื่อยมาก แต่ก็ยังสู้ต่อไปค่ะ มีความอดทนมากค่ะ ในใจคิดอยู่ตลอดว่า ถ้าเราเจออุปสรรคอะไรเราจะต้องสู้กับมันตลอดค่ะ”

ชุตินดา กล่าวว่า “เห็นงานนี้ก่อนเปิดเทอม เด็กๆ ทุกคนพัฒนางานได้ดีขึ้นมากจากครั้งสุดท้ายที่เราเข้าไปดู”

ผู้ให้สัมภาษณ์ 3 กล่าวว่า “อยากจะบอกความรู้สึกว่าดูแล้วประทับใจเรื่องที่เกิดจากน้องๆ มันทำให้เห็นว่าปิศาจตัวนี้ มันมีเงื่อนไขบางอย่างที่เราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร ที่คนอื่นๆ อาจจะไม่นับเป็นอันตรายต่อชีวิตเขา”

ผู้ให้สัมภาษณ์ 4 กล่าวว่า “ละครดีเกินคาดครับ เราคิดว่าสิทธิที่พูดถึงความฝันของตัวเอง มันเป็นเรื่องที่ไม่ได้ถูกพูดถึงนะ ถ้าถามว่าสิทธิพื้นฐานคืออะไรจะเป็นเชิงเหตุผล เราว่าสิ่งที่เราประทับใจคือละครพยายามพูดถึงสิทธิหรือเปล่าไม่รู้แต่การที่เด็กได้พูดถึงความฝัน สิ่งที่เขารักและผูกพัน อันนี้มันเป็นสิทธิที่เขาจะลุกขึ้นมาค้นหา ตั้งคำถาม บอกเล่าให้คนอื่นได้รับรู้ มันเป็นเรื่องที่อยู่ในฐานะเขาถูกมองว่าเป็นคนนอกของสังคมเรา เราก็ควรจะมีสิทธิพูด มันกลับจะตั้งคำถามกับคนดูด้วยนะว่าคุณจะดูแลเขาหรือซัพพอร์ตเขาหรือเปล่าเพราะเขาก็เป็นคนเหมือนเราเหมือนลูกของเรา เราประทับใจกระบวนการของศิลปะมันทำให้ค้นพบศักยภาพของเด็กซึ่งมันไม่ใช่นิยามที่ผูกขาดอย่างเดียว เด็กทุกคนมีคุณค่า เราคิดว่าละครเรื่องนี้ช่วยทำให้การใช้กระบวนการละครทำให้เด็กพบคุณค่าของเขา แค่นั้นก็เปิดฉากแรกก็อยู่แล้ว นื่องอาจจะไม่ใช่สัญชาติไทยแต่เขาเป็นศิลปินนะที่มันถูกซุกซ่อนอยู่ กระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดทำให้ค้นพบศักยภาพเลยซึ่งเราให้เขาปล่อยพลังเพราะทุกคนมีทักษะของตนเอง เราก็ค้นพบว่ามันเป็นคุณค่าความงามของคน เขาพาเราก้าวข้ามอะไรบางอย่างแล้วเราก็ตั้งคำถามกับตัวเราเองเหมือนกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ 5 กล่าวว่า “ประทับใจค่ะ เห็นเด็กๆ กล้าแสดงออก แต่ก็จะมีเงินๆในตอนแรก ตัวเนื้อหามันเหมาะกับเด็กกลุ่มนี้ ด้วยความที่เขาเป็นพม่าแล้วอาจจะได้รับสิทธิเสรีภาพไม่เหมือนกับคนไทย แล้วก็ไหนดจะอุปสรรคเรื่องของภาษา อาจจะทำให้เขาอยู่ในสังคมไทยอย่างไม่เท่าเทียม ฉะนั้นเคยไปเก็บข้อมูลกับเด็กกลุ่มนี้ พอเห็นเมื่อวานที่เขาเล่นเลยเห็นว่าเขาเป็นเด็กที่มีความหวัง เห็นจากแวตาสีหน้าก็รู้ว่าพวกเขามีความฝันมีความหวังเหมือนกับเด็กคนอื่นๆ แล้วก็เขาจะต้องไม่ย่อท้อเนื้อหาในละครมันทำให้เขาซึมซับพลังนักสู้ได้ว่าเขาจะไม่ย่อท้อ ประทับใจในเรื่องของตัวเนื้อหาที่มันเหมาะกับตัวน้องเขาและสะท้อนให้ผู้ใหญ่เห็นไปพร้อมกันและประทับใจในการแสดงของเขาด้วย มันไม่ใช่เรื่องง่าย ไม่ใช่นักแสดงมืออาชีพ แล้วจะต้องมาแสดงในสถานที่ที่เขาไม่เคยมา ถือว่าเกินคาดค่ะ คุณภาพในการแสดงออกของเด็กๆ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ 5 กล่าวต่อว่า “ละครลักษณะนี้ไม่ว่าจะชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น คิดว่าเขาน่าจะได้รับประโยชน์เหมือนกัน รู้สึกว่าถ้าได้ทำกับกลุ่มอื่นด้วย เช่นกลุ่มที่เขารู้สึกว่าไม่ได้มีตัวตน อย่างเด็กกลุ่มอิสลามที่พูดภาษามลายู ถ้าละครเด็กได้รับการสนับสนุนให้ได้ไปแสดงในหน่วยงานรัฐบ้าง ความมันจะดีค่ะ ตัวเนื้อหามันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กที่เกิดโตที่นี้ควรจะได้รับ ไม่ได้ขออะไรมากมายแค่เปิดโอกาสให้เขาหน่อย เพราะว่าเขาก็ทำได้ คือมันต้องไม่สิ้นหวังก่อนมันถึงจะสู้ได้ การที่เขามาแสดงละครแบบนี้แล้วมีคนมาดูเขาแค่นี้เขาก็ดีใจแล้ว เขาก็รู้สึกว่าเขายังมีคุณค่า ตอนจบแทบจะร้องไห้เลยที่เขาพูดถึงครอบครัว รู้เลยว่าเขาต้องการความอบอุ่นตรงนี้ ซึ่งตรงนั้นเราอาจจะช่วยอะไรไม่ได้มาก แต่อย่างน้อยให้เขาได้รับการยอมรับจากสังคมแค่นั้นก็คิดแล้วไม่ได้คิดว่าเขาเป็นปัญหาสังคม”

บันทึกที่มวิจัย

บุญพงษ์กล่าวกับเยาวชนหลังการแสดงว่าอะไรที่ผิดพลาดแล้วปล่อยไปให้อยู่กับตัวละครให้มากที่สุด พอตกลงกลางสมรภูมิไม่แน่นอน บางคนเล่นแล้วเป็นหุ่นยนต์ไปเลยทำไปโดยที่ไม่ได้หมายความว่าตามสิ่งที่ตัวเองพูด มันจะหายได้เมื่อเรายู่กับตรงนี้จริงๆ วันนี้บางช่วงดูเร็วๆเกินไปเยาวชนต้องละเอียดมากตอนที่ทำการเล่นละครคือการสื่อสารอย่างหนึ่ง ถ้าสื่อสารไม่รู้เรื่องคนดูก็ไม่รู้เรื่องปล่อยให้ความรู้สึกในแต่ละความรู้สึกอยู่บนเวที อย่าพึ่งรีบไปทำอย่างอื่น ร่างกายกับเสียงสำคัญที่สุดที่จะทำให้เขาเข้าใจสิทธิของตัวเอง เขาต้องเปิดร่างกายของตัวเอง

ผู้วิจัยเห็นว่าเด็กกลุ่มนี้เขามีบาดแผล แต่ด้วยบทบาทของละครทำให้เด็กควบคุมตัวเองได้แล้วก็ให้อภัยกับอะไรบางอย่าง

การแสดงรอบที่ 7 วันที่ 25 สิงหาคม 2562 ช่วงบ่าย โรงละครของคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

หลังจากการแสดงบุญพงษ์ให้เยาวชนลองทบทวนตัวเองว่าที่แสดงละครไปเป็นอย่างไรบ้าง
 เยาวชน 6 กล่าวว่า “สนุกครับ พอไม่ได้เล่นนานกลับมาเล่นมันก็สนุกครับ ตอนนี้อร่างกายมันขยับ มันเล่นจนชิน
 ครับ”

เยาวชน 1 กล่าวว่า “หนูลืมไปหมดเลยแต่ตอนเล่นมันก็คิดออกเองเลยละ แต่มันก็มีติดขัดบ้างละ”

บุญพงษ์ถามเยาวชนว่า “แล้วเรากลับมาจำได้ได้อย่างไร”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “มันเล่นไปมันก็จำได้ออกมาเองละ”

บุญพงษ์กล่าวว่า “แล้วมีกังวลกันตอนไหนมั๊ย”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “มีกังวลตรงที่ผมจะออกมาพูดตอนปีศาจครับ ผมลืมหมดเกลี้ยงเลย แทบจำไม่ได้เลยครับ”

บุญพงษ์ถามเยาวชนว่า “เราเจออะไรหรือค้นพบอะไรในตัวเองหรือไม่”

เยาวชน 6 กล่าวว่า “ความนิ่งครับ พอนิ่งแล้วทุกอย่างมันก็ดีขึ้น”

บุญพงษ์ถามเยาวชนว่า “คิดว่าเราพัฒนาขึ้นจากวันก่อนหน้านี้ยังบ้าง ตอนนี้5เดือนแล้ว”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “ตั้งแต่ซ้อมละครเสร็จ แสดงเสร็จก็กลับไปซ้อมที่บ้านคนเดียว ซ้อมเหมือนที่ซ้อมที่นี้ละ

ชอบแล้วก็อยากทำมากละ”

จากการสนทนาหลังการแสดงละคร บุญพงษ์ พานิชได้กล่าวถึงความคิดและกระบวนการของการสร้าง
 งานละครชิ้นนี้ว่า

“ตอนแรกโจทย์ที่ได้มาคือเราจะพูดถึงเรื่องสิทธิ ที่ผมอ่านมันก็จะมีความมากมาย ในประเทศนี้มีพันธะ
 สัญญานั่นนี้ ต้องมีสิทธิในการดูแลรักษาซึ่งผมมองว่ามันอาจจะมียากกว่านั้นเราก็เลยไม่ได้พูดถึงอะไรเลย ถาม
 เด็กๆว่าในฐานะที่เป็นเด็กในโลกใบนี้อยากทำอะไรเพราะวันนี้ที่เราทำงานเราทำในฐานะที่เราเป็นเด็กของโลก
 ใบนี้ เราลืมเรื่องสัญชาติ ข้ามชาติไป ถ้าเราถอดเสื้อออกหมดเราก็เหมือนกัน ทีมวิจัยเลยใช้กระบวนการละครที่
 ให้เขาแชร์ในสิ่งที่เขาอยากจะพูด มีไปถึงในมุมของโรงพยาบาลและก็เป็นเรื่องจริงที่เด็กเคยเจอด้วยครับ”

“ในด้านการทำงานทีมละครเริ่มต้นจากที่ผมมีความเชื่อบางอย่างว่าถ้าร่างกายมันเปิดเสียงมันเปิดมันจะ
 ทำให้ใจของเรามันราบรื่นมากขึ้น ในวันแรกที่เจอน้องๆจะรู้จักน้องในอีกมุมหนึ่ง ในมุมที่เขายังไม่กล้าพูด ไม่กล้า
 เคลื่อนไหวร่างกาย ยังกังวลว่าที่จะพูดในสิ่งที่เขาอยากพูด แม้กระทั่งความฝันเอง พอเราเริ่มทำละครเราเห็นว่า
 เมื่อไรก็ตามที่เด็กรู้จักและเชื่อมั่นว่าร่างกายตัวเองสามารถทำอะไรได้มากกว่าเดิม สิ่งนี้น่าจะช่วยให้เขาพูดอะไร
 ได้มากกว่าเดิม แม้กระทั่งการฝึกเสียงก็ทำให้เขากล้าที่จะอ้าปากพูด กล้าที่จะส่งเสียงมากขึ้น คิดว่ามันจะช่วยทำให้

สิ่งที่เขาอยากพูดอยู่ในใจสามารถที่จะออกมาจากหัวใจของเขาได้ เลยคิดว่ากระบวนการละครมันเริ่มจากตรงนี้ เริ่มจากทำร่างกายก่อน ฝึกร่างกาย ประสาทสัมผัสต่างๆ”

“ในเรื่องการทำกระบวนการกับเยาวชน อันดับแรกเลยคือต้องรู้จักเขาก่อน เราต้องดูก่อนว่าเขาทำอะไรได้บ้าง เราไม่ได้ออกแบบอะไรเลยมันมาจากตัวเขาเองทั้งหมด กระบวนการละครคือเราต้องรู้จักเด็กให้ครบว่าอะไรทำได้ ทำไม่ได้ เช่นพูดได้แค่ไหน เรื่องอะไรที่พูดได้หรือเรื่องไหนที่ไม่อยากพูดแต่เราก็ไม่ได้ชักลึกระเรื่องบางเรื่องแค่เราไปแตะมันก็สะท้อนเพราะว่ามันเปราะบางมาก อาจจะถึงขั้นที่สติแตกซุ่มละครไม่ได้เลย ตอนที่เราได้โจทย์เรื่องสิทธิมาเราก็ได้ไปดูมาบ้างคือเรื่องสิทธิมันเยอะมาก เราก็มาดูว่าอันไหนที่มันเหมาะกับเด็กแล้วก็มาคุยกันเพื่อที่จะได้มองเห็นว่าเขามีต้นทุนอะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ให้เขาใช้ร่างกายให้สนุกก่อน แล้วค่อยชวนเข้าประเด็น เช่น สมมติเราจะสร้างบ้านหลังหนึ่ง บ้านของเราจะเป็นยังไง เราเห็นใครบ้างในบ้าน แล้วเราก็ออกรหัสเหล่านั้นออกมา เราต้องสังเกตว่าเรื่องไหนที่เราสามารถดึงเรื่องสิทธิออกมาใช้ได้ ต่อไปเราก็ดูมาน้องๆว่าทำอะไรได้บ้างในตัวเอง เช่นเรื่องทะเล็กมาจากเด็กๆเพราะเขาชอบไปเที่ยวทะเลหรือไม่เคยไปทะเลมาก่อน พูดถึงทะเลแล้วอยากทำอะไร หน้าที่ของเราจะเริ่มมาแล้วว่าเราต้องสังเกตแล้วก็หยิบจับ สักพักก็ถามว่าใครทำอะไรได้บ้าง เริ่มมีการใช้เพลง อย่างเพลงแรกเพลงกล่อมลูกมันก็เชื่อมโยงกับตัวเยาวชนเองตรงที่แม่พูดถึงลูก พูดถึงอนาคตของลูก มันเชื่อมกับเรื่องที่เราทำ เรามีหน้าที่ประกอบสิ่งที่คนนั้น คนนี้มี ให้ออกมาเป็นโครงเรื่อง คือถ้าเราทำงานกับเด็กเราก็ต้องรู้จักเด็กก่อน รู้จักช่วงวัยของเขา ต้องดูเป็นคนไปว่าอะไรที่ทำให้เขาสนุก เกมสัแบบไหนที่เขาสนุกหรืออะไรที่มันพอแล้ว เราต้องเข้าใจธรรมชาติของเขา”

“สิ่งที่สำคัญของการทำกระบวนการครั้งนี้คือเราต้องรู้จักเครื่องมือของเราก่อน เรามีอะไรอยู่ในตัวเอง บ้าง เราต้องรู้จักคนที่มาทำงานกับเราให้ดีมาก รู้จักตัวเขา ความฝันของเขา ต้องรู้จักทั้งหมด ทำยังไงก็ได้ให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันก่อน แล้วก็คิดว่าเราทำอะไรได้บ้าง เขาอยากพูดอะไร หลังจากนั้นทำอะไรได้บ้างน้อยกว่ากัน อย่างเด็กๆ มีความฝัน เราก็ไม่ได้สนใจเรื่องสิทธิอะไรเลย ลืมเรื่องนี้ไปก่อนเพราะเรามองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะฝัน เขาอยากฝันอะไรก็เต็มที่เลย เราพอที่จะทำอะไรได้เราก็ให้ลองทำหรือเด็กสนุกกับอะไรบ้างเราก็ให้ทำ หัวใจของมันคือเราต้องรู้จักว่าเขาทำอะไรแล้วเราต้องเลือกเป็น อะไรที่ไม่ใช่ตัดออก อะไรที่ใช่ก็เก็บไว้แล้วมาดู เรื่องฝัน เรื่องเพลง เราเอาเพลงมาทำอะไรดี ทุกอย่างมาจากเขาจริงๆ”

ผู้ชมละคร 1 กล่าวถึงละครว่า

“เราอาจจะเป็นรุ่นที่ได้มีที่อยู่ฝั่งอยู่ที่ใดที่หนึ่งไปแล้วถ้าเราต้องเดินทางในมหาสมุทร เราอาจจะเดินทางโดยเรือที่อาจจะไม่ได้เห็นคลื่นลมมากนักแต่ทุกคนเดินทางไปยังเป้าหมายอยู่ แต่เราเดินทางโดยเรือสำราญ เราแทบจะไม่รู้สึกละเลยที่กำลังเดินทางไปไหนสักที่หนึ่ง เรามีสิ่งที่สะดวกสบายมากมายเหมือนบ้านเรา แต่กับน้องๆ เขาเดินทางด้วยเรือที่ต้องเจอคลื่นลม ปะทะกับลมแรงตลอดเวลา อยากให้ทุกคนเรียนรู้จากเรื่องของเด็กๆ ครับ เด็กๆ ทุกคนเดินทางมาถึงตรงนี้ แข็งแรงมาก เดินทางมาจนสามารถมาเล่าเรื่องของตัวเองให้ฟังได้ น่าชื่นชมมากจริงๆ ครับ”

บันทึกทิมวิชัย

รอบนี้เยาวชน 5 กับ 6 ดีมากเพราะทวนตัวเองอยู่ตลอดตั้งแต่เข้ามาเลย ทุก ๆ ครั้งเยาวชน 5 จะเชื่อในสิ่งที่ตัวละครกำลังทำอยู่แล้วก็เห็นได้ชัดทุกอันว่าใช้จินตนาการเรื่องความเชื่อมาใช้ สนใจแต่สิ่งที่อยู่ตรงหน้า ซึ่งเห็นว่าเยาวชน 5 ทำตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่วอกแวกเลย บุญพงษ์ย้ำเรื่องความสำคัญของจินตนาการว่าสิ่งที่ทำให้คนดูรู้เรื่องคือสิ่งที่เกิดขึ้นจากร่างกายและจินตนาการของเราเพราะฉะนั้นเราต้องคิดว่าเราอยากทำความฝันให้เป็นจริงตอนที่ถูกเงินต้องถูกเงินกว่านี้ ทุกคนต้องละเอียดกว่านี้ ถ้าเรายิ่งละเอียดเราจะได้เห็นมิติของตัวละครมากขึ้น ในตอนที่ปีศาจตายต้องเว้นช่วงไว้คู่ด้วย ค่อยๆ เข้าไปดูว่าปีศาจตายหรือยัง แล้วก็ดูว่าเพื่อนเป็นยังงัยบ้าง แล้วค่อยหันไปเจอใบไม้

การตีความเนื้อเพลงที่ร้องคือแม่สามารถตายแทนลูกได้ บุญพงษ์จึงย้ำว่าเรื่องที่เยาวชนจะพูดในละครต้องพูดจากหัวใจ เพลงทุกเพลงมีความหมาย คำพูดทุกคำมีชีวิตเพราะมันมาจากตัวเราเอง ให้กลับมาอยู่ที่ตัวละครว่าเยาวชนพูดคำนี้เพราะต้องการอะไร แม้กระทั่งวันนี้ที่มาที่เยาวชนพูดกันวันนี้เพราะต้องการอะไร สิ่งที่เยาวชนต้องการคือต้องการให้คนเห็นว่าฉันมีสิทธิ์ที่จะฝันเหมือนกัน เรื่องหมอกก็เหมือนกันเยาวชนต้องการอยากเล่าในสิ่งที่เราเคยเจอมา แสดงให้เห็นว่าฉันอยากเป็นนักร้อง ฉันกำลังฝึกมันอยู่ ฉากพายเรือก็ต้องทำให้เหมือนว่าเยาวชนกำลังพายเรือจริงๆ คนดูมีสิทธิ์ที่จะดูสิ่งที่ดีและสิ่งที่แย่ที่สุดก็ได้ เวลาพูดกับคนดูให้พูดจริงๆ พูดออกมาจากข้างใน

ทิมวิชัยสะท้อนข้อดีของการทำกระบวนการละครเรื่องนี้คือความสัมพันธ์ของครูที่ทำงานกับเด็กไม่ว่าจะกลุ่มไหนก็ตาม มันจะเกิดการค่อยๆ สร้าง เขาก็จะค่อยๆ เปิดเผยแต่ถ้าเราไปแบบเราตั้งใจจะไปเอาอันนี้มาจาก

เขา มันก็อาจจะไม่ได้เรื่องที่มันเรียบง่ายแต่ลึกซึ้งแต่มันอาจจะมาจากอะไรที่เราไปยึดเขาหมดเลย เพราะฉะนั้น ความสัมพันธ์ของครูที่ทำงานกับเด็กสำคัญมาก สิ่งหนึ่งที่เห็นจากที่บุญพงษ์ครูผู้นำกระบวนการกับเยาวชน ทำงานคือบุญพงษ์ลงไปจัดระเบียบชีวิตของเด็กเพื่อเอาสิ่งที่อยู่จิตใต้สำนึกของเขาออกมา เพื่อให้รู้ว่าเขาพูดแบบนี้ได้ เขามีสิทธิ์ที่จะพูดแบบนี้ ถ้าเขามองว่าเขาทำแบบนี้ได้เขาก็จะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่ปกติต่อไป

การแสดงรอบที่ 8 วันที่ 8 กันยายน 2562 ช่วงบ่าย ศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมแสงอรุณ ถนนสาทร

ในรอบนี้จากการสนทนาหลังการแสดงละครบุญพงษ์ พานิชได้กล่าวถึงความคิดและกระบวนการของการสร้างงานละครชิ้นนี้ว่า

“ความหมายของสิทธิค่อนข้างกว้าง จริงๆ สิทธิมาจากตะวันตกเพราะว่าตะวันตกถูกตรึงตรอนสิทธิอะไรต่างๆ กันมาเต็มๆ นะครับ แล้ววันนึงตะวันตกก็เป็นคนพูดเรื่องนี้ แต่อย่างบ้านเราในเอเชียสิทธิของเราคือเรื่องของหัวใจล้วนๆ เลย ถ้าทางพุทธศาสนามันเป็นเรื่องของจิตทั้งนั้นเลย แต่ถ้าเป็นทางเรานั้นเป็นเรื่องของสมมติบัญญัติ ซึ่งมันกว้างกว่านั้นมากในทางเอเชีย เราก็เลยมองเห็นว่าเราน่าจะพูดถึงอะไรก็ได้ที่เด็กๆ อาจจะพูดซึ่งอันนี้มันก็หมายถึงสิทธิเช่นเดียวกันในมุมมองของเราและเรามีโอกาสได้คุยกับน้องๆ นะครับ 5 - 6 คนในโครงการลอง

ถามว่าถ้าเราอยากจะพูดเรื่องของตนเองเราจะพูดเรื่องอะไร และทำกิจกรรมต่างๆ กลายเป็นว่าเด็กๆ อยากจะพูดเรื่องความฝันของตัวเอง พอเรามีโจทย์จากน้องๆ เราเลยมาทำความฝันกันและใช้กระบวนการของละครและศิลปะในการดึงเรื่องราวสิ่งที่เขาอยากจะพูดจริงๆ ออกมา ผ่านร่างกาย ผ่านน้ำเสียง ผ่านการเคลื่อนไหว และผ่านบทเพลง เลยกลายเป็นการร้อยเรียงเรื่องราวและนำมาประติดประต่อเรื่อง ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานขึ้นนี้ ผู้กำกับเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้นเองว่า จะทำยังไงให้เรื่องนี้มันร้อยเป็นงานขึ้นมา พวกเราเลยช่วยกันพัฒนาจนเป็นงานขึ้นนี้”

บุญพงษ์ พานิช กล่าวเพิ่มเติมเรื่องกระบวนการทำงานละครกับเยาวชนว่า “จริงๆ เราเริ่มต้นจากการรู้จักธรรมชาติของเขาก่อนครับ เวลาเราทำงานกับเด็กจะต้องเข้าใจว่าพวกเขาต่างกันมาก น้องๆ ค่อนข้างมาอยู่ที่นี้ในฐานะคนต่างถิ่น วิธีการทำงานผมว่าละครเนี่ยมันเป็นวิธีละมุนละไมอยู่ประมาณหนึ่ง ไม่ได้คาดหวังว่าเด็กๆ จะต้องเล่นละครเก่ง แต่เราคาดหวังว่าละครมันจะเป็นกระบวนการในการให้เขาได้รู้จักตัวเองและความฝันของตัวเอง และละครเองก็ต้องเป็นโอกาสที่เขาได้พูด ตรงนี้มันสามารถให้เขาพูดอะไรที่อยากจะพูดได้ ผมมีความมั่นใจเลยว่าเด็กๆ จะมีพัฒนาการมากขึ้น อะไรที่เขาทำได้ดีผมก็ชม อะไรที่มีพัฒนาการเราก็บอกเขา เราชื่นชมในสิ่งที่เขาทำได้ดีครับ”

ผู้ชมละคร 1 กล่าวถึงสิ่งที่เยาวชนได้เรียนรู้จากการทำละคร

เยาวชน 3 จึงกล่าวถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากละครว่า “เหนื่อยค่ะ แล้วก็สนุกด้วยและได้รู้จักเพื่อนๆ ค่ะ”

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ได้ความรู้จากครูเบิร์ดค่ะ เวลาที่ครูเบิร์ดสอนให้ตอนที่พูดคุยกันค่ะเวลาที่พวกหนูทำผิด ครูเบิร์ดสอนพวกหนูหลายๆ อย่างค่ะ ครูเบิร์ดพยายามจะให้พวกหนูพูดชัดขึ้นค่ะ ในเวลาที่พวกหนูเหนื่อยครูเบิร์ดก็จะบอกให้ว่าไม่ต้องยอมแพ้ ทำให้พวกหนูอยากจะต่อสู้กับความเหนื่อยค่ะ”

เยาวชน 3 กล่าวเสริมว่า “ได้รู้จักตัวเองให้อยู่ในสถานการณ์และอยู่ในตัวละครค่ะ”

ผู้ชม 2 กล่าวถึงการแสดงว่า “เป็นครั้งแรกที่ได้ดูละครเด็กข้างนอกที่เป็นเด็กเล่นและไม่ใช่เด็กเชื้อชาติไทย แต่พูดไทยได้ชัดค่ะ เป็นการดูครั้งแรกที่ประทับใจมากค่ะ น้องๆ เก่งทุกคน แสดงความสามารถออกมาแสดงให้เห็นว่าตั้งใจอย่างเต็มที่ แล้วก็ใช้เวลาฝึกฝนจนทำให้พี่ๆ และทุกคนได้ดูน้องๆ ในวันนี้”

บันทึกของทีมวิจัย

รอบนี้มีปัญหาที่นักแสดง 1 คนตัดสินใจไม่เข้าร่วมการแสดงอีกต่อไป ทีมจึงต้องแก้ปัญหา ปรับแก้ ตัดบทออกจนทำให้การแสดงรอบนี้สามารถแสดงได้ แต่หลังจากที่การแสดงรอบนี้สิ้นสุดลงนักแสดงก็มาร่วมสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้

เยาวชน 2 สะท้อนว่า “ตอนแรกเครียดมากค่ะที่เยาวชน 6 ไม่มา เพราะคิดว่าถ้าขาดไปคนนึงคงทำไม่ได้ แล้ว ขาดใครคนใดคนหนึ่งไปมันทำไม่ได้ เครียดมาก แต่สุดท้ายเราก็ทำได้แล้ว ถ้าวันที่ 15 เยาวชน 6 ไม่ไปก็ไม่ใช่ไรค่ะ พวกหนูทำได้อยู่แล้ว”

เยาวชน 3 กล่าวว่า “ตอนแรกก็คิดเหมือนกันค่ะ คิดอยู่ในรถ อาจารย์ปลุกก็บอกปัญหาแก้ไขได้ทุกอย่าง พอมาถึงได้ทำเราก็ทำได้เลยคิดว่าถ้าครั้งหน้าไม่มีเยาวชน 6 เราก็ทำได้ค่ะ”

เยาวชน 4 กล่าวว่า “วันนี้นิดหน่อยค่ะ เพราะไม่มีเยาวชน 6 พูดแทนเขาก็พูดไม่ค่อยได้ค่ะเพราะมันไม่ใช่บทของตัวเอง เอาความคิดของตัวเองพูดไปเลยค่ะ”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “จริงๆ ถ้าวันนี้เราเถียงกัน เรื่องมันไม่จบแต่ถ้าเราทำกันด้วยใจสุดท้ายก็จบเรื่องได้อย่างสวยงาม”

บุญพงษ์จึงชมเชยเด็กๆ เพราะวันนี้แก้ปัญหากันได้ดีจริงๆ สถานการณ์ที่มันเกิดในวันนี้ให้เยาวชนเอาไปปรับใช้ในชีวิตของเยาวชนว่าจะทำยังไงได้บ้างแบบที่ไม่ใช่ละคร อยากให้ลองกลับไปคิดถึงมันเป็นชีวิตจริงๆ ของเยาวชน เยาวชนจะจัดการกับมันยังไงและวันนี้ทุกคนจัดการกับมันได้

การแสดงรอบที่ 9 (พิเศษ) ร่วมในงานศิลปะเพื่อสันติภาพ หอศิลป์กรุงเทพฯ ช่วงเช้า วันที่ 15 กันยายน 2562

การถอดบทเรียนจากเยาวชน วันที่ 7 ตุลาคม 2562 ที่มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ตำบลมหาชัย

ผู้วิจัยถามเยาวชนเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้คืออะไรบ้างคะ

เยาวชน 2 กล่าวว่า “เกี่ยวกับได้มีส่วนร่วมกับเพื่อนๆ ได้มีความสุข ได้รับความรู้ที่เราเอาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันก็ได้ค่ะ พวกหนูขอบคุณครูทุกคนที่มาสอนให้หนูได้ความรู้พวกนี้ค่ะ เราไปเข้าร่วมกับสังคมได้ ค่ะ ตอนแรกพวกหนูไม่รู้ละครคืออะไรแต่ตอนที่ไปซ้อมก็ได้รู้อะไรหลายๆอย่าง เวลาผู้ใหญ่พูดก็อย่าพูดแทรก เขาจะ ครูเบิร์ตพูดว่า เวลาที่เราไม่สบายใจหรือเราอ่อนแอเราไม่ต้องแสดงให้คนอื่นเห็นว่าตัวเองกำลังอ่อนแออยู่ ถ้าอยากร้องไห้ก็ไปเข้าห้องน้ำ คิดถึงสิ่งที่เราทำดีกับเขา”

เยาวชน 4 กล่าวเพิ่มเติมว่า “เวลาที่พวกหนูแสดงละครครูก็ไม่ว่าจะเด็กไทยหรือพม่าก็ได้แยกและ สอนให้แต่ดีๆ พวกหนูเคารพครู ครูก็เคารพพวกหนู”

เขวชนได้เรียนรู้เรื่องการต้องสู้ชีวิตและไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดๆ

เขวชน 3 กล่าวว่า “แม้เราเจออุปสรรคอะไรก็ต้องสู้ ครูเบิร์ดเคยบอกว่าพวกเรามีความฝัน ถ้าเจอกับอุปสรรคอะไรก็ต้องไปให้ถึง หนูคิดว่าหนูจะทำให้มันดีที่สุด หนูจะไปให้ถึงเป้าหมายให้ได้ ตอนแรกเครียดมากที่เขวชน 6 ไม่มา กลัวคนดูแล้วไม่มีประโยชน์แต่สุดท้ายเราก็ทำได้ เพราะเราสู้ใจ ถ้าเราไม่สู้มันก็ไม่ถึงวันนี้”

เขวชน 2 กล่าวถึง “เวลาที่เราพ่ายเรือเราจะมีใจในใจว่าเราจะต้องไปให้ถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ แล้วก็ทุกคนทำได้พร้อมกัน”

เขวชน 2 กล่าวเสริมว่า “ตอนแรกๆเราเป็นคนที่ย่อแอแต่ตอนที่พวกหนูไปแสดงละครแล้วในนั้นมีการสู้กับปีศาจเลยรู้สึกที่เราเจออุปสรรคอะไรก็ตาม เราก็สู้กับอุปสรรคนั้นให้ได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเราต้องสู้”

เขวชน 6 กล่าวว่า “ความฝันมันเป็นสิ่งส่วนบุคคลครับ คนทุกคนมีร่างกายเหมือนกันแต่ความฝันแตกต่างกัน ฝันอยากเป็นอะไรก็ฝัน ฝันให้สูงไว้ก่อน ถ้าเราไม่มีความฝันเส้นทางเดินในอนาคตอาจจะไม่แน่ชัดไม่รู้จะเดินทางไปทางไหน”

เขวชน 4 กล่าวว่า “คนอื่นบอกว่าจะสู้ต่อไป แต่หนูขอยอมแพ้เพราะหนูไม่อยากเป็นอะไรแล้ว หนูรู้ว่ามันเป็นไปไม่ได้ แล้รู้สึกว่ายอแก่เป็นคนธรรมดาอย่างเรา มีชีวิตที่มีความสุขไม่ไปกังวลกับอะไรมากก็พอแล้วละ”

ประเด็นการเรียนรู้ผ่านร่างกายด้านการซ้อมละครและการทำสมาธิ

เขวชน 2 “กล่าวหนูเป็นคนที่ชอบอยู่นิ่งๆ ไม่เคยทำอะไรเลย แต่ตอนที่ไปแสดงทำให้รู้ว่าร่างกายเราทำได้หลายอย่าง เมื่อก่อนไม่เคยรู้ว่าร่างกายเราไปได้ไกลมากแค่ไหน”

เขวชน 3 กล่าวว่า “วอร์มอัพละ แล้วก็ 14 จังหวะที่ครูเบิร์ดสอนให้ละ ไม่เคยคิดมาก่อนว่าเราจะอยู่ในตัวละครได้”

ประเด็นการทำงานร่วมกันและพลังกลุ่ม

เยาวชน 2 กล่าวว่า “ตอนแรกพวกหนูทะเลาะกันเยอะมาก เกียงกันเยอะมาก แต่พอทำไปทำมานั้นก็เหมือนเป็นพี่น้องกัน เพราะตอนแรกเรามาจากคนละประเทศ เวลาที่เราป่วยพ่อกับแม่ไม่ได้อยู่ข้างๆเรา แต่หันมาเจอน้องๆ มีน้องๆ คอยอยู่ข้างเราเสมอค่ะ นี่เลยขอบคุณค่ะ มันมีคนรักเรา”

เยาวชน 2: ช่วยให้พวกเรารู้ว่าเป็นเพื่อนกันต้องช่วยเหลือกัน ไม่ทิ้งกัน

เยาวชน 4: ได้สอนให้ระวังตัวมากขึ้น สอนให้รู้ว่าความพยายามของเราจะไปถึงที่ที่เราไม่ได้คิดไว้ก็ได้ค่ะ เราต้องสู้ไปทุกที่ที่เราจะไปเพราะถ้าเราไม่สู้เราก็จะไม่รอดค่ะ

สรุปผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะ

กระบวนการละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าทำให้เยาวชนได้รับรู้และมองเห็นสิ่งที่ตนขาดได้แก่สิทธิขั้นพื้นฐานและความปลอดภัยในชีวิต กระบวนการซ้อมและเร่แสดงละครเรื่องดังกล่าวทำให้เยาวชนเรียนรู้เปลี่ยนแปลงมองปัญหาของตนเองในแง่บวก ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดๆ เกิดความยืดหยุ่นในการใช้ชีวิต (Resilient) และมุ่งที่จะพัฒนาตนเองต่อไปอย่างมีเป้าหมายในชีวิต

บุญพงษ์ พานิช ผู้กำกับการแสดงและทีมวิจัยต้องการพูดถึงสิทธิของเยาวชนไร้สัญชาติโดยใช้กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาที่ให้ตัวเยาวชนพูดด้วยตนเอง บุญพงษ์ พานิชในฐานะนักการละครจึงค่อยๆ พูดคุยกับเยาวชนเปิดพื้นที่ให้เยาวชนเล่าปัญหาในชีวิตของเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยบุญพงษ์รับฟังประเด็นต่างๆ จากนั้นจึงสร้างให้เป็นเนื้อเรื่องของบทละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าที่มีประเด็นปัญหาชีวิตและประเด็นนามธรรมด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของเยาวชนออกมา กระบวนการละครทำให้เยาวชนได้ซ้อมและแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่มาจากชีวิตของตนเอง

กระบวนการละครประยุกต์ที่บุญพงษ์ พานิชใช้ทำงานกับเยาวชนจึงมีทั้ง ละครสร้างสรรค์ซึ่งเป็น “กระบวนการที่มุ่งให้เยาวชนค้นหา พัฒนา แสดงและสื่อสารความคิด มุมมองและความรู้สึกผ่านทางกระบวนการทางการละคร” (อดัม แบลทเนอร์, 2007: 79) การเรียนรู้ผ่านทางการแสดงหรือการสวมบทบาทสมมุติ ตลอดจนการใช้และเตรียมความพร้อมของร่างกายผ่านทางทักษะทั้ง 7 ด้านของละครสร้างสรรค์ได้แก่ “การใช้ประสาทสัมผัส จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ การใช้ทำใบ้ การพูดค้นสด และการแสดงละครแบบพูดค้นสด” (ปาริชาติ จึงวิวัฒนาภรณ์, 2546: 37)

ดังที่บุญพงษ์ พานิช (25 สิงหาคม 2562) “เห็นว่าผมน่าจะพูดถึงอะไรก็ได้ที่เด็กๆอยากจะทำพูดซึ่งอันนี้ก็หมายถึงสิทธิเช่นเดียวกับในมุมที่ผมมีโอกาสได้คุยกับเยาวชน 6 คนในโครงการโดยผมลองถามว่าถ้าเราอยากจะทำเรื่องของตัวเองเราจะพูดเรื่องอะไรและทำกิจกรรมต่างๆ กลายเป็นว่าเด็กๆอยากจะทำเรื่องความฝันของตัวเอง พอผมมีโจทย์จากน้องๆ ผมเลยมาทำความเข้าใจกระบวนการของละครและศิลปะในการดึงเรื่องราวสิ่งที่เขาอยากจะทำพูดจริงๆออกมา ผ่านร่างกาย ผ่านน้ำเสียง ผ่านการเคลื่อนไหว และผ่านบทเพลง กลายเป็นการร้อยเรียงเรื่องราวและนำมาประติดประต่อเรื่อง ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานชิ้นนี้ ผู้กำกับ

เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้นและทำหน้าที่ร้อยเรียงให้เป็นงานขึ้นมา เยาวชนและผู้กำกับจึงช่วยกันพัฒนาจนเป็นงานชิ้นนี้ขึ้น”

การสร้างสรรค์ละครของบุญพงษ์เป็นวิธีการทำงานร่วมกับเยาวชนให้เยาวชนช่วยกันคิด (Devising) โดยเอาตัวเยาวชนเป็นศูนย์กลาง ครูผู้นำกระบวนการเป็นคนนำการตั้งคำถามในประเด็นต่างๆที่ครูคิดว่าสำคัญกับตัวของเยาวชนในประเด็นเรื่องสิทธิ จากนั้นครูกระบวนการจะเป็นผู้ช่วยให้เยาวชนเป็นผู้ลงแสดง พัฒนาและสร้างเรื่องของเยาวชนออกมา บุญพงษ์ในฐานะผู้กำกับการแสดงและครูกระบวนการในงานวิจัยชิ้นนี้ยังทำหน้าที่เหมือนโค้ชผู้นำทางที่ใช้กระบวนการละคร การพูดคุย การรับฟังทำงานกับเยาวชนเพื่อสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของตน สื่อละครเป็นกระบอกเสียงให้ผู้ชมตระหนักรู้ถึงความสำคัญและศักยภาพของเยาวชนไร้สัญชาติ กระบวนการละครได้สร้างการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ชีวิตของเยาวชนให้เข้าไปในทางบวกและยืดหยุ่นมากขึ้น กระบวนการละครทำให้เยาวชนได้แสดงความสามารถของตนและรู้สึกเป็นที่ยอมรับ

ผลของงานวิจัยที่เกิดขึ้น

I. ประเด็นด้านสิทธิเด็กในละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฝันประกอบด้วย

เนื้อเรื่องของละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฝันสะท้อนหลักสิทธิเด็กตามกรอบวิธีขององค์การยูนิเซฟดังนี้

1. ประเด็นสิทธิเด็กที่จะมีชีวิตรอด

เนื้อเรื่องและการกระทำหลักของละครบอกเล่าถึงเยาวชนที่ต้องช่วยกันพาเรือข้ามมหาสมุทรที่

กว้างใหญ่และเต็มไปด้วยอันตรายด้วยกันจากนั้นเยาวชนบอกเล่าถึงความฝันในชีวิตของตนว่าตนอยากประกอบอาชีพอะไรในอนาคต อาชีพดังกล่าวได้แก่ แร็บบเปอร์ นางแบบ นักเต้นบัลเลต์ นักร้องและหมอที่รักษาคนไข้โดยไม่คิดเงิน บุญพงษ์ พานิช (29 เมษายน 2562) กล่าวถึงความสำคัญของตอนดังกล่าวว่า “เยาวชนบอกความฝันให้กับเพื่อนๆ เพราะหนูอยากจะทำให้มันเป็นจริง มันเป็นตัวตนของหนู เป็นอัตลักษณ์และความหมายในการใช้ชีวิตของหนู” เนื้อเรื่องของละครพัฒนามาจากสิ่งที่เยาวชนฝันและตั้งใจอยากจะเป็น

เยาวชน 2 เห็นความสำคัญของการมีความฝันจึงกล่าวกับผู้ชมละครว่า “อยากบอกน้องๆ ทุกคนว่า บนโลกนี้ใครๆ ก็มีความฝัน เราต้องสู้แม้ว่าจะมีอุปสรรคมาขวางก็ตาม”

2. ประเด็นสิทธิเด็กที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง

ในฉากที่เยาวชนติดเกาะและต้องช่วยกันสร้างบ้านที่ปลอดภัย บุญพงษ์ให้เยาวชนทำโครงเรื่องแล้วค่อยๆเติมประเด็นสิทธิลงไปให้ชัดเจน โดยบุญพงษ์ให้โจทย์ว่าเมื่อเยาวชนเจออันตรายแล้วเยาวชนจะสร้างบ้านเพื่อให้เยาวชนอยู่ที่เกาะ บุญพงษ์ให้เยาวชนแต่ละคนพูดถึงอันตรายในชีวิตที่ตัวเองเคยเจอและให้เยาวชนคิดว่าจะทำอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาและอันตรายดังกล่าวจากนั้นบุญพงษ์เชื่อมโยงกับสิทธิเรื่องความปลอดภัยของเยาวชนและพัฒนาเป็นตอนสร้างบ้านในละครเรื่องนี้

ครู 2 ที่โรงเรียนวัดใหญ่จอมปราสาทผู้ชมละครกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า “ดีค่ะ ดีที่ให้โอกาสนักเรียนมาทำตรงนี้ ไม่ได้แยกคนไทยกับคนพม่า เสียใจมากนักเรียนอยากอยู่กับพ่อแม่ไม่ได้ อยู่ไม่ได้ จะเก่งขนาดนี้” ประเด็นที่ชอบคือ “ตรงขอให้อยู่กับครอบครัว ขอให้ความฝันเป็นจริง อันนี้ดีมากค่ะ” ละครกล่าวถึงความฝันของเยาวชนที่จะต้องได้รับการปกป้อง

ครูที่ศูนย์ของวัดโคก 2 กล่าวถึงละครว่า “ละครเป็นการโชว์ความสามารถเด็ก มีตอนที่เขาต้องช่วยเหลือเพื่อน มันจริงนะ ถ้าเราไม่ช่วยเหลือกันเองมันไม่มีทางรอด ละครแสดงให้เห็นถึงพลังสามัคคี ถ้าเขาไม่ร่วมมือกันงานอะไรก็ไม่สำเร็จ เราจะเห็นแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตต่อไป”

3. ประเด็นสิทธิเด็กที่จะได้รับการพัฒนา

หลังจากที่ละครแสดงรอบที่ 1 เยาวชน 3 กล่าวกับผู้ชมละครว่า “เรื่องนี้แต่งมาจากเด็ก ๆ ทุกคน เด็กทุกคนมีความฝัน อยากถามน้องๆว่ามีความฝันมั๊ยคะ อยากเป็นนักร้อง คุณหมอ หลานๆ แบบ ถ้าอยากให้ความฝันเป็นจริงเราต้องสู้ต้องทำนะค่ะ ถ้าเราไม่สู้เราก็จะไม่ได้ไปไหน ถ้าเวลาซ้อมเวลาเรียนเราไม่ตั้งใจ เราก็ไม่สามารถขึ้นชั้นได้ อยู่แต่ที่เดิม” ละครกล่าวถึงความฝันที่เยาวชนมี เมื่อเยาวชนมีความฝันแล้ว ต้องได้รับการศึกษาและพัฒนาการต่อเนื่องเพื่อให้เยาวชนสามารถจะใช้ชีวิตได้ตามความฝันของตนเอง

ในรอบการแสดงกับผู้ชม เยาวชน 4 กล่าวว่า “อยากบอกเพื่อนๆทุกคนค่ะว่าเราเป็นเด็กบนโลกนี้เรามีสิทธิ์ที่จะทำอะไรก็ได้”

เยาวชน 5 กล่าวว่า “ถ้าใจอยากเป็นอะไร โत्मาก็เป็นให้ได้”

บุญพงษ์จึงถามเยาวชนซ้ำว่า “ทำยังไงเราถึงจะเป็นให้ได้” เยาวชนทั้ง 6 คน จึงกล่าวว่า “พยายาม”

เยาวชนเห็นความสำคัญของสิทธิที่จะฝันและพยายามพัฒนาตนเอง ตั้งใจเพื่อให้ความฝันนั้นเป็นจริง ทั้งนี้บุญพงษ์ พานิช (23 กรกฎาคม 2562) กล่าวเสริมต่อว่า “ละครเรื่องนี้พูดถึงเรื่องสิทธิ หลายคนอาจจะคาดหวังว่ามันจะต้องเป็นสิทธิที่ถูกบัญญัติเอาไว้แล้ว ผมคิดว่าอันนี้คำว่าสิทธิของเรานั้นกว้างขวาง สามารถ

ดีความได้มากมาย สำหรับผมสิทธิพื้นฐานของทุกคนคือ การมีชีวิตรอดและความฝัน ผมเคยมองเห็นว่าเด็กๆ เขาอยากพูดอะไร เขาอยากสื่อสารอะไร มีความฝันมั้ย แล้วระหว่างทางเขาจะทำเพื่อตัวเองได้ยังไงบ้าง อันนี้เป็นชีวิตของเขาที่เขาอยากจะทำสิทธิของเรื่องนี้มันคือสิทธิที่เขาจะได้พูดนั่นแหละแค่ให้เขารู้สึกว่าเขาได้เป็นเด็กของโลกใบนี้มันก็เพียงพอแล้ว”

ในฉากสุดท้าย บุญพงษ์ให้เยาวชนแปลงร่างเป็นปิศาจที่มาโจมตีสิทธิหรือสิ่งที่จำเป็นในชีวิตของเยาวชน เยาวชนใช้ร่างกายแปลงร่างเป็นปิศาจรูปต่างๆ และรับรู้ถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับพวกเขาได้ในรูปแบบต่างๆ ที่ละครได้เปรียบปิศาจกับความประหลาดในชีวิตของพวกเขาอันเนื่องมาจากที่เป็นเยาวชนไร้สัญชาติจึงอาจจะถูกละเมิดสิทธิต่างๆ ได้โดยง่าย ในเรื่องของละครเยาวชนช่วยกันสู้จนชนะจึงได้ขอพรจากม่ายนิกอร์ด้วยความหวังว่าพรทั้ง 6 ประการจะเป็นจริงเพื่อย้ำประเด็นเรื่องความสำคัญของสิทธิที่เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาและไม่สามารถแยกสิทธิดังกล่าวจากตัวเขาไปได้

ผู้กำกับการแสดงนำเรื่องที่มาจากมุมมองที่ตัวเยาวชนเห็น เป็นเรื่องจากชีวิตของเยาวชน เรื่องราวที่ได้ยังแสดงถึงมุมมอง ความสัมพันธ์ของเยาวชนที่มีต่อคนที่เขาอยู่ด้วยโดยรอบ ละครเรื่องนี้เล่าเรื่องราวและเผยมุมมองของชีวิตที่เยาวชนขาดโดยนักการละครจะเสริมมุมมองด้านสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชนตลอดจนให้เยาวชนได้พัฒนาและรับรู้เรื่องสิทธิดังกล่าวในขั้นตอนการพัฒนาเรื่อง การซ้อมละครและการแสดงละครแก่ชุมชนและสังคม

4. สิทธิเด็กที่จะมีส่วนร่วม

ผู้กำกับการแสดงเลือกใช้กระบวนการละครทำงานและพัฒนาเรื่องจากเยาวชนโดยไม่เขียนบทเองจากตัวผู้ใหญ่ ตามที่ บุญพงษ์ พานิช (14 พฤษภาคม 2562) สะท้อนว่า “มันเป็นสิทธิของเขาให้เขาได้มีโอกาสได้พูด ถ้าสมมุติเราบอกเขาให้พูดแบบนั้นแบบนี้จะกลายเป็นว่าเราไปสร้างกรอบบางอย่างให้เขา แต่เป็นบทละครต่างหากที่จะทำให้เขาเห็นว่าอันนี้ต้องเสียงดังเพราะเขารู้สึกว่าอยากพูด ได้พูด มันก็ชวนให้เขาได้แชร์ มันเป็นการทำงานที่หยิบจับมากกว่าที่เราเห็นมูมนี่ต้องรีบนำมาใช้เพราะฉะนั้นละครเรื่องนี้มันก็จะมีความกว้างๆ แล้วก็มีส่วนที่แตกต่างกัน ที่เขาได้พูดและมีส่วนร่วมในงานชิ้นนี้”

ละครเยาวชนเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฝันจึงเป็นกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัว of เยาวชน กระบวนการละครเป็นกระบวนการที่ค่อยๆ พูดคุย เปิดใจกับเยาวชน ทำให้เยาวชนมั่นใจ ได้คิดย้อนกลับมาใคร่ครวญค้นหาตัวเอง และก้าวไปข้างหน้าในทิศทางที่จะพัฒนาตนเองและยืดหยุ่นต่อปัญหาต่างๆ ในชีวิต บุญพงษ์ พานิช (29 เมษายน 2562) ให้สัมภาษณ์ว่า “วิธีการพัฒนาเรื่องละครในโครงการนี้เสมือนกับให้เยาวชนแต่งเรื่องเล่าจากชีวิตของเขาเองเพื่อให้แสดงออกมาแก่ผู้ชม ผมนำเรื่องราวชีวิตของเขาเข้าไปสู่เขาเองผ่าน

กระบวนการละครเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเยาวชน กระบวนการละครและจินตนาการจะช่วยให้นักแสดงเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆได้” เรื่องราวกล่าวถึง การดูแลกันและความสำคัญของเพื่อน ฉันยังมีคนที่ฉันรัก รอฉันอยู่ ฉันมีความฝันและความสามารถซึ่งเป็นหัวใจของสิทธิเด็ก 4 ประการ การซ้อมละครทำให้เยาวชนนักแสดงรู้สึกว่าคุณทำได้ คนเป็นที่ยอมรับ และได้รับการเสริมพลังจากการแสดงละคร

กระบวนการละครประยุกต์ในโครงการวิจัยเรื่องนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความสัมพันธ์และการสร้างสุนทรียสนทนา (dialogue) ระหว่างครูผู้นำกระบวนการ/ผู้กำกับในการสร้างสรรค์ละคร หรือที่ผู้วิจัยขอใช้ว่าการสานเสวนาในแนวราบได้นำสู่การเปิดใจและสร้างความเข้าใจในตัวตนและคุณค่าของเยาวชนเองในฐานะมนุษย์คนหนึ่งผ่านกระบวนการทางศิลปะและการละคร ดังที่เยาวชน 5 (24 มิถุนายน 2562) กล่าวว่า “หนูรู้ว่าตั้งแต่วันแรกที่หนูมา หนูทำอะไรไม่เป็นเลยคะ วันนี้ก็ดีขึ้นเยอะคะ เล่นเครื่องดนตรีเป็นด้วย โดนินโดได้ด้วย ยากนิดหน่อยเพราะหนูเสียงไม่เหมือนคะ ร้องเพลงได้ขึ้นคะ” เสียงดนตรี การฝึกร้องและการเคลื่อนไหวเปิดร่างกายช่วยทำให้เยาวชนมีความเชื่อมั่นและได้รับการพัฒนา

ในส่วนของผู้ชมละคร ละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าทำให้ผู้ชมตั้งคำถามเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิทธิในตัวผู้ชมละครด้วยว่าเราในฐานะพลเมืองคนหนึ่งเราทำได้แค่ไหนแล้วที่จะช่วยดูแลเยาวชนไร้สัญชาติที่มีชีวิตอยู่ในประเทศไทยเหล่านี้

ผู้ชมละคร 4 (23 กรกฎาคม 2562) รอบการแสดงที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ กล่าวว่า “ละครดีเกินคาด ผมคิดว่าสิทธิที่พูดถึงความฝันของตัวเองเป็นสิ่งที่ไม่ได้ถูกพูดถึงนะ ถ้าถามว่าสิทธิพื้นฐานคืออะไรจะเป็นเชิงเหตุผล ผมว่าสิ่งที่ผมประทับใจคือละครพยายามพูดถึงสิทธิหรือเปล่าไม่รู้ แต่การที่เด็กได้พูดถึงความฝัน สิ่งที่เขารักและผูกพันอันนี้เป็นสิทธิที่เขาจะลุกขึ้นมาค้นหา ตั้งคำถาม บอกเล่าให้คนอื่นได้รับรู้ มันเป็นสิทธิที่ในฐานะเขาถูกมองว่าเป็นคนนอกของสังคมไทย คนไทยก็ควรจะมีความรู้พูด มันกลับจะตั้งคำถามกับคนดูด้วยนะว่าคุณจะดูแลเขาหรือสนับสนุนเขาหรือเปล่าเพราะเขาก็เป็นคนเหมือนเรา เหมือนลูกของเรา ผมประทับใจกระบวนการของศิลปะที่ทำให้ค้นพบศักยภาพของเด็กซึ่งมันไม่ใช่นิยามที่ผูกขาดอย่างเดียว เด็กทุกคนมีคุณค่า ผมคิดว่าละครเรื่องนี้ช่วยทำให้การใช้กระบวนการละครทำให้เด็กพบคุณค่าของเขา แค่นึกเปิดฉากแรกก็อยู่แล้วน้องอาจจะไม่ใช่สัญชาติไทยแต่เขาเป็นศิลปินนะที่มันถูกชกซ่อนอยู่ กระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดทำให้ค้นพบศักยภาพของเยาวชนเลย ละครให้เขาปล่อยพลังเพราะทุกคนมีทักษะของตนเอง ผมค้นพบว่ามันเป็นคุณค่าความงามของคน เยาวชนพาผู้ชมก้าวข้ามอะไรบางอย่างแล้วทำให้ผมก็ตั้งคำถามกับตัวเราเองเหมือนกัน”

ผู้ชมละคร 1 (25 สิงหาคม 2562) รอบการแสดงที่โรงละครคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา กล่าวถึงละครว่า

“ผมอาจจะป็นรุ่นที่ได้มีที่อยู่ผ้งอยู่ที่ใดที่หนึ่งไปแล้วถ้าเราต้องเดินทางในมหาสมุทร เราอาจจะเดินทางโดยเรือที่อาจจะไม่ได้เห็นคลื่นลมมากนักแต่ทุกคนเดินทางไปยังเป้าหมายอยู่แต่เราเดินทางโดยเรือสำราญ เราแทบจะไม่รู้สึกเลยว่ากำลังเดินทางไปไหนสักที่หนึ่ง เรามีสิ่งที่สะดวกสบายมากมายเหมือนบ้านเรา แต่กับน้องๆ เขาเดินทางด้วยเรือที่ต้องเจอคลื่นลม ปะทะกับลมแรงตลอดเวลา อยากให้ทุกคนเรียนรู้จากเรื่องของเด็กๆ คว้าเด็กๆ ทุกคนเดินทางมาถึงตรงนี้ แข็งแรงมาก เดินทางมาจนสามารถมาเล่าเรื่องของตัวเองให้ฟังได้ น่าชื่นชมมากจริงๆ ครับ”

นักศึกษาอาสาสมัครฝึกงาน จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้ช่วยทีมวิจัยทำงานกับเยาวชนได้สะท้อนถึงละครเรื่องดังกล่าวดังนี้

นักศึกษา 1 (9 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า “ทุกคนต่างต้องการการยอมรับ ความรักและโอกาส แต่ต้องการพ่อแม่ให้อยู่ด้วยกัน มันโดนมากเลยนะ รู้สึกจิตใจที่ได้มาเจอน้องๆ แล้วก็เห็นว่าในประเทศเราต้องการอีกหลายคน ต้องการให้เราไปช่วยทำให้เขามีชีวิตชีวาขึ้น น้องทุกคนมีของอยู่แล้วแค่เราหยิบสิ่งที่เขามีออกมา รู้สึกว่ากระบวนการละครดี ช่วยพัฒนาตัวเขาให้มีความมั่นใจ ไม่ตัดพ่อตัวเองเพราะจริงๆ แล้วเขามีสิ่งที่ดี”

กระบวนการสร้างสรรค์ละครประยุกต์เรื่องมหาสมุทรสุดขอบฝันทำให้เยาวชนได้พัฒนาและรับรู้ถึงศักยภาพภายในตนเองด้วยการเรียนรู้ผ่านร่างกายด้วยกระบวนการละครว่าเขามีสิทธิที่จะฝันและสร้างฝันนั้นให้เป็นจริงได้ด้วยตนเอง กระบวนการละครปลูกฝังคุณธรรมของความเป็นมนุษย์ตามมโนทัศน์สิทธิมนุษยชน คุณธรรมของความเป็นมนุษย์ (ธนศ อภรณ์สุวรรณ, 2549: 73) ดังกล่าวเป็นของมนุษย์ที่เข้าใจถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองและต้องได้รับการเคารพจากเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ในสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ ตลอดจนเยาวชนและมนุษย์ทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากรัฐเพื่อให้เป็นหลักประกันว่ามนุษย์ผู้นั้นจะยกระดับสร้างสรรค์ตนเองให้ดีขึ้นเช่นเดียวกับการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเช่นกันในฐานะพลเมืองของรัฐนั้นๆ

II. เยาวชนสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของเยาวชนผ่านการทำงานกระบวนการละครดังนี้

ทีมวิจัยได้พาเยาวชนเฝ้าแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 5 รอบที่มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรีและกรุงเทพฯ จำนวน 4 รอบ ทำให้เยาวชนได้แสดงให้กับผู้ชมละครที่เป็นเยาวชนลูกหลานของแรงงานข้ามชาติเช่นเดียวกับตัวเยาวชนเองและผู้ชมที่เป็นคนไทย เยาวชนทั้ง 6 คนสะท้อนจากการเฝ้าแสดงละครเรื่องดังกล่าวในประเด็นต่างๆดังนี้

เยาวชนรู้สึกมีความสุขที่ได้ทำงานกับเพื่อนๆร่วมโครงการ กระบวนการละครทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านร่างกายและได้ฝึกสมาธิ ได้พบกับเพื่อนๆกลุ่มใหม่ที่รับฟัง สะท้อนและแลกเปลี่ยนกับเยาวชนเกี่ยวกับเรื่องราวที่แสดงให้ผู้ชมฟัง ดังที่เยาวชน 3 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวว่า “พวกเราได้มีส่วนร่วมไปกับเพื่อนๆ ได้มีความสุข ได้รับความรู้ที่เราเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันก็ได้ค่ะ พวกหนูชอบคุณครูทุกคนที่มาสอนให้หนูได้ความรู้พวกนี้ค่ะว่าเราไปเข้าร่วมกับสังคมได้ค่ะ”

เยาวชน 2 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวว่า “ตอนแรกพวกหนูทะเลาะกันเยอะมาก เกี่ยงกันเยอะมาก แต่พอทำไปทำมามันก็เหมือนเป็นพี่น้องกัน เพราะตอนแรกเรามาจากคนละเมือง เวลาที่เราป่วยพ่อกับแม่ไม่ได้อยู่ข้างๆเรา แต่หันมาเจอน้องๆ มีน้องๆ คอยอยู่ข้างเราเสมอค่ะ นี่เลยอบอุ่นค่ะ มันมีคนรักเรา” เยาวชน 2 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวเสริมว่า “การซ้อมละครช่วยให้พวกเรารู้ว่าเป็นเพื่อนกันต้องช่วยเหลือกัน ไม่ทิ้งกัน”

เยาวชนได้เรียนรู้เรื่องการต่อสู้ชีวิต มองโลกในแง่บวกและไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดๆ เกิดความยืดหยุ่นในการใช้ชีวิต (Resilient) มุ่งที่จะพัฒนาตนเองต่อไปและมีเป้าหมายในชีวิต ดังที่บุญพงษ์ พานิช (25 สิงหาคม 2562) กล่าวว่า “การทำละครไม่ใช่การสงเคราะห์แต่เป็นการสนับสนุนเขาให้ไปสู่ฝั่งฝันที่ปลอดภัย”

เยาวชน 3 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า “แม้เราเจออุปสรรคอะไรก็ต้องสู้ ครูบุญพงษ์เคยบอกว่าพวกเรามีความฝัน ถ้าเจอกับอุปสรรคอะไรก็ต้องไปให้ถึง หนูคิดว่าหนูจะทำให้มันดีที่สุด หนูจะไปให้ถึงเป้าหมายให้ได้”

เยาวชน 2 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวว่า “เวลาที่เรายายเรือใน (เรื่องของละคร) เราจะนึกในใจว่าเราจะต้องไปให้ถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ แล้วทุกคนจะทำได้พร้อมกัน” เยาวชน 2 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวเสริมว่า “ตอนแรกๆเราเป็นคนที่ย่อแอแต่ตอนที่พวกหนูไปแสดงละครแล้วในนั้นมีการสู้กับปีศาจเลยรู้สึกว่าการที่เราเจออุปสรรคอะไรก็ตาม เราก็สู้กับอุปสรรคนั้นให้ได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเราต้องสู้”

เยาวชน 6 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวว่า “ความฝันมันเป็นสิ่งส่วนบุคคลครับ คนทุกคนมีร่างกายเหมือนกัน แต่ความฝันแตกต่างกัน ฝันอยากเป็นอะไรก็ฝัน ฝันให้สูงไว้ก่อน ถ้าเราไม่มีความฝันเส้นทางเดินในอนาคต อาจจะไม่มีแน่ชัดไม่รู้จะเดินทางไปทางไหน”

เยาวชน 4 (7 ตุลาคม 2562) กล่าวว่า “ละครได้สอนให้ระวังตัวมากขึ้น สอนให้รู้ว่าความพยายามของเรา อาจจะไปถึงที่ที่เราไม่ได้คิดไว้ก็ได้ค่ะ เราต้องสู้ไปทุกที่ที่เราจะไปเพราะถ้าเราไม่สู้เราก็จะไม่รอดค่ะ หนูขอแค่ รู้สึกว่าขอแค่เป็นคนธรรมดาอย่างเรา มีชีวิตที่มีความสุขไม่ไปกังวลกับอะไรมากก็พอแล้วค่ะ”

จากประเด็นการต้องสู้ชีวิต มองโลกในแง่บวกและไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดๆดังกล่าว ผู้ดูแลเยาวชนใน มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (14 สิงหาคม 2562) กล่าวเสริมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัว เยาวชนว่า “ละครในครั้งนี้ทำให้เด็กบางคนพบคุณค่าตัวเองจากการทำละครครั้งนี้ ทำให้เขารู้สึกว่าเขามี พรสวรรค์ เด็กบางคนไม่มีพื้นที่ในการปลดปล่อยตนเอง การมาทำตรงนี้ทำให้เขาลดความรุนแรงลง พอมีละคร ตรงนี้เขามีพื้นที่ที่จะคลายออก ความฝันบางคนก็อยากจะเป็นครู ครูในความหมายของเขาคือคนที่ดูแลเด็ก เมื่อ เขาถูกดูแลมาเขาก็อยากจะไปดูแลเด็กคนอื่นที่เปรียบมากกว่าเขา เด็กที่อยู่มากกว่าหนึ่งปีจะเห็นเป้าหมายของ ตนเองที่ชัดเจน เด็กพวกนี้จะตั้งคำถามได้เร็วและจะรู้ว่าตนเองจะมีความมั่นคงได้อย่างไร”

กระบวนการละครและเนื้อหาของละครมีส่วนในการเสริมพลังให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางซึ่งเป็นเยาวชน ไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่าในตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ละครได้รับการสร้างสรรค์บนฐานความเชื่อ ตามที่ ศุภรา เชาว์นัปรีชา (2551: 318) กล่าวว่า “เราเกิดมาอย่างมีความหมาย มีชีวิตเพื่อบางสิ่งบางอย่างที่ดีและมีคุณค่า ธรรมชาติของจิตใจที่มีลักษณะยึดหยุ่น สามารถยืดหยุ่นและดูแลตนเองได้ ความรู้สึกมีส่วนร่วมและรู้สึกว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความพึงพอใจต่อบทบาททางสังคมของตนเอง การเปลี่ยนแนวคิดและให้ ความหมายใหม่ในเชิงบวกต่อประสบการณ์ในอดีต”

การได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ละครใน โครงการของเยาวชนทำให้เยาวชนได้ค้นพบคุณค่าใน ตนเองซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้เยาวชนพัฒนาความยืดหยุ่นในการใช้ชีวิตตามหลักการฉันเป็น ฉันมี ฉันทำได้ของ อัจฉรา สุขารมณ์ (2559: 216) โดยเชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่นำสู่ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับคนอื่น และการได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ละครคือการแสดงความสามารถซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่เยาวชนจะต้อง แสดงและยืนยันหลักในสิ่งที่ตัวเองเชื่อและศรัทธา ตลอดจนต้องพยายามทำให้สิ่งที่ตนเองเชื่อและฝันนี้ให้เป็นจริง ให้ได้

ภาคผนวก

บทละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฝัน

เปิดเรื่อง

ร้องเพลงไอ้อ..

กาลครั้งหนึ่งไม่นานมานี้มีมหาสมุทรที่กว้างใหญ่มีเรือลำหนึ่งมีเรือลำนั้นมีคน 6 คน พวกเขาพายเรือไปเพื่อไปหาเกาะของตัวเอง พวกเขาทั้ง 6 คนต่างมีความฝันแต่ความฝันของพวกเขาไม่เหมือนกันเลยสักคน

ทุกคน : (ช่วยด้วย)

เยาวชน 6 : สวัสดีครับผมชื่อ...ครับ ผมมีความฝันครับผมอยากจะเป็นแอร์ปอร์

(กุหลาบอยู่ที่ไคมันก็เป็นกุหลาบ กุหลาบอยู่ที่ไคมันก็ยังมีหนาม

ให้บินสุดฟ้าก็ยังไม่ลืมดิน แผ่นดินที่จากมาฉันยังไม่ลืมถิ่น

ยังหอมละมุนอยู่ทุกที่ นึกถึงวันที่เราอยู่ตรงนี้

...(ไม่สามารถถอดเทปได้... แต่ฉันยังคิดถึงเธอ ไม่มีฉันคงไม่มีเธอ

...(ไม่สามารถถอดได้)... จะมีแต่ความทรงจำที่แสนดี

วันที่ฉันและเธอแบ่งบาน จากวันนั้นสุดฟ้าไกล ได้แต่หวนคำนึงจากฟ้าใด

จะอยู่ที่ไหน โอ... ให้เธอรู้...เรานั้นยังเป็นกุหลาบ)

เยาวชน 2 : หนูชื่อ...ค่ะ หนูอยากเป็นนางแบบค่ะ (เดินแบบ)

เยาวชน 4 : สวัสดีค่ะหนูชื่อ...ค่ะ หนูอยากเป็นนักร้องค่ะ (ร้องเพลง)

(ฉันเคยเป็นดังคนที่เธอรัก ที่เธอเคยมอบความรัก

แต่เหมือนหัวใจวันนี้เธอเปลี่ยนไป ครั้งหนึ่งฉันเคยคิดว่าฉันมีความหวัง

ที่จริงเป็นแค่ความหลัง จึงยอมให้เธอเลือกทางที่วาดไว้การอยู่คนเดียว

ก็รู้ว่ามันต้องเหงา แต่ว่าฉันคงไม่อาจฝืนใจเธอ)

เยาวชน 5: สวัสดีค่ะหนูชื่อ...ค่ะ หนูอยากเป็นหมอค่ะ

(เสียงรถพยาบาล)

เยาวชน 3 : คุณหมอค่ะ ๗ ช่วยน้องหนูด้วยค่ะ

เยาวชน 5 : เป็นอะไรหอรค่ะ

เยาวชน 3 : เป็นลมค่ะ คุณหมอ เร็ว ๗ ค่ะคุณหมอ

เยาวชน 3 : อดทนไว้หนอยนะ อดทนนะ

(ภาษาพม่า)

เขวชน 3 : แต่เราไม่มีเงินนะพี่ คุณหมอคะค่าใช้จ่ายเท่าไรคะ

เขวชน 5 : ไม่เก็บเงินค่ะ

(เสียงรถพยาบาล)

(เสียงข่าว)

นักข่าว เขวชน 2: สวัสดีค่ะวันนี้พวกเรามาสัมภาษณ์คุณหมอกันนะคะ คุณหมอ...ค่ะ

ล่าม เขวชน 3 : สวัสดีค่ะทุกคน เมื่อถึงนี้คุณนักข่าวถามคุณหมอว่า ทำไมต้องช่วยคนล่ะคะ คุณหมอบอกว่า เพราะคุณหมอสงสารคนจนค่ะ

นักข่าว เขวชน 2: (ภาษาพม่า)

ล่าม เขวชน 3 : คุณหมอเป็นถึงเจ้าของโรงพยาบาลใหญ่โตขนาดนี้แล้วทำไมต้องช่วยคนจนล่ะคะ แล้วแยกคนรวยคนจนบ้างไหมคะ โรงพยาบาลนี้

เขวชน 4: หมอตอบ (ภาษาพม่า)

ล่าม เขวชน 3 : คุณหมอบอกว่า นี่มันเป็นอาชีพของคุณหมอคะ ไม่ว่าจะรวยหรือจนก็ต้องรักษาทุกคนค่ะ

นักข่าว เขวชน 2: คำนถาม (ภาษาพม่า)

ล่าม เขวชน 3 : คุณหมอเคยเจอเรื่องหมอไม่รักษาคนจนบ้างไหมคะ

เขวชน 5: คำตอบ (ภาษาพม่า)

ล่าม เขวชน 3 : เคยเจอค่ะที่เมืองไทยเนี่ยค่ะ มีคนมือขาดขาขาด แต่ไม่ได้รับการรักษาค่ะ เลยกบอกกับแม่ว่าจะเป็นหมอให้ได้ค่ะ

เขวชน 5: ฉันจะเป็นหมอให้ได้ ฉันจะเป็นหมอให้ได้ ฉันจะเป็นหมอให้ได้!!!

เขวชน 5: แล้วเธอล่ะอยากเป็นอะไรหรอ

เขวชน 3 : ฉันอยากเป็นนักเต้นบัลเล่ย์

(การแสดง)

เขวชน 3 : แล้วเธอล่ะอยากเป็นอะไรหรอ

เขวชน 1 : อยากเป็นนักร้อง (ร้องเพลง)

เขวชน 6 : ในนั้นเองขณะที่พวกเขา กำลังฝันอยู่นั้นก็ได้เกิดพายุในทะเล พายุได้พัดเรือของพวกเขาไป ท้นไคนั้น ได้มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งตื่นขึ้นมา พร้อมบอกกับเพื่อน ๆ ของเขา

(เด็ก ๆ หลายคนพูดภาษาพม่า)

เยาวชน 6 : งั้นเราไปผจญภัยที่ป่าแห่งนั้นกันมั้ยละ

(เดินเข้าป่า)

ทุกคน : เฮ้ย !! (ดี)

(เดินต่อ)

เยาวชน 3 : เพื่อน ๆ ระวัง

เยาวชน 4 : พี่สุเมียะอยู่ไหน

เยาวชน 2: พี่อยู่นี่ เห็นมั้ย

เยาวชน 5: คางอยู่ไหน คางอยู่ไหน

เยาวชน 6: อยู่ที่นี่ ๆ

(เสียงร้อง)

เยาวชน 3 : ทำไมถ้ามีคางขนาดนี้มองไม่เห็นเลยอะ

(เสียงร้อง)

เยาวชน 1: (ภาษาพม่า)

เยาวชน 6: งูตัวใหญ่มากเลยนั้น

เยาวชน 1: ตัวใหญ่มากเลยหรอ มา ๆ มาช่วยกัน

(เดินกันต่อ)

เยาวชน 3 : เราต้องเดินไปอีกแกลไหน มันไกลมากเลย พี่... ทำยังไงดีละ

เยาวชน 2: พี่ว่าเราต้องสร้างบ้านก่อน เราจะได้อยู่อย่างปลอดภัย

เยาวชน 2: เราอยากได้บ้านแบบที่ปลอดภัยที่สุด พวกเธอล่ะอยากได้บ้านแบบไหน

เยาวชน 3 : เราอยากได้บ้านที่ไม่มีใครมาทำอะไรเราได้

เยาวชน 5: (ภาษาพม่า)

เยาวชน 6 : เราอยากได้บ้านที่เพื่อนไม่แกล้งเรา เราไม่แกล้งเพื่อน เพื่อนไม่ทำร้ายเรา เราไม่ทำร้ายเพื่อน

เยาวชน 4 : พี่... มาปลูกต้นไม้กัน

เยาวชน 1: (ภาษาพม่า)

เยาวชน 3 : พวกเราก็ออยากได้บ้านแบบนี้เหมือนกันพี่สุเมอะ

เยาวชน 4 : พวกเราสร้างบ้านเสร็จแล้วอย่าออกไปข้างนอกคนเดียวละ ถ้าเราออกไปข้างนอกแล้วมีคนมาบอกเราว่าเพื่อนให้มาตาม เราต้องถามเขาก่อนว่าเพื่อนเราชื่ออะไรแล้วเราชื่ออะไร ถ้าเขาไม่รู้ เราห้ามไปเลยนะ

ทุกคน : ทำไมเหรอ

เขวชน 2 : เพราะว่า ถ้าเราไป เขาอาจจะพาเราไปฆ่าในป่าก็ได้ ถ้ามีคนมาบอกเราว่าพี่ชายให้มาตาม เราต้องถามเขาก่อนว่าพี่เราชื่ออะไรแล้วเราชื่ออะไร ถ้าเขาไม่รู้ เราต้องกล้าปฏิเสธว่าเราไม่ไป!

ทุกคน : ใช่ ๆ

เขวชน 2: นอนกันเถอะ

เขวชน 6 : เดี่ยว...ปิดไฟให้นะ

(ร้องเพลงภาษาพม่ากัน)

เขวชน 2: น้อง ๆ ทุกคนพี่มีอะไรจะพูดนะ ที่นี้พี่ไม่เคยมาด้วย ถ้าจะไปไหนต้องพาเพื่อนๆ ไปด้วยเข้าใจมั๊ย อย่าไปคนเดียวมันอันตรายมาก เข้าใจมั๊ย

เขวชน 3 : หนูมีอะไรจะเล่าให้ฟัง หนูเคยได้ยินตำนานภูเขานะ เขาบอกว่าบนภูเขานั้นนะ มีปีศาจตัวหนึ่ง ตามันโตมาก ตาแดงด้วย เขียวแหลมมาก น้ำลายไหลมาจากปาก น่ากลัวมาก มันเป็นปีศาจจิ้งจอกด้วยนะ

เขวชน 6 : เคยได้ยินว่ามันจะขโมยคนที่เรารักไป มันจะขโมยชิ้นส่วนของร่างกายเราไป แล้วก็ขโมยความฝันของพวกเราไปด้วยนะ

เขวชน 3 : พี่ก็เคยได้ยินนะ ปีศาจตัวนั้นนะ มันจะขโมยคนที่เรารักไปด้วย แล้วก็มาขโมยความรักของพวกเราด้วย

เขวชน 5: ปีศาจตัวนั้นนะ จะขโมยเสื้อผ้าไปด้วย ขโมยอาหารอีกด้วย แล้วขโมยอะไรไปอีกรั้มั๊ย ขโมยเด็ก ๆ ไปด้วย

เขวชน 1: แล้วก็ขโมยหัวใจด้วยนะ

เขวชน 4: เราก็เคยได้ยินเหมือนกัน เขาจะขโมยเพื่อนที่เรารักไปแล้วก็ช่วงเวลาที่เรามีความสุขด้วย อีกอย่างหนึ่งคือจะขโมยหัวใจของเราไปด้วย !

เขวชน 3 :ไป ๆ ไปนอนกันเถอะพวกเรา ก่อนที่ปีศาจจะมากินพวกเรา

เขวชน 3 : ฉันเคยได้ยินตำนานม้ายูนีคอร์น เขาบอกว่าเราต้องสู้กับปีศาจตัวนั้นให้ได้ ถ้าเราสู้ได้เราจะได้พรจากม้ายูนีคอร์น

เขวชน 6 : ใช่แล้ว ถ้าเราปราบปีศาจได้ โบไม 6 โบก็จะหล่นลงมาและเราก็จะขอพรจากยูนีคอร์นได้ ทำให้คำขอเป็นจริง

เขวชน 1: ...อยู่ไหน ! พวกเราทุกคนตื่น ๆ โอ๊ย ทุกคนตื่นได้แล้วหาย!

ทุกคน : (ร้องตะโกนหาเพื่อน)

เขวชน 3 : ปีศาจตัวนั้นต้องเอาตัว... กับไปแน่ ๆ เลย

(ทุกคนออกตามหา)

(ปีศาจร้อง)

(ปีศาจไล่ล่าเด็ก ๆ)

เยาวชน 4 : แกเอาเพื่อนเรามาอะ

(เด็ก ๆ ต่อสู้กับปีศาจ)

เยาวชน 3: พี่.... เป็นอะไรมัย

เยาวชน 1: ไม่เป็นไรๆ

เยาวชน 3: เห็นมัย เราต่อสู้กับปีศาจตัวนั้นได้

ทุกคน : เฮ้ ๆ

เยาวชน 3 : นั่นไง ! โบไม่ร่วงลงมาแล้ว

เยาวชน 2: สวยมาก มีหลายสีเลย

เยาวชน 3 : ฉันขอก่อนละนะ ขอให้ได้อยู่กับพ่อแม่

เยาวชน 1: ขอให้ได้อยู่กับน้อง

เยาวชน 6: ขอให้ได้อยู่กับพ่อแม่และครอบครัวอย่างมีความสุข

เยาวชน 5: ขอให้ได้อยู่กับครอบครัวมีความสุขตลอดไป

เยาวชน 2: ขอให้สิ่งที่ฉันอยากจะเป็นเป็นความจริง

เยาวชน 4 : ขอให้แม่กลับมาหา

ทุกคน : สิ่งที่เราขอ ขอให้มันเป็นจริง

(ทุกคนพูดคำขอของตัวเอง)

ร้องเพลงไอ้เอ

รายการอ้างอิง

หนังสือภาษาไทย

ไครเรน คูลเลน. (2559). *เจาะจิตวิทยาเด็ก*. แปลโดย วิมล กมลตระกูล. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็ก.

จรัญ โฆษณานันท์. (2559). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม*.
กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

ชนศ อารณัฐวรรณ. (2549). *กำเนิดและความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

เบเนดิกต์ วอฟกัง. และนิโคลไลวา มินนา. (2549). *ความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน: คู่มือการศึกษาสิทธิมนุษยชน*.
แปลโดย รัตนา มณีประเสริฐและคุณากร วาณิชยวิรุฬห์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์.

ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2547). *ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

พรรัตน์ ดำรุง. (2550). *การละครสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรัตน์ ดำรุง. (2557). *ละครประยุกต์ การใช้ละครเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

วัชรฤทัย บุญธินันท์, เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว และนภารัตน์ กรรณรัตน์สูตร. (2561). *สิทธิมนุษยชนศึกษา: ความรู้
หลักการและการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สอนสิทธิมนุษยชน*. ม.ป.ท.: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติ
ศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. (เอกสารประกอบการอบรมโครงการอบรมแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง สถาบัน
สิทธิมนุษยชนและสันติศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล).

วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ศดใส พันธุมโกมล. (2538). *ศิลปะของการแสดง ละครสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสน่ห์ จามริก. (2549). *สิทธิมนุษยชนไทยในกระแสโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศุภรา เขาวนัปรีชา. (2551). Resilience ในเด็กที่ถูกทารุณกรรม. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย* 53 (3).
309-322.

แอนดรู แคลปแฮม. (2559). *สิทธิมนุษยชน: ความรู้ฉบับพกพา*. แปลโดย จูดีรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล และสุนีย์ สกาวรัตน์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *Human Rights Human* ลอง: คู่มือกิจกรรมสู่การอยู่ร่วมกันแบบเคารพสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย.

อังฉรา สุขารมณ. (2559). การฟื้นฟูพลังใจในภาวะวิกฤต. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์* 4 (1). 209-220.

ภาษาอังกฤษ

Baker, Clive. (1989). *Theatre Games: a New Approach to Drama Training*. London: Methuen.

Blatner, Adam. (2007). Creative Drama and Role Playing in Education. In Adam Blatner ed., *Interactive and Improvisational Drama*, (79-89). New England: iUniverse.

Bower, Gordon H. (1992). *The Handbook of Emotion and Memory: Research and Memory*. New York: Psychology Press.

Freire, Paulo. (1972). *Pedagogy of the Oppressed*. Translated of Pedagogía del oprimido. Translated by Myra Bergman Ramos. New York : Seabury Press.

Harbermas, Jurgen. (2010). The Concept of Human Dignity and the Realistic Utopia of Human Rights. *Metaphilosophy*, 41 (4). 465-480.

Lauchner, Craig, (2017). The Human Right to Education: Mercosur Commitment and Economic Inequality. *Texas International Law Journal*, 52 (1). 145-162.

Mezirow, Jack, Edward W. Taylor and Associates. (2009). *Transformative Learning in Practice Insights from Community, Workplace, and Higher Education*. San Francisco: USA.

Mermikides, Alex and Jackie Smart. (2010). *Devising in Process*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Save the Children. (2002). *Integrating Child-Centered Approaches in Children's Work*. In Thor G. Balanon ed., Philippines: Save the Children.

Slade, Peter. (1995). *Child Play: Its importance for Human Development*. Wiltshire: Cromwell Press.

Spolin, Viola. (1999). *Improvisation for the Theatre*. Third Edition. Evanston: Northwestern UP.

Wooster, Roger. (2007). *Contemporary Theatre in Education*. Bristol: Intellect Books.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (12 มิถุนายน 2563). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กคืออะไร. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. สืบค้น

จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc>.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. สืบค้นจาก

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>.

Amnesty International Thailand. (7 กันยายน 2562). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เว็บไซต์ Amnesty International Thailand]. สืบค้นจาก <https://www.amnesty.or.th/our-work/hrc/udhr/>.

สัมภาษณ์

เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต1. (2562, 25 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

เจ้าหน้าที่มูลนิธิเตรียมชีวิต2. (2562, 25 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

ชุดิมดา พุฒิกุลางกูร. (2562, 19 มกราคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

ชุดิมดา พุฒิกุลางกูร. (2562, 26 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

ชุดิมดา พุฒิกุลางกูร. (2562, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

ชุดิมดา พุฒิกุลางกูร. (2562, 25 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

ชุดิมตา พุทธิกุลางกูร. (2562, 9 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

นักศึกษา 1 นักศึกษาฝึกงานจากคณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2562, 9 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย
ปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 19 มกราคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 16 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 25 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 26 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 28 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 6 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 29 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 30 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 2 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

บุญพงษ์ พานิช. (2562, 25 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

ผู้ดูแลเยาวชนในมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน. (2562, 14 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์
สุรัสวดี, สมุทรสาคร.

ผู้ชมละคร 4 รอบการแสดงที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์. (2562, 23 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
นครปฐม.

ผู้ชมละคร 1 รอบการแสดงที่โรงละครคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา. (2562, 25 สิงหาคม).
สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี, ชลบุรี.

เยาวยชน นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 2 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน 3 นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 26 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 4 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 9 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน 6 นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 18 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 30 เมษายน). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน 5 นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (24 มิถุนายน 2562). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน 2 นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน 3 นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน 4 นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.

เยาวยชน 6 นักแสดงละครเรื่องมหาสมุทรสุดขอบฟ้า. (2562, 7 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดยปวลักษณ์ สุรัสวดี,
สมุทรสาคร.